

MAKYAJ İLE SANATIN KARŞILAŞTIRILMASI

SVETLANA ÖZKAN

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL, 2022

MAKYAJ İLE SANATIN KARŞILAŞTIRILMASI

SVETLANA ÖZKAN

DANIŞMAN

PROF. DR. TEYMUR RZAEV

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ'NE SUNULAN BU TEZ
PLASTİK SANATLAR
YÜKSEK LİSANS
DERECESİ İÇİN KISMİ YETERLİLİKLERİ KARŞILAMAKTADIR

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL, 2022

İNTİHAL

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Tarih: 23.12.2022

Adı Soyadı: Svetlana Özkan

ÖZET

Sanat ve makyaj her zaman insana eşlik etmiş, toplumla birlikte gelişmiştir. Sanat ve makyaj tarihsel yönüyle ve geline aşamada birbiriyle etkileşim halindedir. Antik çağlardan günümüze toplumun makyaja karşı tutumundaki değişim de dahil olmak üzere sanat ve makyaj arasında çeşitli bağlantılar vardır.

Sanat objeleri ile makyajın karşılaştırmasının farklı dönemler açısından anlaşılması amaçlanmaktadır. Kanaat önderlerinin fikirlerinden hareketle, farklı dönemlerden makyajla ilgili literatürün antik çağlardan günümüze gelişim trendi analiz edilecektir. Bir sanatçı ve bir makyaj sanatçısı arasında paralelliği gösterecektir.

Araştırma sonucunda, makyajın çeşitli sanat dallarıyla etkileşim içinde olduğu ortaya çıkmıştır. Makyaj bugünlerde sadece başarılı bir endüstri değil, başlı başına bir sanat dalıdır. Sanatçılar veya birçok makyaj sanatçısı, makyajı sanatta bir ifade dili olarak kullanır ve kreasyonlarını aktif olarak medya sanatına entegre eder.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş makyaj; çağdaş sanat; kozmetik; makyaj; makyaj tarihi; sanat tarihi

ABSTRACT

Art and makeup have always accompanied human being, developed along with society. Art and makeup are interacted with each other in the historical aspect and at the present stage. There are various connections between art and makeup, including the change in attitude of society to makeup from ancient ages to the present day.

It is aimed to understand the comparison of art objects and makeup in the aspect of different eras. Based on the ideas of opinion leaders, literature about makeup from different eras will be analyzed the development trend from ancient times to the present day. It will draw a parallelism between an artist and a makeup artist.

As a result of the research, makeup interacts with various art forms. Makeup is not only a successful industry these days, but it is an art form in itself. Artists or many makeup artists use makeup as a language of expression in art, actively integrating their creations into media art.

Keywords: Contemporary makeup; contemporary art; cosmetics; makeup; makeup history, art history

TEŞEKKÜRLER

Bu tez çalışmasında sabrı, rehberliği ve tavsiyeleriyle bana destek olan hocam Profesör Teymur Rzayev'e en içten şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	sayfa
İntihal.....	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkürler.....	iv
İçindekiler.....	v
Resimler.....	vii
GİRİŞ.....	1
1. SANAT VE MAKYAJ TERİMLERİNİN TANIMI.....	3
1.1. Sanat Teriminin Tanımı.....	3
1.1.1. Sanat türleri.....	4
1.2. “Makyaj” Teriminin Tanımı, Makyaj Çeşitleri.....	6
1.2.1. Makyaj türleri.....	7
2. SANAT VE MAKYAJ ARASINDAKİ BAĞLANTI.....	11
2.1. Sanat Ve Makyajda Malzeme Ve Araçların Bağlantısı.....	11
2.2. Sanat Ve Makyajda Sanatsal İfade Araçlarının Bağlantısı.....	15
3. SANAT VE MAKYAJ ARASINDAKİ TARİHİ BAĞLANTI.....	27
3.1. İlkel Dönemde Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı.....	27
3.2. Antik Dünyada Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı.....	30
3.3. Orta Çağ'da Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı.....	36
3.4. Rönesans'ta Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı.....	39
3.5. Barok Çağda (17. yüzyıl) Sanat Ve Makyaj Bağlantısı.....	43
3.6. Rokoko Döneminde (18. yüzyıl) Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı....	45
3.7. 19. Yüzyılda Sanat Ve Makyaj Bağlantısı.....	48
3.8. 20. Yüzyılın İlk Yarısında Sanat Ve Makyaj İlişkisi. Modernizm.....	55
3.9. 20. Yüzyılın İkinci Yarısında Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı.	
Çağdaş sanat.....	75
3.10. 21. Yüzyılın Başında Sanat Ve Makyaj Bağlantısı.....	92
4. SANAT VE MAKYAJ ARASINDAKİ BAĞLANTININ SVETLANA	
ÖZKAN’IN YAPITLARIMA YANSIMALARI.....	110
4.1. İlkel Sanat.....	110
4.2. Asya.....	111

4.3. Modernizm.....	113
4.4. 21. Yüzyılın Başında Sanat	114
SONUÇ.....	116
KAYNAKÇA.....	118

RESİMLER

	sayfa
Resim 1. Altın oran ilkesinin Leonardo da Vinci'nin eserlerinde kullanılması.....	17
Resim 2. Makyajda altın oran ilkesini kullanmak.....	17
Resim 3. Makyajda yukarı ve aşağı yönlü çizgiler.....	18
Resim 4. Sakuragawa, Jihinari: Jihinari ga san, 1818.....	20
Resim 5. Kalamandalam, Gopi: Pacha Vesham karakteri olarak Kathakali tiyatrosu, 2021.....	21
Resim 6. Bilinmeyen sanatçı: La Parisienne, 1350 – 1300 m.ö.....	25
Resim 7. Lutens, Serge: Shiseido için reklam kampanyası, 1980'inci.....	26
Resim 8. Bilinmeyen sanatçı: İşaret, kömür kaya boyama, 40000 – 12000 m.ö.....	27
Resim 9. Bilinmeyen sanatçı: Bizon, kömür kaya boyama, 40000 – 12000 m.ö.....	28
Resim 10. Ötzi: Dövme, kömür, 4000 – 3000 m.ö.....	29
Resim 11. Thutmose Atölyesi: Nefertiti büstü, kireçtaşı, 1350 m.ö.....	31
Resim 12. Bilinmeyen sanatçı: Fayum mumya portresi “L'Europeenne”, 100 – 150 m.s.....	35
Resim 13. Van der Weyden, Rogier : Virgin and Child, tuval üzerine yağlıboya, 1460.....	38
Resim 14. Titian: Woman at her toilet, 1515.....	40
Resim 15. Veronese, Paolo: Madonna ve Çocuk, Aziz Şehit ve Peter, 1528 -1588....	41
Resim 16. Bilinmeyen sanatçı: The “Armada Portrait” of Queen Elizabeth I, 1588....	42
Resim 17. Boucher, François: Jeanne-Antoinette Poisson, Marquise de Pompadour, 1750.....	46
Resim 18. Ingres, Jean Auguste Dominique: Portrait de Madame de Senonnes, 1814.....	49
Resim 19. Delacroix, Eugene: Halka Yol Gösteren Özgürlük, 1830.....	50
Resim 20. Millais, John Everett: Ophelia, 1851-1852.....	51
Resim 21. Ophelia, fragman.....	51
Resim 22. Le Moniteur de la Mod, 1882.....	53
Resim 23. Gilbert, Charles Allan: All Is Vanity, 1902.....	55
Resim 24. John, Augustus Edwin: The Marchesa Casati, 1919.....	56
Resim 25. Sarabianov, Andrei “Teatr v karrikaturakh”: Natalia Goncharova fütürist	

makyajıyla,1913.....	62
Resim 26. Ray, Man: Dansçı-koreograf Bronislava Nijinska'nın portresi, 1922.....	64
Resim 27. Ray, Man: Rose Selavy, (Marcel Duchamp), 1921.....	66
Resim 28. Duchamp, Marcel; Ray, Man: Belle Haleine Eau de Voilette, 1921.....	67
Resim 29. Duchamp, Marcel; Ray, Man: New York Dada için Kapak, 1921.....	67
Resim 30. Darcy, Lyse: Guerlain, The Lipstick of your Dreams, 1938.....	69
Resim 31. Dali, Salvador: Mae West's Face which May be Used as a Surrealist Apartment, 1934-1935.....	70
Resim 32. Dali'nin Mae West'in Yüzü için kullandığı Mae West fotoğrafı, 1934.....	71
Resim 33. Dali, Salvador: Mae West's Lips Koltuk, 1937.....	72
Resim 34. Halsman, Philippe: Constance Ford, 1941.....	73
Resim 35. Halsman, Philippe: Elizabeth Arden, Victory Red Lipstick, 1941.....	73
Resim 36. Bouche, Rene: Elizabeth Arden, Winged Victory Lipstick and Nail Polish, 1945.....	74
Resim 37. Klein, Yves: Monique, 1960.....	78
Resim 38. Warhol, Andy: Turquoise Marilyn, 1964.....	79
Resim 39. Fontana, Lucio: Concetto Spaziale, Attesa, 1968.....	80
Resim 40. Acconci, Vito: Trademarks, 1970.....	81
Resim 41. Nauman, Bruce : Art makyaj: No. 1 White, No. 2 Pink, No. 3 Green, No. 4 Black, 1968.....	82
Resim 42. Duffy, Brian: Aladdin Sane albüm kapağı çekimi için David Bowie, 1973.....	83
Resim 43. Rosler, Martha: Body Beautiful, or Beauty Knows No Pain, 1972.....	84
Resim 44. Sharah, Richard: Doors, makyaj, 1980.....	85
Resim 45. Sharah, Richard: makyaj, 1980.....	85
Resim 46. Cohen, Phyllis: makyaj, 1980ler.....	86
Resim 47. Cohen, Phyllis: makyaj, 1980ler.....	87
Resim 48. Cohen, Phyllis: makyaj, 1980ler.....	87
Resim 49. Sherman, Cindy: Untitled Film, Still #21,1978.....	88
Resim 50. Sherman, Cindy: Untitled #212, 1989.....	89
Resim 51. Sherman, Cindy: Untitled #213, 1989.....	89
Resim 52. Goldin, Nan: Misty and Jimmy Paulette in a Taxi, NYC,1991.....	91
Resim 53. Phillips, Richard: Der Bodensee, 2008.....	93
Resim 54. Phillips, Richard: boyama, MAC makyaj paletinde yeniden yapıldı,	

2009.....	93
Resim 55. Jang, Ashley; Matos, Pedro; Lakic, Natasha: Mondrian matters, 2019.....	95
Resim 56. Goya, Francisco, fragman “Ensayos” (Los Caprichos), 1799.....	96
Resim 57. Onegina, Zhenya; Shishkin, Evgeny; Tochilova, Yuliya: Goya'nın çalışmasına dayanan grafik makyaj, 2017.....	96
Resim 58. Longo, Robert: Guernica Redacted, 2014.....	97
Resim 59. Onegina, Zhenya; Shishkin, Evgeny; Tochilova, Yuliya: Longo'nun çalışmasına dayanan grafik makyaj, 2017.....	97
Resim 60. Eisenstein, Sergei Mikhailovich: makaleden çizim “Dikey Montaj”, 1940.....	98
Resim 61. Onegina, Zhenya; Shishkin, Evgeny; Tochilova, Yuliya: Aysenştayn'ın çalışmasına dayanan grafik makyaj, 2017.....	99
Resim 62. Fleury, Sylvie: Eye Shadow, 2017.....	100
Resim 63. Fleury, Sylvie : YES TO ALL, 2004.....	101
Resim 64. Gurung, Prabal: The Prabal Gurung x MAC Cosmetics, 2014.....	102
Resim 65. Schavlev, Sam: makeup, 2018.....	103
Resim 66. Sorayama, Hajime: Untitled, Marilyn Monroe için referans çalışması, 2015.....	104
Resim 67. Ffrench, Isamaya; Rutherford, Charlotte: Transhumanism, 2017.....	105
Resim 68. Urban Decay için Ezra Miller'in “Pretty Different” kampanyası, 2019.....	106
Resim 69. Domi, Sara: GLITTER in MOTION, 2016.....	107
Resim 70. Bilinmeyen sanatçı: El çizimleri, mineral pigmentler, 11.000 - 7.000 m.ö.....	110
Resim 71. Sakuragawa, Jihinari: Jihinari ga san, 1818.....	112

GİRİŞ

Sanat, insanın sanatsal faaliyetinin çeşitli türleri ve ürünlerinden oluşan bir sistemdir. Sanat okulları, akımları ve üslupları tarihsel olarak etkileşim içinde, ortak gelenek ve biçimlerle karşılıklı olarak zenginleşmiştir. Sanatçılar, yaratıcılık sürecinde malzeme, teknik ve sanatsal ifade araçlarını kullanmışlardır. Sanat, doğayı taklit ederek çok yol kat etmiştir. Günümüzde sanat kendi kültürel örüntülerini oluşturabilmektedir.

Makyaj, eski çağlardan günümüze insanlığa eşlik etmiştir. Makyaj, sanatla birlikte uzun bir gelişim yolu kat etmiş, etkileşime girmiş ve gelişmiştir. Sanata ve makyaja karşı tutum, insanlık tarihi boyunca değişmiştir. Makyaj, ritüel yaşamın bir unsuru, bir tılsım olarak basit bir çizgisel desendir, dış cepheyi süslemek için bir araca, teatral bir unsura, moda uygun bir niteliğe dönüşmüştür. Daha sonra makyaj, toplumdaki sosyal ve kültürel değişimler sayesinde sanatçıların ilgi nesnesi haline gelmiştir. Günümüzde makyaj, büyük bir güzellik endüstrisinin parçası olan insan yaşamının önemli bir unsuru olmuştur. Makyaj toplumla alakalı olmuştur ve olmaya devam etmektedir, toplum ve sanatla birlikte gelişmiştir. Bugün hedef belirleme, öznellik ve nesnellik dayanan birkaç makyaj türü vardır. Görüntünün dönüşüm derecesi bu özelliklere bağlıdır.

Günümüzde kültür, toplum ve teknolojinin gelişmesi sayesinde makyaj, insan yaratıcılığının bir unsuru haline gelmiştir. Makyaj, sanat gibi çeşitli ifade araçları, boyalar ve fırçalar gibi malzemeleri kullanmaktadır. Bir kişinin görünümünün geçici bir unsuru olan makyaj, modern teknolojilerle etkileşim içinde kalıcılık kazanmaktadır. Fotoğraf, sinema, dijital ortam makyaja maddi bir form kazandırabilmektedir. Makyajı bir tür ortama sabitleyen teknoloji, makyajı bir sanat eserine dönüştürmektedir.

Sanat ve makyaj arasındaki tarihsel bağların incelenmesi, birbirleri üzerindeki etkileri bugün güncel bir araştırma konusu olmaktadır. Makyaj ve sanat arasındaki bağlantıları anlamak, sanat ve makyaj arasındaki bütünleştirici bağlantılara daha geniş bir bakış atmanızı sağlamaktadır. Sanat ve makyaj arasındaki tarihsel etkileşimleri incelemek, makyaj sanatçısına makyaj ve sanat arasındaki ortak noktayı anlama fırsatı vermektedir. Sanat ve makyaj arasındaki tarihsel ilişkiyi inceleyen makyaj sanatçısı, sanattaki modern süreçleri anlamak için etkileşimlerinin ön koşullarını ve özelliklerini anlayabilmektedir.

Sanat ve makyaj arasındaki bağlantıları belirlemek için aşağıdaki görevleri çözmek gerekir:

- sanat ve makyaj terimlerini, sanat ve makyaj türlerini tanımlamak
- sanattaki malzemeler ile makyajdaki malzemeler arasındaki ilişkiyi keşfetmek
- sanat ve makyajda sanatsal ifade araçlarının ilişkisini düşünmek
- sanat ve makyaj arasındaki etkileşimin özünü analiz etmek
- sanat ve makyaj kavramının bütünlüğünü ortaya koymak, makyajın sanatta bir ifade biçimi olup olmadığı sorusuna cevap vermek.

Sanat, ayrılmaz bir kavram olarak makyajı da içemektedir. Makyaj sanatçısı, bir sanatçı gibi makyaj yardımıyla kendi sanatsal gerçekliğini yaratmaktadır, kendi kültürel modellerini yaratabilmektedir. Modern Makyaj tam bir sanat eseri olabilmektedir. Makyaj, sanatta bir ifade biçimi olabilmektedir.

Bu çalışma, sanatçılar ve makyaj için boyaların ortaya çıkış tarihini ayrıntılı olarak analiz etmektedir, sanat ve makyajdaki sanatsal ifade araçlarının etkileşimini araştırmaktadır. Gelişim tarihi, sanat ve makyaj türlerinin ilkel zamanlardan günümüze etkileşimini ayrıntılı olarak yansıtmaktadır. Makale, toplumun makyaja karşı tutumunun tarihsel olarak nasıl değiştiğini, makyajın toplumdaki sosyal olguları nasıl yansıtmaya başladığını ele almaktadır. Kozmetiğin çağdaş sanat nesnesine dönüşme sürecini, sanatçıların kozmetik ve makyajla etkileşiminin gelişimini, makyajın sanatta bir ifade biçimine dönüşmesini anlatmaktadır.

Sanat ve makyaj arasındaki tarihsel etkileşimleri incelemek, herhangi bir makyaj sanatçısına makyaj ve sanat arasındaki ortak noktaları anlamasında katkı sağlamaktadır. Makyaj sanatçısı, sanat ve makyaj arasındaki tarihsel ilişkiyi inceleyerek, etkileşimlerinin temellerini ve özelliklerini anlayabilmekte, makyaja karşı tutumun nasıl değiştiğini fark edebilmekte ve makyaj ile sanatın kesiştiği noktada modern süreçleri görebilmektedir. Sahne makyajı sanatçısı, sanat ve makyajın kronolojik etkileşimini anlayabilmekte ve sanat algısını zenginleştirebilmektedir. Sanatçı, makyaj ve sanat ilişkisini inceleyerek, sanata ve sanati ifade etme biçimlerine daha farklı boyutlar katabilmektedir. Güzellik endüstrisi için bu çalışma, sadece makyajın tarihsel ilişkilerini ve kökenlerini değil, aynı zamanda tarih boyunca onunla olan ilişkiyi anlamada bir rehber olarak faydalı olabilmektedir. Makyaj ve sanattaki süreçleri anlamak, kozmetik markalarının konumlandırması ve başarılı pazarlaması için yararlı olabilmektedir. Sanat ve makyaj arasındaki ilişkiyi görmek, modanın ve makyaja yönelik tutumların nasıl değiştiğini fark etmek, sanatın yaratıcılığına dahil olduğunu hissetmek her kozmetik kullanıcısı için ilginç olabilmektedir.

1. SANAT VE MAKYAJ TERİMLERİNİN TANIMI

1.1. Sanat Teriminin Tanımı

“Sanat, çağın duygularını ifade etmek içindir...”

A. Dovzhenko (Kovalev, 1989, s.136)

Sanat, insanın sanatsal faaliyetinin çeşitli türleri ve ürünlerinden oluşan bir sistemdir. Sanatın terimini tanımlamaya yönelik birkaç yaklaşım vardır 1) gerçekliğin taklidi ve 2) bireysel yaratıcılık. Yaklaşımlardan ilki, klasik sanat anlayışını gerçekliğin taklidi olarak ele almaktadır. Sanatın ikinci görüşü ise, sanatçının kendisinin bireysel yaratıcılığı olduğu düşünülmektedir. Bu yaklaşım, iş ve gerçeklik arasındaki sınırları ortadan kaldırmıştır. Bu yaklaşım, sanatın özellikleri sorununu ortaya çıkarmıştır. Sanat, bazı sosyal kurumlar tarafından uygulanan belirli koşullar olarak anlaşılmaya başlanmıştır. Sergiye giren her şey sanat olabilmektedir. Bu yaklaşımla, bir sanatçı tarafından yaratılan bir esere sanat denilebilmektedir. Sanat toplumda işlev görmektedir. Sanat, bir dizi eylem, eser ve bunların etkileşimidir.

Sanatın başka bir yorumu, sanatı dünyanın estetik bir keşfi olarak görülmüştür. Estetik¹ bir bakış açısından sanatın özü, duyular dışının duyuşsal bir ifadesi olarak yorumlanmıştır. Sanat terimi, tüm sanatsal yaratım süreci olarak adlandırılabilir. Buna resim, edebiyat, mimarlık, heykel, grafik, sanat ve zanaat, müzik, dans, tiyatro, sinema ve diğer insan faaliyetleri dahildir. Sanat, zamanın ve toplumun dışında var olmamaktadır. Özünde, ulusal gelenek ve çağla sosyal ve ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır.

Sanat evrenseldir. Sanatın evrenselliği, her ulusun kendi sanatına sahip olması, sanatın her kişiye hitap etmesi, sanatın bir kişi ile çevredeki olgular arasındaki her türlü etkileşimi içermesidir. Sanatın dili evrenseldir, sanat bir insan için önemli olan her şeyi bünyesinde barındırmaktadır.

Sanatçı, çevredeki olgular ve insan arasında eşsiz bir iletkenidir. Her sanatçının kendi sanatsal imge sistemi vardır. Bireysel bir düşünce sürecini kullanan sanatçı, figüratif formları kendi yansıttığı sanatsal gerçeklikte birleştirmektedir. Sanatçı,

¹ Estetik (Yunanca αἰσθητικός'dan – “hisseden, duygulu”, αἴσθημα'dan – “duygu, duyuşsal algı”) - Sanatta, doğada, yaşamda, sosyal bilincin özel bir biçimi olarak sanat hakkında özün ve güzelliğin biçimlerinin felsefi doktrindir. (“Estetik” 2022)

sanatsal gerçekliğini aktararak, izleyiciyi karmaşık öz-farkındalık sürecini harekete geçirmeye teşvik etmektedir. Gözler, beyin, hayal gücü aracılığıyla bir kişinin ruhsal güçleri eylem için seferber edilmektedir. Sanat, insan yaşamının estetik olan veya olmayan çeşitli yönlerini yansıtmaktadır. Bu nedenle sanatın kişi üzerinde duygusal bir etkisi vardır. Sanat toplumsal bir olgudur. Çeşitli işlevlerle donatılmaktadır: duygusal algı yoluyla dünyayı anlamada yardım, bir kişide yaratıcı güçlerin uyanması, bir kişinin manevi imajının oluşumu ve kişinin ufkunu genişletme.

Sanat, insanlığın yaşamında büyük rol oynamaktadır, insanın manevi yönünü etkilemektedir. Sanattaki ana bağlantılar ayırt edilebilmektedir: sanatsal yaratıcılık, sanatsal çalışma ve sanatsal algı.

1.1.1. Sanatın türleri

Güzel sanatlar; işitsel, görsel (plastik), dramatik olarak ayrılmaktadır. Görsel sanatlardaki işaretler, konu hakkında doğrudan bilgi sağlamaktadır. Dramatik sanatlardaki işaretler, gerçeklik hakkında dolaylı bilgi sağlamaktadır.

Görsel sanatlar: resim, heykel, grafik, sanat fotoğrafçılığı, mimari. Dramatik sanatlar: tiyatro, sinema, dans. İşitsel sanat: muzik, edebiyat.

Heykel sanatın en eski biçimlerinden biridir. Heykel – İngilizce sculpture.² Heykel uzamsal bir sanat formudur, maddi bir hacmi vardır. Heykeltıraş, gerçek dünyayı maddi olarak algılayabilmektedir, somut hacimsel formlarda yeniden üretmektedir. Heykel, hacimsel formlar sayesinde çevreleyen dünyayla etkileşime girmektedir, heykel algısı aydınlatmaya ve ışık ve gölge oyununa dayanmaktadır. Yine de heykel, tıpkı resim ve grafikler gibi doğası gereği resimseldir. Heykel malzemesi taş, metal, ahşap, cam, kil, buz ve diğerleri olabilmektedir. Heykel işleme yöntemleri şunlardır: modelleme, oyma, sanatsal döküm, dövme, kovalama ve diğerleri. Heykel iki tip olabilir: yuvarlak ve kabartma.

Resim, görsel sanatların en karmaşık yapılarından biridir. Resim, yaratıcı etkinliğin çok sayıda bileşenini içerir: kompozisyon, çizim, perspektif, ışık-gölge, çizgi, renk. Resim, hacmi, alanı, doğayı iletebilen, insan duygularının ve karakterlerinin

² Latince “sculpo”, “sculptura” - kes, yont, şekillendir, plastik. (“Sculpture” 2022)

karmaşık dünyasını ortaya koyabilen, tarihsel geçmişin olaylarını, evrensel fikirleri, mitolojik ve hayvani görüntüleri, bir fantezi uçuşunu ve daha fazlasını somutlaştırabilen yüzeyde yer alan bir görsel sanattır. Ancak en önemli şey, sanatçının kendisinin etkisi, ruh hali ve görüntünün konusuna yönelik duygu ve tutumlarını en eksiksiz şekilde aktarmaya çalışmasıdır. Grafik, güzel sanatın başka bir biçimidir.

Grafik³ terimi başlangıçta yalnızca yazı ve kaligrafi için kullanılmıştır. Tarihsel olarak, yazı sanatı grafiklerle ilişkilendirilmiştir. Grafiklerin anlamı ve anlayışı 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında değişmiştir. Bu dönemde grafikler bağımsız bir sanat biçimi haline gelmiştir. Grafiklerin temeli çizimdir. Genellikle çizim, bir grafit kalemle veya bir kalemle bir kağıda yapılmaktadır. Grafiklerde renk teknikleri de vardır: pastel, sulu boya, guaj - bir çizginin veya noktanın hakim olduğu çalışmalar.

Mimari veya ingilizce architecture.⁴ Mimari,⁵ heykel, resim, sanat ve el sanatları gibi diğer sanat biçimleriyle zenginleştirilmiştir. Dekoratif sanatlar, içsel estetik niteliklere sahip olması gerekmeyen işlevsel nesnelerin tasarımı ve yaratılmasıyla ilgilidir. Genellikle bunlar el sanatlarıdır. Bu seramik tabakların yaratılması, işlemeler, takılar, tiyatro dekorları ve kostümleri vd. Dekoratif sanatlar daha çok teknik temellidir.

Resim sanatının türleri: portre, natürmort, manzara, tarihi, gündelik, mitolojik, dövüş, hayvan türü vd.

³ “Grafik” terimi, Yunanca “γραφικός” yazılı “γράφω” yazmak kelimesinden gelir.(“Grafik” 2022)

⁴ Latince “architectus” terimi, Yunanca “αρχι” yazılı ve “τεκτονική” inşa etmek, dikmek kelimelerinden gelir. (“Architecture” 2022)

⁵ Mimari hep birlikte tek bir sanatsal fikirde birleştirilmektedir. (“Mimari” 2022)

1.2. “Makyaj” Teriminin Tanımı, Makyaj Çeşitleri

“Yüz boyama, yemek ve uyku ihtiyacı kadar insan doğasının bir parçası”

Fotoğrafçı Irwin Penn, Conde Nast. Vogue ⁶, Kasım 1994

(Eldridge, 2015, s.13)

Makyaj Fransızcadan “maquillage” kelimesinden “makyaj” kelimesinin etimolojisi – allık sürmek. (“Makyaj” 2022, Ocak 16)

Makeup İngilizce'den “makeup” (isim) kelimesi, İngilizce “make up” bir şeyi bağlamanın yolu fiilinden gelir. İlerleyen zamanlarda “makeup” terimi, aktörler tarafından kullanılan kozmetik anlamında kullanılmaya başlandı. (“Make-up” 2022)

Makyaj terimi, kozmetik yardımıyla yüzü süsleme sanatını ifade etmek için kullanılabilmektedir. Malzemeler, kremler, renkli kozmetik ürünleri ve tasarımın kendisidir. 19. yüzyılda, bir oyuncunun bir rolü hazırlaması ile ilgili olarak makyaj terimi kullanılmıştır. Makyaj terimi, kıyafetlerin hazırlanması ve boya ile yüz tasarımı anlamına gelmiştir. Cilt bakımı, vücut bakımı, saç bakımı, tırnak bakımı, kokular, aletler, yüz bakımı için kullanılan aletler ve aksesuarlar ile birlikte günümüzde makyaj güzellik sektörünün önemli parçalarından biridir.

Makyaj terimi, kozmetik yardımıyla yüzü süsleme sanatı olarak dlandırılabilir. (“Makyaj” 2022, Ocak 17)

Kozmetikler makyaj yapmak için kullanılan malzemelerdir. Kozmetikler, göreve bağlı olarak görünümü iyileştirmek veya değiştirmek, kusurları maskelemek, doğal yüz özelliklerini geliştirmek veya yüzün görünümünü tamamen değiştirmek için kullanılmaktadır.

Makyaj, bir kişinin görünüşünü görsel olarak dönüştürmeyi amaçlayan kozmetiklerin kullanıldığı belirli bir eylem sistemidir. İnsan yaşamının biçimleri sürekli olarak gelişmekte, yeni insan istihdam dalları ortaya çıkmakta, kültür gelişmekte, teknolojik ilerleme hareket etmekte, bilim gelişmektedir. Bütün bunlar birbiriyle yakından etkileşim halindedir ve doğal olarak toplum yaşamının bir parçası olarak makyajı etkilemektedir. Bu nedenle makyaj, bir kişinin yalnızca dış görünüşünün görsel bir dönüşümü değil, aynı zamanda yaşamının doğal olarak gelişen bir sürecidir.

---

⁶ Vogue, 1892'den beri Condé Nast Publications tarafından yayınlanan bir kadın moda dergisidir. (“Our history” 2022)

Makyaj, belirli bir tarihsel aşamada kültür ve toplumun gelişimindeki genel eğilime uymaktadır. Günümüzde makyaj üç ana gruba ayrılabilir: güzellik, medikal ve sahne makyajı. Yaratıcı makyaj ayrı bir grup olarak öne çıkmaktadır.

Her grupta makyajın amacı farklı olabilmektedir. Güzellik makyajında ve medikal makyajda bu, görünüme estetik bir bütünlük kazandırmaktır. Sahne makyajında yüz ve vücut, yaratıcı bir görevi gerçekleştirmek için kullanılmaktadır. Yaratıcı makyajda, yüz ve vücut sanatsal bir amacı gerçekleştirmek için kullanılmaktadır. Hedef belirlemenin yanı sıra makyaj sürecinde bir özne ve bir nesne vardır. Konu, dönüşümü kozmetik yardımıyla gerçekleştiren kişidir. Denek, kişinin kendisi veya profesyonel bir makyaj sanatçısı olabilmektedir. Bir nesne, dönüşüme tabi olan bir şeydir. Etki nesnesi bir kişi, bir insan vücudu olabilmektedir. Makyajda hedef belirleme, makyajda dönüşümün nesnesini ve konusunu belirleyen ana kriterdir. Makyajdaki dönüşüm derecesi hafiften kardinal olabilmektedir.

1.2.1. Makyaj türleri

Güzellik makyajı, kişinin görsel benlik imajıyla çelişmeyen, günlük koşullarda yapılan makyajdır. Çoğu zaman, güzellik makyajı, bireyin kendi görünümüyle uyum, simetri ve estetik tatmin için yüzün bireysel unsurlarını vurgulamayı ve (veya) maskelemeyi ve sosyal iletişimde görüntünün gerçekleşmesini içermektedir. Güzellik makyajında özne kişinin kendisi, nesne ise yüzü ve (veya) bedenidir. Dönüşüm, kural olarak, kardinal değildir. Bu tür makyajı yapan kişi hem profesyonel hem de bireysel olabilmektedir.

Bu grup şunları içermektedir: günlük makyajı, doğal makyaj, gece makyajı, gelin makyajı, ofis makyajı, genç gösteren makyaj, gözlük takanlar için makyaj vd.

Günlük makyaj, doğal makyaj, görünümün bireysel özelliklerini vurgulayan, zayıf dönüşümü, içsel “ben” ile tartışmamayı vurgulayan makyajdır.

Gece makyajı, doğal makyajdan farklı olarak daha dramatiktir. Gece makyajı, akşam saati ve (veya) bastırılmış hafif aydınlatma dikkate alınarak oluşturulmaktadır.

Gelin makyajının bir diğer adı da özel gün makyajıdır. Özel bir kozmetik doku seçimi ve uygulama tekniği ile ayırt edilmektedir. Makyaj, uzun süreli aşınma ile fotoğraf ve video çekimi koşullarında dayanıklıdır.

Ofis makyajı, günlük makyaja benzer şekilde, gündüz koşullarında giyilebilmektedir, ancak şirketin kıyafet yönetmeliğinin gereklilikleri dikkate alınarak yapılmaktadır. Kural olarak, kıyafet yönetmeliği kozmetiklerin belirli renklerini ve dokularını öngörmektedir ve (veya) yasaklamaktadır.

Genç gösteren makyaj, görünümdeki yaşa bağlı değişiklikleri düzeltmektedir. Bu tür makyaj, belirli makyaj teknikleri ve kozmetiklerin yardımıyla yaşa bağlı mevcut değişiklikleri düzeltmeye çalışmaktadır.

Medikal makyaj, renk düzensizliklerini, alerji, iltihaplanma, yüz ve vücuttaki anomalilerin etkilerini maskeleyen amaçlayan özel bir makyaj türüdür. Dünya Savaşı sırasında savaş pilotlarının maruz kaldığı yanıkları maskeleyen için plastik cerrahlar tarafından kullanıldığına inanılmıştır. Günümüzde genellikle kusurları kamufle eden makyajdır.

Sahne makyajı - bir tiyatro prodüksiyonu sırasında, filmde, televizyonda bir karakterin görünümünü oluşturmak için kullanılan makyajdır. Güzellik makyajının aksine daha doygun ve pigmentlidir, sahne aydınlatma özellikleri için tasarlanmıştır. Bu tür makyaj, bireyin “ben” inin görsel resmine tabi değildir. Performansın nesnesi, oyuncunun yüzü ve (veya) bedenidir, özne ise profesyonel bir makyaj sanatçısıdır. Görüntünün dönüşüm derecesi, hafif ila kardinal arasında olabilmektedir. Düzgün oluşturulmuş bir görüntü görsel olarak oyuncuyu sahnede desteklemektedir. Sahne makyajı şuna benzer: portre (tarihi bir figürün görünümünün tekrarı), yaş (yapay yaşlanma veya gençleşme), ulusal (karakter yarışı). Sahne makyajının performansında iki yaklaşım vardır – resimsel uygulama ve 3 boyutlu hacim.

Film ve televizyon için makyaj, sahne makyajından daha hafif ürünler kullanmaktadır. Aydınlatma ve kamera çalışmasının özelliklerini dikkate almaktadır. Bu, kamera ekranında doğal görünen makyajdır. Film ve televizyon makyajında iki tür makyaj ayırt edilebilmektedir: doğrudan makyaj ve karakter makyajı. Doğrudan makyaj, oyuncunun görünümüne uymaktadır, ancak sitenin aydınlatması ve kameraya olan mesafe dikkate alınmaktadır. Böyle bir makyajdaki teknik, güzellik makyajı tekniklerine benzer olacak, ancak aydınlatma ve kameranin etkisi dikkate alınmaktadır. Bir televizyon spikerinin görünüşünü değiştirmek kardinal olmamaktadır. Karakter makyajı - canlandırılan karakterin görünümüne göre oyuncunun görünümünü değiştirmektir. SFX makyajından burada bahsedilmektedir.

SFX makyajı, oyuncuları yaşlandırabilen veya bir oyuncunun görünüşünü tamamen değiştirebilen özel bir makyaj türüdür. Bu, örneğin bir canavar karakter, yüz

sıyrıkları, yaralar, hayvan özellikleri veya herhangi bir şekil bozukluğu olabilmektedir. Bu tür makyajda, görünümdeki değişiklik şiddetlidir. SFX makyajının bir çeşidi, protez makyajdır. Protez makyaj, yüze ve vücuda özel bir etki vermek için kullanılan özel protezlerin üretimine odaklanmaktadır. SFX makyajı daha çok bir oyuncunun cildine kozmetik uygulamaya odaklanıyorsa, protez makyaj da bir oyuncunun görünümünde radikal bir değişiklikle ilgili yapay unsurlar yaratmaya odaklanmaktadır. SFX makyajı ve protez makyajı film, televizyon, tiyatrodaki kullanılmaktadır.

Bir makyaj sanatçısının televizyonda ve filmlerde yaptığı çalışmalar karakterlerin kişiliğini ortaya çıkarmaya yardımcı olmaktadır. Sinema, tiyatro ve televizyon için makyaj, oyuncuların görünümünü hem vurgulayabilmektedir hem de iyileştirebilmektedir ve tamamen değiştirebilmektedir. Sahne makyajındaki dönüşümün nesnesi, makyaj sanatçısının konusu, yönetmen olan oyuncunun yüzü ve (veya) bedenidir.

Günlük, medikal ve sahne makyajı olarak genel ayrım oldukça keyfidir. Bu ana çeşitler birbirini tamamlayan, gelişen, yeni kozmetik ürünlerle zenginleşen, yeni teknikler ortaya çıkan tiplerdir. Kültürel gelişim sürecinde daha fazla makyaj türü vardır, teknikler daha çeşitli hale gelmektedir.

Yaratıcı makyaj, dekoratif kozmetiklerin yardımıyla yüz ve (veya) vücutta anlamlı bir görüntünün yaratıldığı ayrı bir makyaj türüdür. Yaratıcı makyaj türleri oldukça şartlıdır. Bunlar yüz boyama, yüz sanatı, vücut boyamadır. Yüz boyama - yüzün tamamı veya unsurları - gözler, elmacık kemikleri, dudaklar - sanatsal olarak tasarlanmıştır. Yüz sanatı - modelin yüzünün makyaj sanatçısının yaratıcılığı için bir tuval görevi gördüğü makyaj. Makyaj sanatçısı bu durumda bir sanatçı, bir özne gibi davranmaktadır. Modelin yüzü, yaratıcılığın nesnesidir. Yaratıcı makyaj, yenilikçi bir yaklaşım olan denemeyi içermektedir. Makyaj sanatçısı, sanatın eşiğinde görüntüler yaratmaktadır.

Editorial makyaj – moda çekimleri için makyaj. Bunlar çeşitli yayıncılar için yapılan çekimler, dergi kapakları, müzik CD'leri, reklamlar vd. Makyaj, çekimin özellikleri ve koşulları dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Dönüşümün nesnesi, modelin yüzü ve (veya) gövdesidir, konusu, makyaj sanatçısı ve yaratıcı ekiptir.

Fashion makyajı – çekimlerde, moda endüstrisi için defilelerde kullanılmaktadır. Makyaj sanatçısı, bir moda tasarımcısıyla birlikte, yaratıcı bir fikre dayalı olarak podyum için bir makyaj konsepti oluşturmaktadır. Fashion makyaj, kıyafetlerle birlikte trend oluşturan moda uygun bir makyajdır. Dönüşümün nesnesi,

modelin yüzü ve (veya) gövdesidir. Dönüşüm derecesi zayıftan kardinale kadar olabilmektedir.

Body art (vücut boyama) - insan vücudunun yaratıcılık için bir tuval olarak kullanılmasıdır. Body art çeşitleri piercing, dövme, kına, kazımadır. Dövme sanatı kalıcı bir görsel formdur. Dövme - vücudun deri altı kısmına boya uygulamaktır. Body art, dövme sanatı dışında, geçici bir görsel formdur. Body art, SFX makyajı, protez makyaj ile yakından ilgilidir. Body art, sahne makyajı için teknik, kozmetik, aksesuar ve unsurları kullanmaktadır. Body art'taki dönüşüm derecesi genellikle dramatiktir.

Makyaj, güzellik profesyonelleri arasında yapılan yarışmalar ve yarışmalar için ayrı ayrı öne çıkmaktadır. Yarışma konuları şunlar olabilmektedir: fashion makyaj, body art vd.

Cinsiyete göre makyaj erkek ve kadın olarak ikiye ayrılmaktadır.

2. SANAT VE MAKYAJ ARASINDAKİ BAĞLANTI

2.1. Sanat Ve Makyajda Malzeme Ve Araçların Bağlantısı

Sanatçı ve makyaj sanatçılarının çalışmalarında boya kullanılmaktadır. Uzun bir süre, bunlar bileşimde aynı olan boyalardı. Bir sanatçı, bir tiyatro oyuncusu, bir erkek veya bir kadın yüzünde kullanmışsa hiçbir fark yoktu. İlkel sanatçılar bitki özü ve diğer organik doğal boyaları kullanmıştır. Onlardan boya hazırlamak için (kuru renkli bir madde formunda), pigment bazı renksiz mineral bazında biriktirilmiştir. Cilde uygulama için aynı pigment kullanılmıştır, ancak mineral baz yağlarla değiştirilmiştir. Orman meyvelerin uçları ve meyve suları, toprak ve mineral pigmentler, renkli killler, manganez dioksit, kireç taşları, kömür, bakır cevheri ve okra olarak görev yapmıştır. Demir oksitlerle renklendirilen kil, 100 veya 150 bin yıllık olduğu varsayılan en eski boyadır.

Antik Mısır'da mineral boyalar kullanılmıştır: okra sarısı, demir oksitten kırmızı, mavi bakır karbonattan mavi boyalar, soda ve bakır oksit alaşımı “İskenderiye friti”, lazurite, bitkisinden elde edilen indigo. İnce öğütülmüş doğal boyalar su ile seyreltilmiştir ve yapıştırıcı eklenmiştir. Yapıştırıcı, yumurta akı, hayvan kemiklerinden veya kıkırdaklarından bitkisel ve hayvansal lifler, kireç, balmumu idi. Antik Mısır kozmetiklerinde organik boyaların yanı sıra benzer boyalar da kullanılmıştır. Orman meyvelerin uçları ve meyve suları organik boya görevi görmüştür. Ezilmiş mineraller ve yemişlerden elde edilen tozlar, dudaklara, gözlere ve elmacık kemiklerine uygulanan hayvansal ve bitkisel yağlarla karıştırılmıştır. Mezopotamya'da ressamın boyalarında ve kozmetik ürünlerinde benzer boyalara rastlanmıştır.

Antik Yunanistan'da, geç klasik dönemde, sanatçılar esas olarak 4 renk kullanılmıştır: beyaz - tebeşir, sarı- okra sarısı, kırmızı- okra kırmızı, siyah- doğal kökenli siyah. Tebeşir, sarı ve kırmızı okra da kozmetikte kullanılmıştır. Tebeşir tozu, buğday unu, beyaz kurşun, dudaklar için zinober (kırmızı), gözler ve kaşlar için is, antimon, kül ve yanık mantar ile cilt beyazlatılmıştır. Antik Yunanistan'da özel insanlar, kozmetikçiler kozmetik üretimi ile uğraşmışlardır.

Roma İmparatorluğu'nda fayum portreleri, aslen Antik Mısır'dan gelen bir teknoloji kullanılarak enkaustik boyama tekniğinde yapılmıştır. Boyanın bileşimi Mısırlılar da tekrar kullanmışlardır. Kozmetik üretiminde zehirli bileşenler, sanguine

ve havacıya otu, kırmızı demir cevheri, boya yosunu, hematit dahil zinober ve diğerleri kullanılmıştır. Antik Roma tiyatrosunda, Antik Yunanistan'a benzetilerek, mevcut tüm boyalarla boyanmış maskeler kullanılmıştır.

Boya yapma teknolojisi, 15. yüzyıla kadar Antik Mısır ve eski Yunan teknolojisine dayanmıştır. Bunlar esas olarak sarının bağlantı elemanı olduğu boyalardı. Deri boyalarında sadece bağlayıcı bileşen değişmiştir. İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth, yüzüne beyaz kurşun uygularken bağlayıcı olarak yumurta akı kullanmıştır. 15. yüzyılda, sanatçı Jan Van Eyck resim yapmak için renkleri değiştirmiştir. Pigmentle karıştırıldığında güçlü bir bağ sağlayan keten ve fındıktan elde edilen çabuk kuruyan yağları bulmuştur. Boya kurduğunda sudan etkilenmemektedir ve parlaklığı vardır. Sanatçılar için resim ve çizim kılavuzlarında, makyaj da dahil olmak üzere boya yapmak için tarifler verilmiştir.

19. yüzyılın başına kadar boyaların ve kozmetiklerin içerikleri hemen hemen aynıydı. 18. yüzyılda ilk yağlı boya bazlı tiyatro boyaları ortaya çıkmıştır. Bu sırada oyuncular yarım maske kullanmıştır ve ardından maskeleri tamamen bırakıp makyaj yapmaya başlamışlardır. 18. yüzyılda ressamların boyaları ile yüz boyalarını ayırma süreci başlamıştır. 19. yüzyılda dekoratif kozmetiklerin yerini sabunlar, losyonlar, merhemler almıştır. 19. yüzyılda güvenli ağartma maddeleri ortaya çıkmıştır - çinko oksit tozu ve inci tozu. 19. yüzyılın sonunda kozmetik endüstrisi gelişmiştir. Rus İmparatorluğu'ndan bir göçmen olan Max Factor, 1909'da Los Angeles'ta, cilde mükemmel şekilde oturan ve bir film kamerasında doğal bir etki yaratan ilk fondöteni icat etmiştir.

Günlük ve tiyatro makyajı için kozmetiklerin gelişim tarihi, 18. yüzyıla kadar sanatçılar için boyaların gelişimiyle paralel gitmiştir. Kozmetik ve boyaların dokuları ve kompozisyonları aynıydı, ardından tiyatro, günlük kozmetik ve sanatçılar için boyalara bölünme başlamıştır. Sanatçılar ve tiyatro için boya formülasyonları, günlük kullanım için kozmetiklere göre daha az değişikliğe tabidir.

Resim ve grafiklerde günümüzde sulu boya, guaj, yağlı boya, pastel, mürekkep, akrilik, kurşun kalem, tükenmez kalem gibi renksel geriverim ortamları kullanılmaktadır. Günlük ve tiyatro makyajı için kozmetikte, astarlar, çeşitli kapatıcılık derecelerinde ton ürünleri, renkler ve dokular, yüz, dudaklar ve kaşlar için kalemler kullanılmaktadır, likit eyeliner, kuru ve krem farlar ve allık, bronzlaştırıcı, rimel, kuru ve krem aydınlatıcı, pudralar, rujlar ve dudak parlaticıları, yüz boyama, floresan

boyalar, vazelin, kaşları sürmek için macunlar, ciltte doku oluşturmak için silikon ve lateks, jelatin ve diğer yardımcı malzemelerden yapılmış plastik elemanlardır.

Sanat boyaları su bazlı, yağ bazlı olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Boyaların temeli pigmenttir. Pigmentler boyanın rengini belirlemektedir. Pigmentler akromatik (siyah ve beyaz) ve kromatik (renkli) olarak ayrılır ve hem organik hem de organik olmayan maddeler olabilmektedir. Farklı renkler oluşturmak için aşağıdaki pigmentler kullanılabilir: beyaz - tebeşir, kireç; kron (sarı), okra sarısı; mavi - ultramarin, lacivert; kırmızı – hematit, kırmızı kurşun, zinober (kırmızı); krom yeşil - veya kurşun yeşil vd. Ana renkler: eflatun, mavi ve sarıdır. Karıştırıldıklarında ikincil ve üçüncül renkler elde edilmektedir. Pigmente ek olarak, boya bir bağlayıcı içermektedir. Bunlar hayvansal veya bitkisel kökenli yapıştırıcılar, polimerler, reçineler vd. Bağlayıcılar, pigmentleri ve diğer bileşenleri tutan bir film oluşturmaktadır. Boyalar, yoğun bir opak katman veren kaplama ve şeffaf ve yarı saydam bir katman oluşturan “şeffaf sır” olabilmektedir. Boyanın viskozitesini kontrol etmek için bir tiner kullanılmaktadır. Geçici olarak özelliklerini vermektedir, kuruduktan sonra buharlaşmaktadır. Çözücü formülü, boyanın tabanına bağlı olarak seçilmektedir. Su bazlı boya, çözücü olarak su kullanılmaktadır, yağ bazlı boyalarda, beyaz ruh veya terpenler kullanılmaktadır. Boya ayrıca dolgu maddeleri içermektedir: talk, kaolin, mika ve diğerleridir.

Zamanımızda kozmetiklerin pigment bazı mineral ve sentetik boyalardan oluşmaktadır. Bunlar demir oksit, krom oksit, sentetik boyalar Red 28 Lake, Yellow 5 Lake, Blue 1 Lake ve diğerleridir. Titanyum dioksit, kozmetikte eşit renkli bir kaplama elde etmenizi sağlayan bir dolgu maddesidir. Kozmetikte silikon, düzensizlikleri yumuşatır ve kaplamaya dayanıklılık kazandıran koruyucu bir film oluşturmaktadır. Gliserin bir emülgatördür. Kozmetik bileşenlerini birbirine bağlar ve uygulamayı kolaylaştırmaktadır. Talk, mat bir etkinin gerekli olduğu ürünlerde bulunmaktadır. Ayrıca talk, toz ürünlerin dokusunu yumuşatmaktadır. Krem fondötenler su bazlı, silikon bazlı ve yağ bazlı olmak üzere üç ana gruba ayrılmaktadır.

Su bazlı fondötenler su, silikon, gliserin, titanyum dioksit, pigmentler ve bakım bileşenleri içermektedir. Hafif ve orta kapatıcılığa sahiptirler. Silikon bazlı fondötenler benzer bir bileşim içermektedir, ancak silikon ağırlıklıdır. Orta ve yoğun kapatıcılığa sahiptirler. Temel araçların bir ton sıcaklık derecelendirmesi vardır: N, W, C - nötr, sıcak, soğuktur. Kombinasyonlar da mümkündür. Kesme skalasındaki renk derinliği 0 ve üzeri değerlerden başlamaktadır.

Kozmetikte toz ürünler talk, silikon, pigmentler, silikon içermektedir. Kalınlaştırıcı olarak silikon kullanılmaktadır. Mineral ürünler, mineraller (mika), titanyum dioksit, mineral ve organik pigmentler ve bitki kaynaklı bileşenler içerir. Kapaticılığı hafiften yoğunu doğru olabilmektedir.

Göz, kaş ve dudak kalemleri gibi yoğun preslenmiş kozmetik ürünler, pigmentler, silikonlar, mumlar, silikon ve bakım maddeleri içermektedir.

Dudak ürünleri pigmentler, silikonlar, titanyum dioksit, mumlar, kokular ve bakım maddeleri içermektedir.

Maskara pigmentler, mumlar, gliserin, reçineler, bakım bileşenleri içermektedir. Sahne makyajı için kozmetiklerin yağ ve su bazı (sıvı) vardır.

Yağ bazı vazelin yağından oluşmaktadır, içine parafin, mum, pigmentler, lanolin ve koku eklenmektedir. Su bazı ürünler sıvı ve preslenmiş olabilmektedir. Sıvı ürünler, su ve pigment karışımıdır. Preslenmiş, suyla seyreltilmiş yoğun bir dokudur. Sahne kozmetiklerindeki pigmentler şunlardır: mineral - koyu sarı, titanyum beyazı, çinko beyazı, lacivert, kurum, karmin, yanmış sienna ve diğerleri. Sahne makyajı, sanatsal ve kozmetik boyaların bileşenlerini inceledikten sonra, boyaların da aynı gelişim yolundan geçtiği sonucuna varılabilmektedir. Her boya bir pigment içermektedir. Pigment mineral veya sentetik olabilmektedir. Boyalarda her zaman bir bağlayıcı vardır - bitki ve hayvan kökenli yapıştırıcılar, sanatsal boyalarda reçine polimerleri veya kozmetik gliserin. Sanatsal boyalardaki dolgu maddesi talk, mika, kozmetikler ayrıca talk ve mika, titanyum dioksit içerebilmektedir. Boyalar ince sürüldüğünde bile yüksek opaklığa sahiptir.

Sanatsal boyalar ve kozmetikler benzer bir baz derecelendirmesine sahiptir. Sanatsal boyalar için su ve yağ bazlılar ve kozmetikler için su, silikon ve yağ bazlılar. Silikon taban çok uzun zaman önce ortaya çıkmamıştır. Ana bazlar, sanatsal boyalara karşılık gelen su ve yağdı. Sanatsal boyalarda tinerler esasa göre seçilmektedir. Kozmetikte, su bazı fondötenler için su bazı spreyler inceltici olarak kabul edilebilmektedir. Silikon bazı saf sıvı silikonlar. Profesyonel kozmetikte su ve silikon ürünler için özel solventler üretilmektedir. Sanatsal boyalar ile kozmetik arasındaki fark, boyaların çok fazla değişmeyen bir ürün olmasıdır. Kozmetikler cilde uygulanmak üzere uyarlanmıştır, daha fazla dokuya, bakım bileşenlerine ve daha çeşitli dokulara sahiptir. Sürekli gelişen kozmetikler, güzellik sektörünün bel kemiğidir. Film ve televizyon kameraları için özel HD olanakları vardır. Kamera üzerinde görünür bir pürüzsüz cilt efekti veren ışık yayan silikon inklüzyonları içermektedirler.

Tiyatro boyaları teknolojik olarak daha basit bir üründür ve büyük değişikliklere uğramamıştır. Gündelik kozmetikler, film ve televizyon kuyruklu yıldızları, sürekli olarak geliştirilmekte olan teknolojik olarak daha gelişmiş ürünlerdir. Tiyatroda kullanılan yüz boyama pres formda yapılmıştır. Eserin görünümü ve özellikleri, sanatsal suluboya çalışmasına benzer.

Sanat ve makyajdaki araçlar fırçalar, airbrushlar ve diğer aksesuarlardır. Fırçalar aynı gelişim geçmişine sahiptir. Başlangıçta, sanatçı ve makyaj için fırçalar aynıysa olmuştur. Kozmetik sektörünün gelişmesiyle birlikte gelişmiş makyaj araçları da ortaya çıkmıştır. Bugün, farklı özellik ve tasarımlara sahip çok sayıda makyaj fırçası ve aksesuarı vardır. Airbrush, hem sanatçı hem de makyaj sanatçısı için çok yönlü bir araçtır. 20. yüzyılın ikinci yarısında bir sanatçının aracı olarak fırçalara bakış değişmiştir. İnsan vücudunun kendisi resim için bir araç olmaya başlamıştır. Sanatçılar vücuda sadece resim yapmak için bir tuval olarak değil, aynı zamanda bir fikri, yeni bir sanat biçimini iletmek için bir araç olarak bakmışlardır.

2.2. Sanat Ve Makyajda Sanatsal İfade Araçlarının Bağlantısı

Yapı makyajı öncelikle şekiller, hacimler, çöküntüler, çizgiler ve renk teorisi ile çalışmaktadır. Makyaj ile resim ve grafik arasındaki temel fark, makyaj için tuvalin bir kişinin yüzü ve vücudu olmasıdır. Kanvas düz bir yüzey ise, kişinin yüzü ve vücudu hacimlere ve çöküntülere sahiptir. Ayrıca tuval, boya kullanıldığında herhangi bir rengi elde edebilmektedir. Bir kişinin yüzüne, makyaj sanatçısının çalıştığı kendi rengi zaten verilmiştir. Yüz, tuvalin aksine hareketlidir. Yüzün yüz ifadeleri vardır, boşlukta hareket etmektedir. Bir mekan, ışığın açısına ve aydınlatmanın rengine bağlı olarak ten rengini değiştirebilmektedir. Tuval belirli bir şekil ve boyuttaysa, o zaman bir kişinin yüzü ve vücudunun bireysel boyutları ve hacimleri vardır. Formun tuval düzlemine aktarılması, sanatsal ifade araçlarının yardımıyla gerçekleştirilmektedir. Bir kişinin yüzü ve vücudu zaten doğal bir şekle sahiptir, bu nedenle makyaj sanatçısının çalışmasındaki çıkış noktası bu yüz biçiminden gelmektedir. Makyaj sanatçısı, sahne makyajının resimsel uygulama ve 3 boyutlu hacim yöntemlerinin yardımıyla yüzün ve vücudun şeklini ancak yüzün sınırları içinde değiştirebilmektedir. Sanatçı ve makyaj sanatçısı, tuval üzerinde form oluştururken veya bir yüz veya vücut şekli üzerinde çalışırken sanatsal ifade elde etmek için benzer araçlar kullanmaktadır. Örneğin, 3

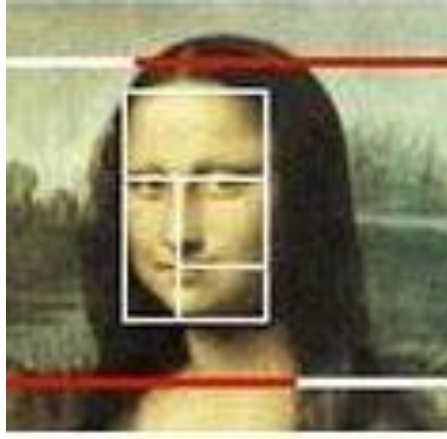
boyutlu hacim yöntemi kullanarak sahne makyajı üzerine çalışma sırasını düşünürsek, heykel çalışmasıyla paralellikler çizilebilmektedir. Sanatçı - heykeltıraş, aralarında modelleme ve oymacılığın da bulunduğu çeşitli heykel işleme yöntemlerine sahiptir. Bir heykeltıraş gibi yüzün kompozisyonu üzerinde çalışan makyaj, bir şekli oyar veya şekillendirmektedir. Yuvarlak bir yüzü dar bir yüze indirgemek için makyaj sanatçısı, sahne makyajının ressam yaklaşımını kullanarak yüzün gerekli bölgelerini boya ile koyulaştırarak gereksiz her şeyi kesmektedir. Heykelsi hacimli makyaj tekniği sayesinde yüzün herhangi bir bölümünü büyütebilmektedir, yüzü genişletebilmektedir. Makyaj sanatçısı, macunları, lateksten yapılmış plastik parçaları, silikonları, jelatini, kolodyumu, yüzün değişen kısımlarını yapıştırılmaktadır. Bu teknik, bir heykeltıraşın modelleme çalışmasına benzemektedir. Oyuncunun yüzü sahnede her yönden görülebilmektedir. Yuvarlak bir heykel gibi oyuncunun yüzüne farklı açılardan bakılmaktadır.

3 boyutlu hacim makyaj tekniği, sanatın derinlik ve hacim biçimine yakındır. Bir heykel gibi yüzün şeklini değiştiren özel çıkartmaların kullanıldığı sahne makyajı, malzeme hacmine sahiptir. Heykel gibi hacimli sahne makyaj algısı, aydınlatma türüne, ışık ve gölge oyununa dayanmaktadır.

Sanatta ve makyajda formun inşası, altın bölümün oranlarına ve simetrisinin altın bölümle birleşimine dayanmaktadır. Altın oran kavramının MÖ 6. yüzyılda Pisagor tarafından ortaya atıldığı genel olarak kabul edilmektedir. Pisagor'un altın bölüm bilgisini Mısırlılar ve Babillilerden ödünç aldığı varsayımı var. Mısırlılar, Cheops piramidinin, tapınakların, kabartmaların, ev eşyalarının ve mücevherlerin yapımında altın bölümün oranlarını kullanmıştır. Rönesans döneminde bilim adamları ve sanatçılar arasında altın orana olan ilgi artmıştır. 1509'da Luca Pacioli'nin altın oranla ilgili kitabı Divine Proportion Venedik'te yayınlanmıştır. Leonardo da Vinci, altın bölümün çalışmasına çok dikkat etmiştir. Albrecht Dürer, altın oran sistemini dahil ettiği insan vücudunun oranları teorisini ayrıntılı olarak geliştirmiştir. Dürer'in orantılı pusulası, bir kişinin boyunun bir kemer çizgisiyle altın oranlara bölündüğü ve ayrıca indirilmiş ellerin orta parmaklarının uçlarından, yüzün alt kısmından - ağızdan çizilen bir çizgiyle bilinmektedir.

Resim 1

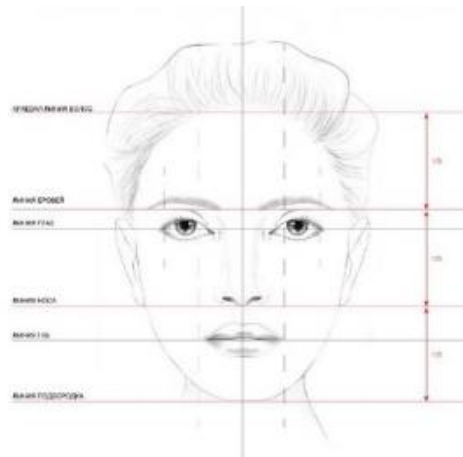
Altın oran ilkesinin Leonardo da Vinci'nin eserlerinde kullanılması

Altın oran kanunu bilgisi makyajda kullanılmaktadır. Altın oran, bir parçanın eşit olmayan parçalara orantılı olarak bölünmesidir; burada tüm bölüm, daha büyük parçanın kendisinin daha küçük olanla ilişkili olduğu gibi, daha büyük parçayla da ilişkilidir. Başka bir deyişle, daha büyük segment her şeyle ilgili olduğu gibi, daha küçük segment daha büyük segmentle ilişkilidir. Kafa oranlarındaki altın orana göre, yüksekliğin genişliğe oranı 1.6: 1 olmaktadır. Göz çizgisi başı ikiye böler, kenar saç çizgisi başın üst kısmının 1/3'ünü kaplamaktadır.

Resim 2

Makyajda altın oran ilkesini kullanmak

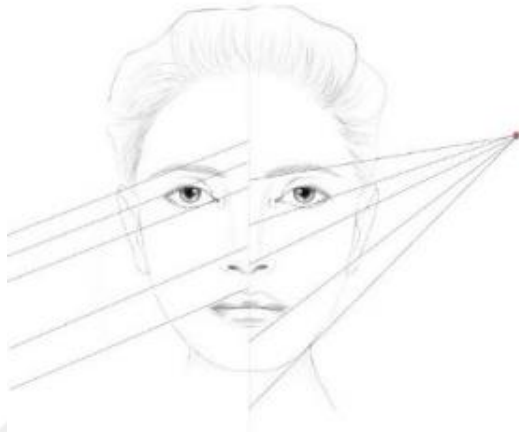

Sanatçının yüzünün yapımında, makyajın yapımında ise ana hatlar simetri eksenini ve göz hizası olmaktadır. Yüzde yukarı ve aşağı yönlü çizgiler vardır. Artan çizgiler - yüzün ortasından çevreye gitmektedir. Düşen çizgiler - yüzün ortasından aşağı

inmektedir. Yüz hatları bakış açısını yansıtmaktadır. Perspektifi bilmek, makyaj sanatçısının gerekli göreve bağlı olarak yüzdeki çizgileri değiştirmesini sağlamaktadır.

Resim 3

Makyajda yukarı ve aşağı yönlü çizgiler

Renk, resimde ana ifade aracıdır. Johannes Itten (1888-1967), günümüzde sıklıkla kullanılan on iki parçalı renk çarkını yaratmıştır. Itten'in teorisine göre, tüm renkler iki büyük gruba ayrılmaktadır: kromatik ve akromatik. Akromatik renkler, beyaz ve siyah ile aradaki tüm gri tonlarını içermektedir. Kromatik grup, güneş spektrumunun yerel renklerinden oluşmaktadır. Bir üçgendeki renk tekerleğinin ortasında birinci sıradaki renkler bulunmaktadır: kırmızı, sarı, mavi. Çemberin bir sonraki seviyesinde, iki ana rengin karıştırılmasıyla elde edilen ikinci sıradaki renkler bulunmaktadır. Çemberin dış kısmında ana ve ara renklerin karışımından elde edilen üçüncül renkler yer almaktadır. Renk kombinasyonlarının uygun şekilde oluşturulmuş ilişkileri, renk kombinasyonlarının uyumlarını oluşturmaktadır.

Makyaj sanatçısı, sanatçıyla aynı renk özelliklerini kullanmaktadır. Bunlar ılıklik, renk kontrastı, renk nüansı, genel renk gamı vd. Güzellik makyajında renklendirme, doğal renk verilerinin ve sanatsal ifade araçlarının tutarlılığına dayanmaktadır. Sanat teorisyeni N.N. Volkov da benzer bir mantıktan bahsetmektedir. “Resimde Renk” kitabında üç renk yasasını seçmiştir: “Görünürlük yasası, görüntünün anlamlı görevine tabi olma yasası, doğanın renklerinin aktarılması sisteminin birlik yasası.” (Volkov, 1965, s.192)

Herhangi bir makyajda, rengin boşluktaki özellikleri dikkate alınmaktadır. Sıcak renkler (sarı, kırmızı, turuncu) öne çıkmaktadır. Soğuk olanlar (mavi, mor, yeşil)

geri çekilmektedir. Makyaj, yüz modelleme sürecinde sıcak-soğuk renklerin benzer bir sıcaklık kontrastını kullanmaktadır.

Makyajın da aksanları vardır. Makyajdaki vurgular, etkileyici kombinasyonlardır, örneğin: cilt, kaşlar, gözler, elmacık kemikleri, allık veya dudaklar üzerinde bir vurgu. Ayrıca bunların kombinasyonları: kaş-elmacık kemiği, kaş-dudaklar, kaş-allık, gözler-elmacık kemikleri, gözler-dudaklar vd.

Resimdeki renk, rengin boşluktaki özelliklerinden dolayı çizgisel desen oluşturabilmektedir ve hacim oluşturabilmektedir. Renk ve çizgi sembolizmi, resim yüzeyinin ifadesi olan çizgisel bir makyajın temelidir.

Örneğin Çin, Japonya veya Hindistan'daki tiyatro oyuncularının yüzlerinde hacimsel formları öne çıkarmamaktadırlar. Yüzün beyaz yüzeyinde sembolik anlamı olan renkli çizimler uygulanmaktadır. Renk saf haliyle kullanılır, doku dekoratif sanatta resmi anımsatan resimsel bir karaktere sahiptir.

8. yüzyıl Çin tiyatrosunda, oyuncular, gözlerin mukoza zarlarının ve burun köprüsünün basit bir şekilde vurgulanmasından, tüm yüzün renkle kaplandığı daha karmaşık bir makyaja geçmiştir. Renk seçimi ve performans tekniği, oyuncunun rolüne, olumlu ya da olumsuz olmasına bağlıydı. Kötüler burun ve göz köprülerini boyadılar, yüzlerindeki çizgiler asimetrikti. Pozitif kahramanlar, yüzlerinde simetrik çizgilerle çizimler yapmıştır. Kursta 12 renk vardı. Her renk, karakter özelliklerini ifade etmiştir: kırmızı - sadakat, bağlılık, dürüstlük, bozulmazlık; mavi - kibir, despotizm, zulüm; sarı - yeteneklilik, yetenek, deneyim ve ayrıca imparatorluk ailesine ait olma; beyaz - vahşet, anlamsızlık, aldatma. ihanet; siyah - katılık, kabalık; yeşil - yorulmazlık; mor - açık sözlülük, dikkat; pembe - adalet; gri - zayıflık; tanrıları ve ruhları oynayan aktörler için altın ve gümüş. (Syromyatnikova, 2005, s.27)

17. yüzyılın başlarında Japon Kabuki tiyatrosu da renk sembolizmini kullanmıştır. Beyaz, güzellikler tarafından kullanılmıştır, kötü adamlar yüzlerinde zorunlu mavi çizgilerle kırmızı kullanmıştır. Ana renkler şunlardı: kırmızı, mavi, siyah. Ek: mor, kahverengi, altın. Kırmızı çizgiler nezaket, adalet, duyguların gücü anlamına gelmiştir. Kırmızı ve siyah - büyücülük büyüsü, ilahi kökenli. Mavi çizgiler - korku, kendinden şüphe, fanatizm ve doğaüstü. (Syromyatnikova, 2005, s.31-32)

Resim 4

Sakuragawa, Jihinari: Jihinari ga san, color woodblock print, 20 cm x 17 cm, 1818.

Sebastian Izzard Asian Art

Not. www.izzardasianart.com adlı siteden 20.01.2022 tarihinde alınmıştır

Hint Kathakali tiyatrosu makyajda özel bir rol oynamıştır. Makyaj sanatçısı sadece her oyuncunun işini ve karakterini mükemmel bir şekilde bilmesi değil, aynı zamanda oyuncu kadrosunu ve doğru duyguyu hesaba katarak her karakter için makyaj tekniğinde ustalaşması gerekmiştir. Daha yüksek kastların temsilcilerine kırmızı tonlar hakimdi, hizmetkarlar lacivertti. Kralların soluk pembe bir rengi vardı, keşişler ve bilgeler mordü. Erdemli karakterler için koyu kahverengi kullanılmıştır. Hindular arasında yeşil renk, tanrılara ve krallara eşlik eden mutluluğun rengi olarak kabul edilmiştir. Farklı karakterler için sembolik bir anlamı olan farklı makyaj çizimleri yapılmıştır. (Syromyatnikova, 2005, s.34) Oyuncuların yüzünün yanı sıra avuç içleri ve ayakları da boyanmıştır. Boya olarak doğal bitki suları, kuru otlar ve çiçekler, kurumlu küller, cilt beyazlatma ürünü olarak pirinç tozu kullanılmıştır. Bu, mineral pigmentlerle karıştırılmıştır, biraz yağ ilave edildi ve ardından bileşim cilde uygulanmıştır.

Resim 5

Kalamandalam, Gopi: Pacha Vesham karakteri olarak Kathakali tiyatrosu, fotoğraf, 2021.

Indiaartreview

Not. www.indiaartreview.com adlı siteden 20.01.2022 tarihinde alınmıştır

Yüzeyde çizgisel ifade, 20. yüzyılda modernist sanatçılar tarafından kullanılmıştır. Oyuncular, yapımların kahramanlarını karakteristik bir makyajla tasvir ettilerse; modernist sanatçılar, sanatta yeni bir formu yaratmak için resimlerinde öğelerin düzlemsel kombinasyonunu ve renk sembolizmini kullanmıştır. Fovistler için görüntünün nesnesi önemli değildi, ancak resmin öğelerinin - renkler, çizgiler, noktalar - kombinasyonu önemlidir. Fovistler saf ve canlı renkleri aldılar, özgür bir fırça darbesi, kolay alan kullanımı ve renk noktalarının ritmini kullanmıştır.

Makyaj tarihinde üç ana pigment vardır - kırmızı, beyaz ve siyah. Bu üç pigment, farklı zamanlarda makyajda önemli bir rol oynamıştır. Bu pigmentleri, sembolizmle ve sanat ve makyajdaki rollerini düşünmek gerekmektedir.

“İyi bir sanatçının sadece üç renge ihtiyacı vardır: siyah, beyaz ve kırmızı”

Titian (Eldridge, 2015, s. 14)

Pigmentlerin en eskisi kırmızı-pembedir. Antik Mısır'da kırmızı, yaşamın ve ölümün rengi olarak kabul edilmiştir. Antik çağlardan günümüze kırmızı, gençliğin rengi olmuştur. İnsanlık tarihi boyunca pembe yanaklar ve dudaklar, gençliğin, yaşamın kişileştirilmesi olarak kabul edilmiştir. Orta Çağ'da kırmızı, kilise sanatında kullanılmış,

makyajda kırmızı yasaklanmıştır. Rönesans'ta ideal güzellik, yanaklarda pembe bir allık ve kırmızı dudaklarla birlikte yarı saydam bir tendi. Sanatçılar bedensel güzelliğe hayran kalmıştır. Pembe yanaklı ve dudaklı kadın imajı, Rönesans portrelerine de nüfuz etmiştir. Resimlerdeki Meryem Ana, pembe allık ve kırmızı dudaklarla zamanın modasına göre giyinmiş, yaşayan bir kadın olarak ortaya çıkmıştır. 16. yüzyılda Venedik'te kırmızı pigment aktif olarak kullanılmıştır. İngiliz Kraliçesi Elizabeth, ağartılmış tenli ve kırmızı dudaklı bir imajı moda getirmiştir. Tiyatroda kırmızı ruj vazgeçilmez bir kozmetik öğeydi. Barok döneminde, örneğin, vanitas natüremortlarında, sanatçılar genellikle koyu bir alt tabaka üzerinde kırmızı kullanmıştır. Bu da kırmızı renge derinlik kazandırmıştır. 18. yüzyılda kırmızı-pembe ruj hem hayatta hem de tiyatro sahnesinde vazgeçilmez bir kozmetik ürün haline gelmiştir. Yanaklara ters üçgen şeklinde pembe allık uygulanmıştır. Dudaklara pembe ruj sürülmüştür. 18. yüzyıl resminde, pastel tonlar elde etmek ve renk nüansları yaratmak için kırmızı pigment beyazla seyreltilmiştir. 19. yüzyılın başlarında romantik sanatçılar, doğaya hayranlık duyarak, yüzdeki kızarmayı, dramatik ve duygusal ifadesinde doğanın dili olarak algılamışlardır. 20. yüzyılın başlarında, Decadence döneminde, kozmetikler ve kozmetiklerdeki kırmızı pigment, kültürün gerilemesini simgelemiştir. Allık ve kırmızı ruj yapay güzelliği temsil etmiştir. Modernizm çağında kırmızıya karşı tutum değişmiştir. Fovistler, kırmızının yardımıyla çeşitli duygular göstermiştir: kutlama ve trajedi, tutku ve dram, kutsallık ve günahkarlık. Henri Matisse, duyguları çağrıştıran bir renk olarak resimde kırmızı ve tonlarını kullanmıştır. 20. yüzyılın başlarında kırmızı ruj, değişimin sembolü haline gelmiştir. Kırmızı, devrimin, kadın haklarının ilanının rengi olmuştur. 1930'larda gül kırmızısı, yeni bir yapay doğallığın rengi olmuştur. Salvador Dali, çalışmasında kırmızı dudakları psikanaliz açısından ele alıyor. 1940'larda kırmızı ruj vatanseverliğin simgesi haline gelmiştir. Afişlerde ve illüstrasyonlarda kırmızı ruj vardır. Kırmızı ruj, kozmetik reklamlarında ana renk haline gelmiştir. 1950'lerde dudakların kırmızı rengi adeta bir “bomba” etkisi yaratmıştır. Resimde de kırmızının ifadesi mevcuttur. M. Rothko'nun tablosunda kırmızı renk geniş yer tutmuştur. 1970'lerde, etkileyici bir sahne imajı oluşturmak için beyazla birlikte kırmızı kullanılmıştır. Sanatçılar vücut sanatında kırmızıyı kullandılar, kırmızı makyajda önemli bir vurgu görevi görmüştür. Allık, yüzü şekillendiren bir etki yaratmak için iki kırmızı tonda uygulanmıştır. 1980'lerde kırmızı ve tonları göz farı, allık, rujda mevcuttur.

20. yüzyılda sanatta ve makyajda kırmızı renk, deneycilerin bir aracıydı. Bu günlerde kırmızı, renk paletinin geri kalanıyla birlikte kendini kanıtlamıştır. Makyajda kırmızı dudaklar, siyah eyeliner ile birlikte “klasik makyaj” unsuruna dönüşmüştür.

“Beyaz, onsuz başka hiçbir rengin görülemeyeceği bir ışıktır diyebiliriz”

Leonardo da Vinci (Da Vinci, 2010, s.4)

Beyaz, kırmızı gibi eski bir pigmenttir. Beyaz, tarihsel olarak makyajın ana rengi olmuştur. Antik Mısır zamanlarından beri beyaz, ışığın ve kutlamanın rengi olarak kabul edilmiştir. Kar beyazı cilt sağlığı, yüksek sosyal statüyü sembolize etmiştir. Antik Yunanistan'dan 20. yüzyılın başlarına kadar beyaz ten ideal olarak kabul edilmiştir. Ortaçağ sanatında beyaz, ışığı, Tanrı'yı simgelemiştir. Ortaçağ tiyatro yapımlarında meleklerin teni beyazdır. Resimde Rönesans sırasında, tuvalin beyaz tabanı, içinden diğer renklerin parladığı tabandır. 18. yüzyılda mimaride ve iç mekanlarda beyaz modası ortaya çıkmıştır. Sanatçıların tuvallerinde, kıyafetlerinde ve makyajlarında beyaz vardır. Rokoko resminde sanatçılar beyaz bir zemine renk katarak pastel tonlar yaratmışlardır. Pastel tonlar, resimde ana ölçektir. Beyaz yüz ve saç pudrası makyaj masasının olmazsa olmazı parçaları olmuştur. 19. yüzyılda, antik Yunanistan'da klasisizm ve ilgi döneminde, beyazlatıcı kozmetikler, ovalama ve beyazlatıcı tozlar kullanılarak antik mermere benzeyen beyaz ten yaratılmıştır. 19. yüzyıl resminde ressam Jean Auguste Dominique Ingres, akromatik beyaz ile siyahın bir kombinasyonunu ve resme birkaç kromatik vurgunun dahil edilmesini kullanmıştır. 19. yüzyılda ışık ve renk bilimi, beyaz rengi tayftaki renklere, yansımalara, birincil ve ikincil renklerin kontrastına, renklerin karşılıklı etkisine ayırtmıştır. Empresyonist resimde de benzer bir renk görüşü gelişmiştir. Pre-Raphaelite sanatçıları, renk paleti de dahil olmak üzere Rönesans'tan ilham almıştır. Pre-Raphaelite'ler eserlerinde genellikle kar beyazı tenli, kırmızı dudaklı ve saçlı kadınları tasvir etmiştir.

20. yüzyılın başında sanatçılar sanatta yeni formların arayışı içinde olmuştur. Marcel Duchamp, Rose Selavy'nin ikinci kişiliğini yaratmak için ağartılmış cilt kullanmıştır. 20. yüzyılda beyaz pudralar cilt tonuna yakın tonlar kazanmıştır. 20. yüzyılda sanatta akromatik beyaz renk, evrenin, sonsuz uzayın görüntüsü haline gelmiştir. Beyaz artık sadece bir tuval rengi veya alt tabaka değildir. Beyaz renk, sanatçılar tarafından herhangi bir nesnenin yeniden üretilmesinden farklı olarak algılanmaya başlanmıştır. K. Malevich ve P. Mondrian'ın “Beyaz Kare” beyazı saf bir

eylem olarak incelemiştir. Sanatta olduğu gibi makyajda da beyaz saflığın, yaratıcılığın, ışığın simgesidir.

“Siyahın tüm renklerin kraliçesi olduğunu anlamam kırk yılını aldı.”

Pierre Auguste Renoir (Eldridge, 2015, s. 79)

Kırmızı ve beyazla birlikte siyah da eski bir pigmenttir. Kömürün yardımıyla ilkel insan bir çizgi çizmiştir - birincil ve en basit görüntü. Eski Yunanlılar ve Romalılarından beri, kaş kalemi için makyajda kömür ve kül kullanılmıştır. Antik Mısır ve Mezopotamya'da gözlerin etrafında siyah bir çerçeve tasvir edilmiştir. “Mısır tarzı” göz kalemi, 1920'lerde ve 1960'larda olduğu gibi periyodik olarak moda geri dönmüştür. Siyah, bedenin başka bir dünyada yeniden doğuşunun ve Antik Mısır'da ebedi varoluşun bir simgesi olmuştur. Fayum portrelerinde gözlerdeki konturu da görebilirsiniz ama doğal. Orta Çağ'da siyaha karşı tutum olumludan temkinliye dönüşmüştür. Siyah, karanlığın güçlerini sembolize etmeye başladı. Orta çağ tiyatrosunda negatif karakterleri göstermek için siyah kurum kullanılmıştır.

15. yüzyıldan beri, tiyatro oyuncularının yüzlerini şekillendirmek için beyaz tebeşirle birlikte siyah kömür veya kurum kullanılmıştır. Rönesans döneminde siyah moda olmuştur. Rönesans sanatçıları kendilerini genellikle siyah cüppelerle tasvir etmiştir.

16. yüzyılda Protestanlık, resmi ve resimdeki renk şemasını etkilemiştir. Protestanlar canlı renklere savaş ilan etmiştir. Aynı zamanda, sanatçıların paleti giderek daha özlü hale gelmiştir. Koyu bir renk paleti kullanan Caravaggio, “tenebroso” (İtalyanca “kasvetli” den) adlı kendi resim stilini yaratmıştır. Gölgenin kontrastı ve düşen ışık, figür modelleme etkisi yaratmıştır. 17. yüzyılda, Barok döneminde sanatçılar, vanitas natüremortlarında karanlık bir arka plan kullanmışlardır. Koyu renk paletinin derinliklerinden çıkan nesneler resimde canlanmıştır. Makyajda ise baş üstü ben şeklinde siyah kullanılmıştır. Bunlar cilt kusurlarını gizlemek için uygulanan nokta elementlerdir. Kendi sembolik anlamları vardır, oyunun bir unsuruydular - tüm Barok estetiğinin alegorik bir özelliği.

Newton'un fiziksel renk bilimini keşfetmesiyle sanat canlı bir palete dönüşmüştür. Rokoko döneminin pastel, beyazla seyreltilmiş kromatik paletleri ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın sonundaki Empresyonistler, “saf renkler” kullanarak siyahı tamamen terk etmişlerdir. Pierre Auguste Renoir bir empresyonist olmasına rağmen siyahı savunmuştur. Akromatik siyahın da birçok tonu olduğuna inanmıştır. Gölgelemin

rengi, renkleri karıştırarak aydınlatmaya bağlıdır. Renoir'e göre siyah renk, çok yönlü, zengin bir renktir. 20. yüzyılın başında siyah göz kalemi, beyaz ten ve kırmızı dudaklarla birlikte çöküşün simgesi haline gelmiştir. 1920'lerde, zengin siyah göz kalemi ile siyah beyaz yüz şekillendirme, sinemadaki siyah beyaz filmdeki ana ifade aracı olmuştur. 1950'lerde kedi gözü eyeliner piyasaya sürülmüştür. 1960'larda “moda” alt kültürünün ortaya çıkmasıyla birlikte grafik siyah ve beyaz göz farı kombinasyonları ortaya çıkmıştır. Biba kozmetik markası, 1930'ların tarzında gözlerde ıslak efektli zengin koyu göz gölgelerini piyasaya sürmüştür. 1990'larda grunge alt kültürü, makyajda ana vurgu olarak zengin siyah kalem ve göz farı kullanmıştır. Resimde siyaha boyanmış en ünlü eserlerden biri K. Malevich'in “Kara Kare”'sidir. Bu çalışma bir alegori ve güneşin karşıtı olarak ortaya çıkmıştır. Karenin şekli ve siyah renk, resimde yeni bir başlangıç noktası anlamına geliyordu. Siyah eyeliner Antik Mısır'dan gelmiştir ve hala makyajdaki ana görsel araçlardan biri olmuştur. Antik Mısırlıların siyah rengine yönelik sanat ve makyajdaki mistik, dinsel tavır, günümüzde hala makyaj ve sanatta yankı bulmaktadır.

Antik çağlardan günümüze makyaj paletinde yer alan ana renkler kırmızı, beyaz ve siyahtır. MÖ 16-15 yüzyıllarda Girit-Miken uygarlığı bile makyajda üç renk kullanmıştır: beyaz, siyah, kırmızı.

Resim 6

Bilinmeyen sanatçı: La Parisienne, fresco, 1350 – 1300 m.ö.

Heraklionmuseum

Not. www.heraklionmuseum.gr adlı siteden 15.03.2022 tarihinde alınmıştır

Tarihsel gelişim sürecinde, sanatsal boyaların yeni renklerinin ortaya çıkması, 20. yüzyılda sentetik boyaların icadı, makyajdaki renk paleti genişlemiştir. Bugün sonsuz sayıda renk ve doku vardır. Bununla birlikte, beyaz, siyah ve kırmızı kombinasyonu günümüzün klasik bir kombinasyonudur ve öyledir. Büyük olasılıkla, bu renk kombinasyonu gelecekte alaka düzeyini kaybetmeyecektir.

Resim 7

Lutens, Serge: Shiseido için reklam kampanyası, fotoğraf, 1980'inci.

Not. www.serge-lutens.shiseido.com adlı siteden 15.03.2022 tarihinde alınmıştır

3. SANAT VE MAKYAJ ARASINDAKİ TARİHİ BAĞLANTI

3.1. İlkel Dönemde Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı

İlkel sanat, sanatın gelişimindeki en eski aşamadır. Altamira, Lascaux, Font de Gaume mağaralarında ilkel kontur çizimleri bulunmuştur. Bu görüntüler Paleolitik döneme aittir (MÖ 40 - 12 bin yıl). İlk Paleolitik çizimler, 19. yüzyılın sonunda amatör arkeolog Kont Marcelino de Sautuola tarafından İspanya'daki Altamira mağarasında keşfedilmiştir. Birbirine yakın bir bizon sürüsünün görüntüsüdür. Paleolitik çağ sanatının ayrılmaz bir parçası “küçük plastik” idi. Bunlar boynuz, mamut dişi ve diğer yumuşak malzemelerden yapılmış, oyulmuş ve boyanmış küçük figürinlerdir. Bunlar aynı zamanda kontur boyunca oyulmuş mağaralardaki kabartmalardır. İlkel sanatın temeli çizgisel bir desendir.

Resim 8

Bilinmeyen sanatçı: İşaret, kömür kaya boyama, 40000 – 12000 m.ö.

Cave of Altamira

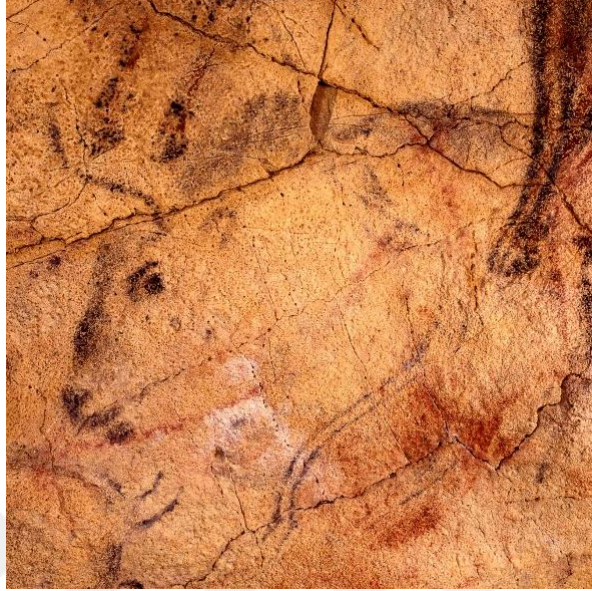

Not. www.culturaydeporte.gob.es adlı siteden 20.03.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 9

Bilinmeyen sanatçı: Bizon, kömür kaya boyama, 40000 – 12000 m.ö..

Cave of Altamira

Not. www.culturaydeporte.gob.es adlı siteden 20.03.2022 tarihinde alınmıştır

Mezolitik'te (MÖ 12-8 bin yıl), kaya sanatına ek olarak petroglifler ortaya çıkıyor. Petroglifler kabartmalı, oyulmuş veya kazınmış kaya resimleridir. Mezolitik sanatta, bir hayvanın değil, bir kişinin merkez haline geldiği çok figürlü bir kompozisyon ortaya çıkmıştır.

Neolitik'te (MÖ 8-4 bin yıl) Neolitik bir devrim yaşanmıştır. Kültür sahiplenici bir ekonomiden üretken bir ekonomiye geçmiştir. Neolitik çağda eski uygarlıkların oluşumu gerçekleşmiştir. Neolitik dönemin kaya sanatı ve küçük heykelleri, konu bakımından daha çeşitli hale gelmiştir. İlkel sanatçılar boya olarak bitki özü ve diğer organik doğal boyaları kullanmıştır. Boyayı hazırlamak için pigment, bazı renksiz mineral bazın üzerine bırakılmıştır. (Kiplik, 2018, s. 85)

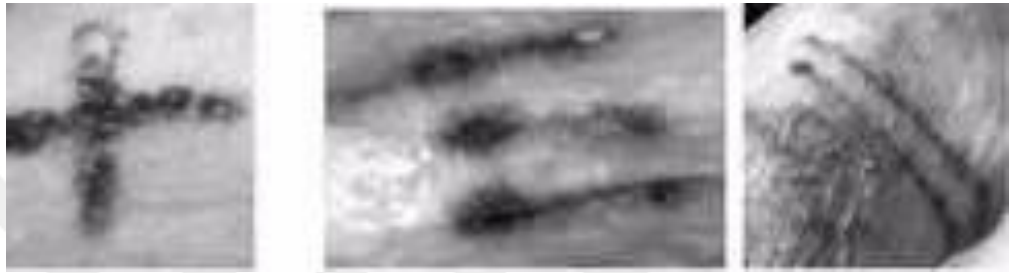
Tunç Çağı'nda (MÖ 3-2 bin yıl), bronz ürünler ortaya çıkmıştır. Bu, bakır ve kalayın daha iyi işlenmesinin bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Daha sonra bronz üretimi ile cevher yataklarından çıkarılmışlardır. Sanat çeşitlenmiş, coğrafi olarak yayılmıştır. Tunç Çağı'nda, süs eşyaları ile süslenmiş birçok gündelik eşya, süslemeler ortaya çıkmıştır. Motifler daire, dalgalı çizgiler şeklinde kullanılmıştır.

Bakır Çağı'nda (MÖ 4-3 bin yıl), insan vücudunda dövme kullanımının ilk kanıtı ortaya çıkmıştır. 1991 yılında Alplerde dövmelerle kaplı Ötzi adlı bir adamın mumyası bulunmuştur. Mumya Ötzi'nin (Alman Ötzi) cildinde 50 kadar dövme vardır. Dövmeler deride kesi yapılarak ve bu yaralara odun kömürü sürülerek yapılmıştır.

Resim 10

Ötzi: Dövme, kömür, 4000 – 3000 m.ö..

South Tyrol Museum of Archaeology in Bolzano

Not. www.livescience.com adlı siteden 20.03.2022 tarihinde alınmıştır

İlkel insanın ilk çizimleri ve ilk dövmeler, ilk çizgi desen çizimlerini temsil etmektedir. İlkel kültürden çizgisel desen ifadesi günümüze kadar gelmiştir. Çizgisel desen, sanat ve makyaj alanlarında Avrasya'nın Kuzeyi, Amerika, Afrika ve Avustralya halkları arasında hala mevcuttur.

Vücuttaki eski dövmelere ek olarak, insanlar ciltlerini soğuktan, sıcaktan ve böcek ısırıklarından elde edilen yağlarla ovuşturmuştur. Daha sonra yağlara ilkel boyalar eklenmiştir. Zaten Pliyosen'den beri, Homo cinsinin ilk insanları, çeşitli boya ve yağların yardımıyla görünüşlerini değiştirmişlerdir. Dövme çubukları ve ruj çubukları kullanılmıştır. Eski insanlar, doğanın boya olarak verdiklerini kullanmışlardır. Bunlar, meyvelerin ve meyvelerin suyundan elde edilen doğal boyalar, toprak ve mineral pigmentler, renkli killeri, kireç taşları, mangan dioksit, kömür, bakır cevheri ve aşı boyası gibi bileşenlerdir. Bugün, Kuzey Afrika'daki mağaralarda yapılan kazılarda, büyük miktarda kırmızı aşı boyası (demir oksitlerle renklendirilmiş kil) yatakları bulunmuştur. Sözde 100 veya 150 bin yaşındalar. Vücutta ve yüzde boyama için aşı boyası kullanılmıştır. Reading Üniversitesi'nde arkeoloji ve antropoloji profesörü olan Steven Mithen, “tarih öncesi kozmetik” kavramını böyle tanımlamaktadır. (Eldridge, 2015, s.13)

İlkel insanın ve ilkel vücut sanatının dövmeleri, insan kimliğinin belirtiriydi, sembolik bir anlamı vardı, tılsım görevi görmüştür ve ritüellerde kullanılmıştır.

3.2. Antik Dünyada Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı

Mısır, dünyanın en eski devletlerinden biridir. Mısır, MÖ 4. binyılda Nil Nehri vadisinde kurulmuştur.

Hanedan öncesi dönemde (MÖ 5. binyılın sonu - MÖ 3. binyılın ortalarına kadar), figürlerin bir düzlemde düzenlenmesinde tüm Mısır sanatına özgü teknikler geliştirilmiştir. Eski Krallık döneminde (MÖ 2686 - 2173), Antik Mısır sanatı gelişmiştir. Dev mezarların - piramitlerin inşa edildiği zamandır. Antik Mısır sanatının çoğu, Antik Mısırlıların dini inançlarıyla bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır. Antik Mısır'ın günümüze ulaşan sanat eserlerini - mezarlar, kabartmalar, heykeller, iç eşyalar, firavun mumyaları, papirüs - inceleyerek, Mısırlıların aktif olarak boya ürettiği ve kullandığı sonucuna varılabilmektedir. İnce öğütülmüş doğal boyalar su ile seyreltildi ve bir yapıştırıcı eklenmiştir. Yapıştırıcı, yumurta akı, hayvan kemiklerinden veya kıkırdaklarından bitkisel ve hayvansal yapıştırıcı, kireç, balmumu idi. (Kiplik, 2018, s.375)

Balmumu yapıştırıcı daha sonra enkaustik - antik çini fresk tekniğinde kullanılmıştır. (Shmid, 1934, s.75) Antik Mısır kozmetiklerinde organik boyaların yanı sıra benzer boyalar da kullanılmıştır. Mısır, kozmetiklerin doğum yeri olarak kabul edilmektedir. İlk bitki bazlı cilt kremleri, balmumu bazlı parfümler ve aromatik yağlar burada ortaya çıkmıştır. İlk allık, kırmızı meyvelerin sıkılmış suyundan yapılmıştır. Üst sınıf için, yüksek bir sosyal konumu gösterdiği için kozmetik kullanımı gerekiyordu. Hem erkekler hem de kadınlar kozmetik, güzel kokulu vücut yağları kullanmıştır. Dudak boyası, ezilmiş mineral tozları ve fındık, meyve sularının bir karışımıydı. Toz, hayvansal ve bitkisel yağlarla karıştırılarak macunsu dokular almıştır. Dudakları ve elmacık kemiklerini hizalamak için aktif olarak kırmızı aşı boyası ve yağ karışımı kullanılmıştır.

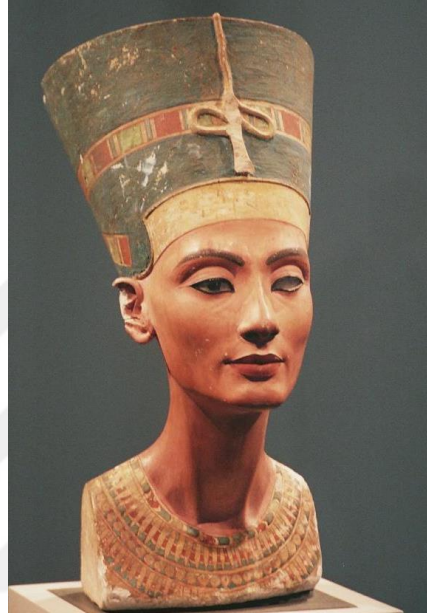
Yeni Krallık sanatı (MÖ 1552 - 1069) Firavun Akhenaten'in hükümdarlığıydı. Bu sırada heykeltıraş Tumes tarafından yaratılan Akhenaten, eşi Nefertiti ve kızlarının ünlü heykelsi görüntüleri ortaya çıkmıştır. Bunlar heykelde ifade edilen ilk portrelerdi.

Tanrı Amon'a⁷ adanmış tapınaklar da bu dönemde ortaya çıkmıştır. Karnak'ta (MÖ 16. yüzyıl), Luksor'da (MÖ 15. yüzyıl) dikdörtgen yapılarıdır.

Resim 11

Thutmose Atölyesi: Nefertiti büstü, kireçtaşı, yükseklik 50 cm, yaklaşık 1350 m.ö..

Neues Museum, Berlin.

Not. www.egypte.nikopol.free.fr adlı siteden 21.03.2022 tarihinde alınmıştır

Yeni Krallık'ın Mısır'ı, kozmetik üretiminde geniş bilgiye sahiptir. Mısırlılar mor ve siyah, mavi, yeşil gibi farklı renk tonlarını denemişlerdir. Ruj, iyot ve parlaklık için balık pullarının eklenmesiyle deniz yosunundan yapılmıştır. Yüz pudrası beyaz kilden oluşmuştur. Aktif olarak kullanılan eyeliner ve göz farı. Mısırlılar göz kayalının mucitleri olarak kabul edilmektedir. Zamanımızda kullandıkları iki tür kayal bilinmektedir. İlk tip – “uju” - Sina Yarımadası'ndan malakitten yapılmıştır. Mısır mitolojisinde bu yarımada, tanrıça Hathor'un mülkiyetindeydi. Hathor güzelliği, aşkı ve kadınlığı korumuştur. Ayrıca “Malakit Metresi” olarak da anılmaktadır. Mısırlılar,

⁷ Amenemhet, Amenhotem, onuruna firavunların isimlerini verdiği eski Mısır tanrısı -Amon, Amun-. Tanrı, iki yüksek tüylü taç ve bir güneş diski olarak çizilmiştir. Bazen koç başı olarakta tasvir edilmiştir. (“Amon” 2022)

tanrıça Hathor'u taklit ederek gözlerini yeşil kayal ile kaplamışlardır. İkinci tip boya, “mesdemet”, koyu gri.

Kızıldeniz kıyısındaki Aswan bölgesinden stibnite (antimon sülfür) veya zehirli galen (kurşun sülfür) yapılmıştır. Stibnite veya galen, hint yağı ve is ile ovuldu ve böylece adı antimon olan bir göz kalemi elde edilmiştir. Kaş ve kirpikleri renklendirmek için antimon kullanılmıştır. Modern kavramlara göre kayal, gözlerin konjonktiva tedavisi için terapötik bir bileşen olarak uygulanmıştır. (Eldridge, 2015, s.72)

Başka bir teoriye göre kayalın sembolik ve dini bir anlamı vardır. Bir şahin şeklinde tasvir edilen Antik Mısır tanrısı “Horus'un gözü”⁸ ile tanınmaktadır.

Horus'un gözü, “wadjhet” veya “ujat” konturu boyunca yoğun bir şekilde özetlenen göz şeklinde bir tılsımdır. Böylece kayalın dini bir sembolden geldiği teorisi ortaya çıkmıştır.

Doğal boyaların kozmetik üretiminde aktif olarak kullanılması ve eşsiz bileşenlerin sentezi, Antik Mısır'da kozmetik üretiminin ve kullanımının oldukça yüksek bir seviyede olduğunu göstermektedir. Mısırlıların kozmetik ürünlerini sakladıkları bronz kutular bize kadar gelmiştir.

Mezopotamya, Mısır ile birlikte en eski kültürlerden biridir. Bu Medeniyet Dicle ve Fırat nehirlerinin vadilerinde doğmuştur. Burada Sümer devleti doğdu (yaklaşık MÖ 3000). Sümer, Kish, Uruk, Lagash, Ur, Akkad gibi şehir devletlerini içermektedir. Ur'un düşmesiyle Babil, gücün merkezi haline geldi. MÖ 900 - 612'de güçlü Asur devleti öne çıkmıştır.

Mezopotamya kültürü, dini bir kült olan Antik Mısır kültürüyle temas halindeydi. Dini kült, zigguratların anıtsal inşasını etkilemiştir. Zigguratlar ham tuğladan yapılmıştır. Ur'daki ziggurat, II. Sargon'un sarayı (MÖ 8. yüzyıl), Babil'deki Nebuchadnezzar'ın sarayı ve diğerleri. Kıl ayrıca kozmetik için özel kaplar yapmak için kullanılmıştır. Mısırlılar gibi Sümerler de aktif olarak kozmetik kullanmışlardır. Antik Mısır'a benzetilerek kayal, Sümerler arasında popülerdi. Mısır'da olduğu gibi tıbbi ve dini amaçlarla kullanılmıştır. Göz kalemi için antimon kullanılmıştır. Ruj, meyve suyu, kırmızı aşı boyası ve kınadan yapılmıştır. Kozmetikler üst sınıfa sunulmuştur.

Ege sanatı (Girit-Miken) MÖ 3.-2. binyılda Ege Denizi kıyılarında ve adalarında ortaya çıkmıştır. Girit adasında Miken, Tiryns, Knossos, Truva şehirleri. Girit-Miken

⁸ Horus, eski Mısır dilinden “akıl almaz” veya “yüksek olan” olarak çevrilir. Şahin şeklindeki gök ve güneş tanrısı; şahin başlı adam veya kanatlı güneş tanrısı (Turayev, 1935, s.181)

tablosu genellikle zanaat, denizcilik temaları ve oyun sahnelerini tasvir etmiştir. Giritli ustalar, kadın ve erkekleri farklı ten renkleriyle resmetmişlerdir. Süt beyazı tenli kadınlar, kırmızımsı kahverengi olan erkekler. Erkek ve kadın bedenlerinin bu renkli temsili geleneği daha sonra Yunan ustalar tarafından benimsendi. O zamanın çok az eseri günümüze ulaşmıştır, ancak mevcut olanları inceleyerek Girit-Miken uygarlığında kozmetiklerin kullanıldığı sonucuna varılabilmektedir. Makyaj yoğunluğunda Beyazlamış bir yüz, kırmızı dudaklar, göz kalemi asil hanımların vazgeçilmez özellikleriydi. Girit-Miken uygarlığının ölümü, yaklaşık olarak MÖ 1600'lerde Santorini yanardağının patlamasıyla ilişkilidir.

MÖ 1. binyılın ortalarında, Akdeniz havzasında antik Yunan kültürü gelişmiştir. Antik Yunan sanatının kökleri Girit-Miken uygarlığının kültürüne dayanmaktadır. Sanatın oluşumu, formların güzelliğini ve uyumunu öven antik felsefenin etkisi altında gerçekleşmiştir. Yüksek klasikler döneminde (MÖ 450 - 400), Yunanistan sanatı daha çok gelişmiştir. Atina'daki Akropolis, Athena Promachos'un heykeli olan Nike Apteros tapınağı ile Propylaea'yı içermektedir. Bu dönemde heykeller daha gerçekçi hale gelmiştir ve heykeltıraşların eserlerinde insan vücudunun oranları ideal formlar kazanmıştır.

Helenistik dönemde (MÖ 4. - 1. yüzyıllar), heykelde yeni üslup eğilimleri ortaya çıkmıştır, kahramanların görüntüleri daha rafine hale gelmiştir ve çok figürlü kompozisyonlar yayılmıştır.

Atina'daki Akropolis Samothrace'li Nika, Milo'lu Afrodit'in heykeli olan Nike Apteros tapınağını içermektedir.

Bu sırada kuyumculuk sanatının gelişimi gerçekleşmiştir. Antik Yunan döneminde en çarpıcı sanat türleri şunlardır: mimari, heykel, sanat ve zanaat, edebiyat, müzik, tiyatro.

Geç klasikler döneminde, sanatçılar esas olarak 4 renk kullanmışlardır: beyaz - tebeşir, sarı - koyu sarı okra, kırmızı yanık okra, doğal kökenli siyah. (Kiplik, 2018, s.412)

Sanatçı Apelles (MÖ 370 - 306) fildişi siyahını siyah olarak kullanmıştır. Encaustic Yunanistan'da gelişmiştir. Boya yapma teknolojisi Mısır teknolojisiyle aynıydı.

Yunan kozmetiklerinin üretiminde tebeşir, sarı ve kırmızı aşı boyası da kullanılmıştır. Antik Yunanistan'da kozmetik üretimi yapan ve onları özel zarif kaplara yerleştiren kozmetikler ortaya çıktı. Antik Yunanistan'da kozmetikler kısıtlamalarla

kullanılıyordu. Gündüz makyaj kullanımı özellikle evli kadınlar için kabul edilemez olarak görülüyordu. Antik Yunanistan'da, yüzün kar beyazı teni için çabaladılar. Cilt, tebeşir tozları, buğday unu, beyaz kurşun ile beyazlatıldı.

Theophrastus, “Taşlar Üzerine” adlı incelemesinde badana üretimini şu şekilde anlatmıştır: “Sirke için bir fıçıya tuğla büyüklüğünde bir kurşun parçası konur. Kalınlık eklediğinde - ve bu on gün içinde oluyor - namlu açılıyor ve kurşundan küf gibi bir şey kazınıyor, ardından geri koyuyorlar ve tamamı bitene kadar bu böyle devam ediyor. Sıyırıcılar havanda dövülür ve sonunda kalanlar süzülür ve kurşun beyazı olur.” (Theophrastus, 2005, s.56).

Derinin beyaz rengi ve dudakların rengi, deniz yosunu ve paederia kökü veya zinoberden elde edilen allıklarla tazelenmiştir. Gözler kurum veya antimon ile kaplıydı. Kaşlar burun köprüsünde düz bir çizgi şeklinde yapılmıştır. Kaşlar için insanlar kül ve yanmış mantar kullanmıştır.

MÖ 6. yüzyılda, antik Yunanistan'da Yunan tiyatrosu ortaya çıkmıştır. Aktörler, sanatsal olanlara benzer boyalar kullanmışlardır. Sanatsal boyalarla birlikte geliştirilen kozmetikler, tiyatro makyajı ve güzellik makyajı için kullanılmıştır. Daha sonra güzellik makyajı tekniğine dönüşen sahne makyajı tekniği tiyatrodan ortaya çıkmaya başlamıştır. Tiyatro maskeleri ve makyaj oluşturmak için araçlar sanatçılardan ödünç alınmıştır. Bunlar fırçalar - bitki demetleri ve hayvan kılı. Zaten antik dünyada görsel sanatlarda türlere bir bölünme vardı. En eski tür portredir. Antik dünyada makyaj, dini eylemlerin bir unsuru, şifa, bir süsleme, tiyatro gösterilerinin bir unsuru olarak algılanmaktadır. Eski Yunancadan kozmetik, kelimenin tam anlamıyla “süsleme bilimi” anlamına gelmektedir. (Gasparov, 2000, s.176)

MÖ 1. binyılda, Roma şehri çevresinde sürekli genişleyen bir devlet - Roma İmparatorluğu - ortaya çıkmıştır. Roma kültürünün çoğu Etrüsklerden ödünç alınmıştır, ancak Yunanistan ana öncü olmuştur. Yunanlılardan Romalılar sütun inşa etme yeteneğini benimsemiştir. Pantheon - tüm tanrıların tapınağı dev bir kubbe ile kaplıydı. Karakteristik Roma binaları şunlardır: Kolezyum, zafer takıları, terimler, forumlar, bazilikalar, avlular, su kemerleri. Heykel Yunancadan kopyalandı ama Roma heykeli de vardı. Bunlar çoğunlukla heykelsi portreler ve kabartma resimlerdi. Roma heykeli, portre türünün gelişimi ile karakterizedir. Roma İmparatorluğu'nda, aslen Antik Mısır'dan gelen teknoloji kullanılarak çini tekniğinde yapılmış sözde Fayum portreleri ortaya çıkmıştır. Boyanın bileşimi Mısırlıları tekrarlamıştır. Fayum portreleri bir resim türüdür - bir portre. Ölen kişinin ruhuyla özdeşleşmiş bir kişinin ölümünden sonra

görüntüsüydü. Şimdi Fayum portreleri bize Antik Roma halkının görünümü hakkında bir fikir vermektedir.

Resim 12

*Bilinmeyen sanatçı: Fayum mumya portresi “L'Européenne”, sedir ağacı, mumlu boya, altın, 42 cm x 24 cm, 100 – 150 m.s.
Louvre Museum*

Not. www.collections.louvre.fr adlı siteden 25.03.2022 tarihinde alınmıştır

Taze bir görünüm, açık ten, Romalılar arasında güzelliğin idealiydi. Portrelerde kaş çizgisi vurgulanmaktadır, bazen tek kaş çizgisine gitmektedir. Antik Roma'da yoğun makyaj kınanmıştır, kadınlar kozmetik ürünlerini idareli kullanmaya çalışmıştır. Makyaj, kadınların dindarlığını vurgulamayı amaçlamıştır. Yoğun makyaj, yalnızca hetaerae tarafından kullanılmıştır. Kozmetik üretiminde, zehirli bileşenler - sanguine ve havacıva otu, kırmızı demir cevheri, boya yosunu, kırmızı kurşun dahil olmak üzere zinober ve diğerleri kullanılmıştır. Zengin Romalı kadınların vücutlarıyla ilgilenen ve makyaj yapan köleleri vardır.

Makyaj ve kozmetik teması, o dönemin şiirinde ve nesirinde aktif olarak tartışılmıştır. Bazı yazarlar, dindar kadınların yüzünün süslenmesini onaylarken,

diğerleri kınamıştır. Romalı şair Publius Ovidius Naso ⁹ “Aşk Sanatı” yazmıştır. İçinde kadınların sadece romantik ilişkiler yaşaması için değil, aynı zamanda doğal malzemelerden kozmetiklerin nasıl hazırlanacağı ve nasıl uygulanacağı konusunda tavsiyelerde bulunmuştur.

“Allığı tebeşirle nasıl pudralayacağınızı kendiniz biliyorsunuz. Kendi beyazlığınızı pembeye boyayın. Sanatınız kaş ile kaş arasındaki boşluğu dolduracak” veya “Göz kapaklarınızı narin bir kül rengine veya Cydnian safranına boyamanızda yanlış bir şey yok.” (Ovidius, 1994, s.200)

Antik Roma'da oyunculuk azatlıların ve kölelerin mesleğiydi. Bu nedenle, oyuncunun zanaatına hor görülmüştür. Antik Roma'da tiyatro dekoratif, eğlence değeri kazanmıştır. Tiyatro maskeleri dekoratif bir tiyatro aracı haline gelmiştir. Roma Komedi, farklı cinsiyetleri ve yaşları tasvir eden üç yüzlü maskeler kullanmıştır. Kadın rolleri, kadın maskeleri takan erkekler tarafından oynanmıştır. (Syromyatnikova, 2005, s.17)

4. yüzyılın sonunda ve 5. yüzyılda “büyük bir halk göçü” yaşanmıştır. Roma İmparatorluğu Got kabileleriyle doludur. Ayaklanmalar olmuştur, göçebe Hun kabileleri süpürülmüştür, Vizigotlar ve Vandallar Roma'yı ele geçirmiştir. 476'da Roma İmparatorluğu çökmüştür.

3.3. Orta Çağ'da Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı

476'da Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra Orta Çağ başlamıştır. Orta Çağ'ın başlangıcı, antik kültürün barbarlar tarafından yok edilmesiyle başlamıştır. 395 yılında Roma İmparatorluğu iki bağımsız devlete bölünmüştür: Batı Roma İmparatorluğu ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans). Bizans'ta şövale resminin ana biçimi, çini ve yumurta tempera tekniğinde ikon resmiydi. 1453'te Türkler Bizans'ı fethetmişlerdir ama Bizans sanatı Eski Rus'un sanatında yaşamaya devam etmiştir. Orta Çağ'da Avrupa birçok feodal devlete bölünmüştür, Avrupalılar Fransızlar, İtalyanlar ve

⁹ Publius Ovidius Naso (MÖ 43 - MS 17) Antik Roma şairi. Retorik eğitimi aldı. “Amores”, “Heroides” şiir koleksiyonlarının yazarı. “Aşk Sanatı” kadınların erkekleri nasıl cezbedtiğini anlattığı. “Medicamina faciei” kozmetik reçetelerinden oluşan bir koleksiyon. Birçok şiirin yazarı, karakteristik Helenistik şiir örneğidir. (“Ovidius” 2022)

Almanlar olarak bölünmüştür. Orta Çağ'da nüfuz ve zenginlik merkezi, Papa'nın başkanlık ettiği Hristiyan kilisesiydi, bu nedenle Romanesk binalar esas olarak kiliseler ve manastırlar tarafından temsil edilmiştir. 11.-12. yüzyıllarda kiliseler, İncil sahnelerini ve azizlerin yaşamlarını tasvir eden heykeller, kabartmalarla süslenmiştir. Gotik tarz, 12. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkmıştır ve 16. yüzyıla kadar egemen olmuştur. Gotik, Fransa'dan Batı Avrupa'nın diğer ülkelerine yayılmıştır. Bu sırada binaları hafifletmeye, daha zarif hale getirmeye çalışmışlardır. Büyük vitray pencereler büyüktür ve İncil'deki sahneleri ve azizlerin yaşamlarını tasvir etmiştir ve Gotik katedralin iç kısmının dekoratif tasarımında önemli bir rol oynamaktadır. Minyatür resim, kitaplar için illüstrasyonlar şeklinde gelişmeye başlamıştır. Orta Çağ'da resim dini bir karakter kazanmıştır, gerçekliğin değil maneviyatın aktarımı önemli hale gelmiştir. Boya üretimi esas olarak o zamanlar aynı zamanda ressam olan rahipler tarafından gerçekleştirilmiştir. Daha sonra boya malzemeleri eczanelerde ilaçla birlikte satılmaya başlanmıştır. Resimde, tutkalla boyama tekniğinin yanı sıra özellikle yumurta üzerine resim geliştirilmiştir. 13. yüzyılda yumurta temperası Avrupa'ya yayılmıştır. Bu teknik daha sabit bir renk elde etmeyi mümkün kılmıştır, kapaticılık kolaylığı sağlamıştır.

Orta Çağ'da Hristiyan sanatının gelişiyile makyaj da dini kurallara uymaya başlamıştır. Orta Çağ'da, bir kişinin görünüşünün “bedensel olmayan içeriği” yansıtması gerekmiştir. Kozmetik kullanımı kilise tarafından şüpheyle karşılanmış ve kınanmıştır. Bazı keşişler, günah çıkarmadan önce kadına kozmetik kullanıp kullanmadığını sormuştur. Ancak kozmetik kullanımına karşı da olumlu bir tutum vardı. İtalyan teolog filozof Thomas Aquinas¹⁰ bir kadının kendi kocasını memnun etmek için gerekirse kozmetik kullanabileceğini söylemiştir. Avrupa'da Hristiyanlığın gelişmesiyle Meryem Ana bir rol model, kadınlık ve güzellik standardı haline gelmiştir. Bu akım 15. yüzyıla kadar devam etmiştir. Kar beyazı ten, Orta Çağ Avrupa'sında ideal güzellik olarak kabul edilmiştir. Solgunluk, Meryem Ana'nın kar beyazı teni gibi yüksek bir sosyal statü ile eşitlenmiştir.

¹⁰ Thomas Aquinas (1225 - 1274), Katolik teolog, filozof. Aquinas'a göre en yüksek gerçek, Tanrı veya ilahi gerçektir. Bilgisine insan zihni erişemez, bu yüzden onu imanla kabul edilir. İnanç ve akıl terazisinde, inanç tercih edilir (“Aquinas, T.” 2022)

Resim 13

Van der Weyden, Rogier: *Virgin and Child*, tuval üzerine yağlıboya, 49.5cm x 31.7cm, 1460.

The Huntington Library, Art Museum, and Botanical Gardens

Not. www.huntington.org adlı siteden 02.04.2022 tarihinde alınmıştır

Kadınlar cildi solgun hale getirmek için çeşitli beyazlatıcı merhemler kullanmaktadır, kanama oluşturarak kansızlığa neden olmaktadır. Dudaklardaki kırmızı ruj, şeytana tapınma olarak kabul edilmiştir Lip balm kullanılmış fakat renk verilmemiştir. Kilise ve toplum tarafından makyajın onaylanmamasına rağmen kozmetik yapılmıştır, kozmetik üretimi üzerine çalışmalar yaratılmıştır. 12. yüzyılda İtalya'da bir kadının sağlığına adanmış “Trotula” adlı eser yazılmıştır. Kozmetik yapımı konusunda tavsiyelerde bulunmuştur. Üstelik “Trotula” da allık yapmak için bir tarif bulunabilmektedir.

“Salernitan kadınları bala kırmızı ve beyaz bryony kökü koyarlar ve bu balla yüzlerini sürerler ve bu onları harika bir şekilde kızartır.” (Green, 2002, s. 183)

Haçlı seferlerinin kozmetiğin gelişmesinde büyük etkisi olmuştur. Haçlı Seferleri sırasında Orta Doğu'dan Avrupa'ya gül suyu getirilmiş ve popüler olmuştur.

Ortaçağ tiyatrosu da kiliseden etkilenmiştir. Hikayeler İncil hikayelerine dayanıyordu. Ancak, İncil'deki hikayeye rağmen, halk kültürü ve makyaj aktif olarak tiyatro gösterilerine girmiştir. Kurum, gözler ve kaşlar için kozmetik olarak kullanılmıştır. Kafasına bir çekme peruğu takılmıştır. Oyuncular maske ve yarım maske kullanmıştır. Makyajda renk yardımıyla olumlu ve olumsuz karakterler öne çıkarılmıştır. Meleklerin beyaz tenleri, mavi gözleri ve altın rengi saçları vardır. Olumsuz karakterler korkunç maskeler ve tüylü peruklar takmıştır. Kozmetik bileşimi antikadan farklı değildir. Ana tiyatrolardan biri dinin yanı sıra Fars (Latince'den Farcio-doldurmak) sanatı komedisiydi. Fars, canlı renkler ve halk eğlencesi ile Shrovetide karnavallarından ilham almıştır. Bu türün makyajı gösterişli ve karikatüre dönüşmüştür. Tiyatro kozmetikleri antika olanlardan farklı değildir.

3.4. Rönesans'ta Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı

Rönesans kültürünün temeli hümanizm ilkesiydi. Bu sırada modern bilimin temelleri atılmıştır ve sanatta gerçekçiliğe ilgi başlamıştır. Rönesans İtalya'sında, kozmetik tarifleri olanlar da dahil olmak üzere kitaplar aktif olarak yayınlanmaya başlamıştır. Bu tür rehberler sonunda tuhaf bir “sırlar koleksiyonları” türüne dönüşmüştür. Bu kılavuzlar hem kozmetik uygulamak için çeşitli talimatlar hem de temizlik için ipuçları içermektedir. Bunlardan biri “Gli Experimenti” (“deneyler”, İtalyanca) idi. 1500 civarında Caterina Sforza¹¹ tarafından derlenen bu tarifler ve deneyler koleksiyonu. Kitabında hem kozmetik tarifler hem de tıbbı yakın tarifler vardı. İdeal güzellik, yanaklarda kırmızı-pembe bir allık, kırmızı dudaklar, kırmızı tırnaklar ve altın rengi saçlarla birleşen yarı saydam, hafif bir tendi. Yüze kurşun beyaz pudra, kırmızı okra allık ve karmin ruj uygulanmıştır. (Coulson, 2016)

Bir kişinin bedensel güzelliği ve haysiyeti, zihninin üstünlüğü ve Rönesans çalışmalarında yeni bir ölçüt haline gelmiştir. Antik miras yeniden düşünüldü, ilham kaynağı olmuştur ve yeni bir enkarnasyon bulmuştur. İtalya'daki Yüksek Rönesans, o zamanın sanatı üzerinde en büyük etkiye sahiptir. Leonardo da Vinci (1452 - 1519) yeni bir sanatçı türünü somutlaştırmıştır - bir bilim adamı, çok çeşitli görüşlere ve çok yönlü

¹¹ Sforza - Rönesans döneminde İtalya'da yönetici hanedan, Milano dükleri (Brokgauz ve Efron, 1901, s.170)

bir yeteneğe sahip bir düşünür. Leonardo da Vinci kendi yazma tekniğini “sfumate” (duman gibi havaya karışıp yok olmak) kelimesinden yaratmıştır. Michelangelo Buonarroti heykellerinde hümanist idealler ve insanın büyük başarısına hayranlık göstermiştir. Raphael Santi ilk önce çıplak bir figür çizmiştir, ardından boyalarla giydirmiştir. Doğanın bir yaratımı olan çıplak figür, Raphael için bir tür meydan okuma ve doğayla rekabetin bir nesnesiydi.

Titian Vecellio (1487 - 1576) “Aynanın Önündeki Kadın” (1515) adlı çalışmasında, sanatta her zaman hayattan daha güzel olduğumuzu gösteren bir ayna tasvir etmiştir. Sanat, her şeyi doğadan daha güzel yapmaya çalışmıştır. Makyajda da benzer bir tavır vardır. Toplumda kozmetiğe yönelik tutum, görünümü süslemenin bir yolu haline gelmiştir.

Resim 14

Titian: Woman at her toilet, tuval üzerine yağlıboya, 96 cm x 76 cm, 1515.

Louvre Museum

Not. www.collections.louvre.fr adlı siteden 04.05.2022 tarihinde alınmıştır

Rönesans'ta portre türü gelişmiştir, portre bağımsız bir tür haline gelmiştir, Meryem Ana'nın görüntüsü Rönesans'ta liderliğini sürdürmüştür. Orta Çağ'da olduğu gibi, Meryem Ana toplumda bir tür dini standarttır. 15.-16. yüzyılda toplum dindar

kalmış ama toplum değişmiştir, Meryem Ana'ya karşı tutum ve imajı değişmiştir. Her sanatçı Meryem Ana'nın görünüşünü kendi tarzında temsil etmiştir. Örneğin farklı bir saç rengine sahip olabilmektedir, yüzünün güzelliğini vurgulayabilmektedir, zamanın modasına uygun giyinebilmektedir. Meryem Ana, izleyicinin karşısına yaşayan zarif bir kadın olarak çıkmıştır.

Resim 15

Veronese, Paolo: Madonna ve Çocuk, Aziz Şehit ve Peter, tuval üzerine yağlıboya, 119cm×95 cm, 1528 -1588. Musei civici Vicenza

Not. www.museicivicivicenza.it adlı siteden 04.05.2022 tarihinde alınmıştır

Paolo Veronese'nin (1528 - 1588) “Madonna ve Çocuk, Aziz Şehit ve Peter” adlı dini sahnesinde, Meryem Ana'nın kırmızı yanakları, canlı pembe dudakları, açık teni ve uzun sarı saçları vardır. Meryem Ana'nın görüntüsü sağlık yaymaktadır. Meryem Ana tasviri, 16. yüzyılın sonlarında Rönesans'ın “insan bedenselliği” idealini ve İtalyan kadın güzelliği idealini göstermektedir. Meryem Ana'nın yüzünde 16. yüzyıla özgü makyajın varlığı, toplumda sanatın kozmetiğe ve makyaja karşı olumlu bir tutum sergilediğini göstermektedir.

16. yüzyılda Venedik, Avrupa'nın ekonomik ve kültürel merkezi haline gelmiştir. Aristokratlar Avrupa'nın her yerinden eğlence için Venedik'e gelmişlerdir, bu yüzden bu eğlencelerin ve makyajın izlerini maskeleye ihtiyacı doğmuştur. Makyaj, Venedik'ten Floransa'ya girmiştir ve burada Catherine de Medici tarafından popüler hale getirilmiştir. Sonra makyaj Fransa ve İngiltere'ye girmiştir. Venedik, Avrupa'daki beyaz kurşun üretim merkezlerinden biriydi. Badana üretimi Venedik'ten Hollanda, Almanya, İngiltere ve Fransa'ya yayılmıştır. 16. yüzyılda Fransa'da erkek makyajı moda olmuştur. Fransa Kralı III. Henry¹² makyajı aktif olarak kullanmıştır.

İngiltere'de makyaj İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth Tudor (1533-1603) tarafından kullanılmıştır. Makyajın yardımıyla çiçek hastalığının izlerini saklamıştır. Elizabeth beyaz kurşunu yumurta akı ile karıştırmış ve yüzüne sürmüştür. Kalın bir beyaz tabaka üzerinde “yarı saydam” cilt etkisi yaratmak için beyaz boya tabakası üzerine ince kan damarları uygulanmıştır. Bu beyaz uygulama tekniği, diğer şeylerin yanı sıra çiçek hastalığı izlerini maskeleye için kozmetiklerin kullanıldığı zamanlar için tipikti.

Resim 16

Bilinmeyen sanatçı: The “Armada Portrait” of Queen Elizabeth I, tuval üzerine yağlıboya, 30,5cm x 23 cm, 1588.

Woburn Abbey

Not. www.rmg.co.uk adlı siteden 05.05.2022 tarihinde alınmıştır

¹² Fransa Kralı III. Henry (1551-1589), Bartholomew Gecesi'nin (1572) organizatörlerinden biri olan Valois hanedanının son temsilcisi. (“III. Henry” 2022)

Kraliçenin görüntülerine baktığımızda, kırmızı dudaklar şeklinde bir vurgu ile beyaz teni tercih ettiğini görülmektedir. 16. yüzyıl sahnesinde aristokratlar, aktörler ve aktrisler arasında popüler hale gelen bu görüntüydü.

15. yüzyılda Flaman ressam Jan Van Eyck, resim tekniğini mükemmelleştirmiştir. Pigmentle karıştırıldığında güçlü bir bağ sağlayan keten ve fındıktan elde edilen çabuk kuruyan yağları bulmuştur. Kuruduğunda sudan etkilenmemekte, boyaya parlaklık vermektedir. Boyalar kolayca karışmakta ve şeffaf bir kaplama oluşturmuştur. Bu teknik daha sonra Almanya, İspanya, İtalya'ya girmiştir. İtalya'da yöntem değişmiştir ve daha doygun hale gelmiştir. (Kiplik, 2018, s.384-385)

Aktif bir yaşam tarzına sahip bir kişi, 16. yüzyılda tiyatro oyunlarının ana karakteri olmuştur. İtalya'da tiyatro, karnaval performansları ile fars türünden kaynaklanmıştır. 16. yüzyılda İngiltere'de drama ve aynı zamanda tiyatrodaki bir gelişme yaşanmıştır. William Shakespeare, o dönemin İngiltere'deki en ünlü oyun yazarı olmuştur. Eserlerinde şakacı ve oyuncu karakterlerini kullanmıştır. Oyuncular maske, burun, peruk ve sakal kullanmıştır. Makyaj ağırlıklı olarak oyunculuk yapan kadınlar, genç erkekler için kullanılmıştır. Pudra ve allıktı.

Tiyatro, çeşitli yaratıcı insanları birleştirmeye başlamıştır: sanatçılar, şairler, heykeltıraşlar, oyuncular. Karakterlerin maskeleri, eski maskelerin aksine yüzü tamamen kapatmamıştır, yüz hatları doğaldı, gerçeğe yakındır. Makyaj tekniğine büyük önem verilmiştir. Makyajın kullanımı üzerine tüm incelemeler yazılmıştır. Böylece makyaj, toplumun kültürel yaşamının önemli unsurlarından biri haline gelmiş ve portre türüne de yansımıştır. Rönesans, Akademizmin doğum zamanı olarak adlandırılmaktadır. Görsel sanatlarda 17. yüzyıla kadar devam eden türün bir sistem olarak oluşumu bu dönemde başlamıştır.

3.5. Barok Çağda (17. yüzyıl) Sanat Ve Makyaj Bağlantısı

17. yüzyılda Reform Avrupa'da önemli bir olay haline gelmiştir ve bunun sonucunda Protestanlık ortaya çıkmıştır. Protestanlığın kurucusu Martin Luther, sanatın öğretmesi gerektiğine inanmıştır, sanat rüyalara daldığında tehlikeli hale gelmiştir. Akademizm gelişmiş ve bu da kişinin sadece hayal etmesi değil, bunu tanıdık nesneler etrafında yapması gerçeğine yol açmıştır. Karşı-reformistler, sanatın kayıp görüntüleri temsil edebilmesi gerektiğine inanmışlardır. Bu sırada insan vücudunun aktif bir

çalışması başlamıştır, anatomi gelişmiştir. 17. yüzyılda sanatta ana akım Barok idi. Barok, manzara, natürmort - Vanitas, portre gibi türleri kucaklamıştır. Flanders'da kutsal yazı konuları, müşteri portreleri, eski mitlerden sahneler, natürmortlar ve av sahneleri hakimdir. Hollanda'da – “küçük Hollandalı”nın işi - portre, manzara, hayvansı, natürmort türünde günlük sahneler.

Aydınlatma, Barok kreasyonlarında ışık ve gölge etkisi yaratarak özel bir rol oynamıştır. Barok akımın kurucusu Caravaggio'dur. Caravaggio, çalışmalarını Akademizm ile karşılaştırarak halkı, hükümlüleri, falcıları tasvir etmiştir. Caravaggio'nun dini temaları “Havari Paul’un Çağrısı” nı gerçekçi bir şekilde somutlaştırmıştır. Resminin bir özelliği, tuvalerin zıt ışık ve gölge çözümüydü. “Oyuncular” (1594 - 1595).

Rembrandt Harmenszoon van Rijn, Barok resme karakteristik bir impasto tekniği getirmiştir. Rembrandt, çalışmasında belirli bir duygusal ortam ve görüntünün psikolojik özelliklerini yaratan karmaşık bir ışık ve gölge etkileşimi kullanmıştır. Rembrandt portre biyografisinin ustasıydı: “Kırmızılı Yaşlı Bir Adamın Portresi” (1654).

Peter Paul Rubens, Flaman ressam, Anvers Katedrali için sunakların yazarı: “Haçın Yüceltilmesi” (1610-1611) ve “Haçtan İniş” (1611 - 1614). Rubens, resimlerin kompozisyonunda şiddetli hareketi, fiziksel gücü, tutkuyu tasvir etmiştir. “Toprak ve Su Birliği”, “Perseus ve Andromeda”.

Barok ile paralel olarak var olan klasisizm, resimde biçime, hacme, çizime odaklanmış, sınırlı bir renk yelpazesi kullanmıştır. Fransız sanat teorisyeni Roger de Piles'in (1635-1709) “Cours de peinture par principes”, (1708) adlı çalışmasında ifade ettiği Rubens'in resmi hakkındaki görüşü ilginçtir. Klasikçiler, Rubens'in çalışmalarını doğada var olmayan dekoratif kozmetikler gibi abartılı olarak görmüşlerdir. De Piel ise resmin sadece kozmetik olduğunu, görevinin aldatmak olduğunu ilan etmiştir. Bu sanatta en büyük aldatıcı sanatçıdır. (De Piles, 1708, s.346 –347) De Piles muhtemelen kozmetiği yüksek resim sanatı için bir metafor olarak tanımlayan ilk kişiydi.

Rönesans'ta olduğu gibi beyaz ten tercih edilmiştir, vücudun mis kokulu olması gerekli hal gelmiştir. Vücut yıkama yaygın değil, ancak saç tozları aktif olarak temizleyici olarak kullanılmıştır.

1600'lerin sonlarında ve 1700'lerin başlarında Avrupalı aristokratlar arasında, modada aktif allık ve benlerle beyazlatılmış bir yüz ortaya çıkmıştır. Benler, çeşitli figürler şeklinde ipek tafta veya ince işlenmiş deriden yapılmıştır. Benler sembolik bir

anlam taşıyordu, onlar bir alegoriydi. Yüzdeki benlerin varlığı ve şekli ile kadının sosyal ve kişisel konumu tahmin edilebilmektedir. Makyaj bir tür oyun haline gelmiştir.

17. yüzyılda Fransız tiyatrosu gelişti. Tiyatro, Corneille P., Racine Z. ve Moliere¹³ popüler komedilerini sahnelemiştir. Oyuncular sahnede bile sofistike görünmeye çalışmışlardır. Tiyatro maskeleri anlamlarını yitirmiştir. Tiyatro sahnesindeki makyaj, mevcut moda karşılık gelmiştir. Aktörler arasında kozmetiklerle gösteriş yapmak yaygınlaşmıştır. Oyuncular gül kırmızısı dudaklar ve allık kullandılar, yüzdeki beyaz pudranın varlığı zorunlu hale gelmiştir. Kozmetiklerin bileşenleri aynı vermilyon, koyu sarı, kokineal idi. Yüksek kurşun içeriğine sahip “Venedik beyazı” talep görmüştür. 17. yüzyılın sahne makyajı moda ve kostümle uyumlu olmuştur.

3.6. Rokoko Döneminde (18. yüzyıl) Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı

18. yüzyılda sanatın gelişimi devam etti, sanat tutkusu ortaya çıkmıştır. Genellikle profesyonel sanatçılardan, sanatta bilgili insanlar vardı. Aristokratlar arasında "Grand tour" adı verilen kültürel çalışma gezileri popüler hale gelmiştir. Fransa'da sanattaki ana stil Rokoko idi (“kabuk” Fransızca’dan). Bu tarz, ana uygulamasını dekoratif ve uygulamalı sanatlarda - mobilyalarda, tabaklarda ve iç mekanlarda bulmuştur. Rokoko sanatı teatrallık, bazen aşırı dekoratiflik, asimetri, aşk hikayeleri üzerine kuruludur. Rokoko'nun en sevilen konuları antik tanrıçalar Artemis ve Afrodit, periler, bacchantes idi. 18. yüzyıldaki ana türler şunlardı: portre, tarihi, manzara. Antoine Watteau cesur resim ustasıydı: “Aşk Bayramı” (1718-1719). Jean - Honore Fragonard cesur sahneler, günlük resimler, pastoral sahneler, natürmortlar çizdi. “Gizlice öp” (1787). François Boucher zengin evler, saraylar, tiyatro dekorları, kitap illüstrasyonları, kostüm tasarımları için tabloların yazarı. “Venüs'ün Zaferi” (1740).

¹³ 17. yüzyıl Fransız oyun yazarları Corneille P., Racine Z. ve Moliere “Üç birlik” ilkesini izlediler. “Zaman birliği”, “yer birliği” ve “eylem birliği”nden oluşan klasisizm çağının bir eserini inşa etmek için zorunlu bir ilkeydi. “Zaman birliği”, trajedi veya komedilerde tasvir edilen zamanın maksimum yaklaşması kuralıydı. “Yer birliği”, oyundaki olayların aynı yerde geçmesi gerektiği anlamına geliyordu. “Tek eylem” hepsinden önemlisiydi; ona göre oyunda sadece bir olay anlatılmalıdır. (“Corneille P., Racine Z., ve Moliere” 2022)

Portre ressamaları resim ve makyajı iç içe geçirmişlerdir. Bir yüze allık uygulanmasına benzer şekilde, bir portreye pembe boya uygulamışlardır.

François Boucher, yüzüne allık sürer gibi tuvale boya sürmüştür. Madame de Pompadour'un allık ve ruju portrede dönemin modasıyla tasvir edilmiştir.

18. yüzyılın başında tuvalet masası, aristokratların yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Kozmetik hem kadınlar hem de erkekler tarafından kullanılmıştır. Kozmetik, sanatçıların boyalarından çok az farklıydı. Portre, mümkün olan en iyi ışıktaki tasvir edilmek isteyen zengin müşterilerin kaprislerine hitap etmiştir. Makyaj, aristokrasinin çevrelerine ait olmak için moda uygun bir özellik ve bir tür tanımlayıcı haline gelmiştir. Sanatçılar tuvallerinde genellikle beyaz tenli, pembe yanaklı ve pudralı saçlı kadınları tasvir etmişlerdir. Halkın popüleritesine sahip olan portreler, toplumda kozmetik kullanımının reklamını yapma rolüne hizmet etmiştir. Batı Avrupa'da akılda kalıcı, bazen aşırı makyaj sarayda popülerdi. Tepegöz detayları mahkemede popülerdi: arpacıklar, kürk parçalarından yapılmış takma kaşlar, peruklar. Genellikle yatmadan önce kozmetik uygulanmıştır.

Resim 17

Boucher, François: Jeanne-Antoinette Poisson, Marquise de Pompadour, tuval üzerine yağlıboya, 81.2cm × 64.9 cm, 1750.

Harvard Art Museum

Not. www.harvardartmuseums.org adlı siteden 11.06.2022 tarihinde alınmıştır

18. yüzyılın sonunda Avrupa'daki siyasi durum değişmiştir, makyaj daha doğal hale gelmiştir. Fransa Kraliçesi Marie Antoinette, pudrayı tercih ederek allıktan vazgeçmiştir. Nihayetinde tiyatro sahnesi dışında her yerde doğallık galip gelmiştir. Günlük kullanım için kozmetikler, zamanın sahne kozmetiklerinden farklı değildir. 18. yüzyıl tiyatrosu resim sanatından etkilenmiştir. Oyuncular sadece kostüme değil makyaja da büyük önem vermişlerdir. Ünlü İngiliz aktör David Garrick,¹⁴ sahne üzerinde çalışması için Amerikalı tarih sanatçısı Benjamin West'i davet etmiştir.

Kostüm ve makyaj alanındaki reform, 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarında ünlü aktör François Joseph Talma (1763-1826) tarafından yapılmıştır. Sahneye önce portre makyajını, tarihi ve etnografik kostümü getirmiştir. Talma, tiyatro makyajında portre benzerliği aramak için çok çalışmıştır, resim ve heykel okumuştur. Mahkeme sahne makyajından farklı olarak, karakterin otantik görünümüne yakın makyaj yapan ilk kişi oydu. Talma şunları hatırlamıştır:

Charles IX rolünü nasıl oynadığım konusunda büyük övgüler aldım. David bana, Louvre'un duvarındaki bir çerçeveden çıkmış bir portre gibi göründüğümü söyledi. Cenevrelili filozofun imajındaki portre benzerliğini daha da geliştirmeye karar verdim "(Jean-Jacques Rousseau'nun "Champs Elysees'de Gölge Gazeteci veya Momus" Ode oyunundaki rolü). "Saçlarımı Roma büstü modeline göre kestim ve bu yenilik öyle bir etki yarattı ki, bir haftadan kısa bir süre içinde tüm gençler saçlarını o kadar kısa kestiler ki bu akşam saç stilinin "Titus altında" olduğu tarih sayılabilir. moda oldu. (la Titus). (Talma, 1931, s.164)

18. yüzyılda tiyatro makyajı için ilk boyalar ortaya çıkmıştır. Bunlar hızla popülerlik kazanan yağ bazlı boyalardı. Sahne makyajı, tiyatro kozmetiklerinin tekniği ve ilerlemesi sayesinde gelişmiştir ve giderek daha fazla kendi kendine yeten bir makyaj türü haline gelmiştir. Güzellik makyajı modanın bir yansımasıydı.

1789-1799'da Fransız Devrimi eski düzeni kökten bozmuştur ve yenisini onaylamıştır. Tam bir toplumsal eşitlik çağrısında bulunan Aydınlanma'nın filozofu ve yazarı Jean Jacques Rousseau, tüm aristokrat süsleri terk etmeyi önermiştir. Yeni toplum için makyaj, sarayda olduğu gibi bir zorunluluk olmaktan çıkmıştır. Morag Martin'in "Selling Beauty" adlı kitabı, devrimden sonra 18. yüzyılda kozmetiğe yönelik

¹⁴ Garrick David (1717-1779) İngiliz aktör, tiyatro figürü, oyun yazarı. Gerçekçi, gösterişli klasik beyandan rolün icra tarzına geçişi işaret etti. ("Garrick, D." 2022)

tutumların nasıl değiştiğini anlatmaktadır. Devrimin bir sonucu olarak, kozmetikler, farklı sınıflar tarafından yaygın olarak kullanılabilir hale gelmek için mütevazı ambalajlar almıştır. (Morag, 2009, s.125-135)

Fransız Devrimi'nden sonra makyaj daha doğal hale gelmiştir. Kozmetik yavaş yavaş kitlelere nüfuz etmiştir. Burjuva ve işçi sınıfı kadınları kozmetikte ustalaşmaya başlamıştır. Kadınlar alık ve pudra kullanmıştır ve saçlarını boyamışlardır. Devrimden önce erkek makyajı yaygındıysa, devrimden sonra kadınlar kozmetik tüketicilerinin ana kitlesi haline gelmiştir. Bu eğilim Fransa'yı ve ardından tüm Avrupa'yı ele geçirmiştir.

3.7. 19. Yüzyılda Sanat Ve Makyaj Bağlantısı

19. yüzyılın başında Klasisizm (Neoklasizm) tarzı Fransa'da popülerdi. Bunun bir diğer adı da imparatorluğun tarzı olan Empire'dır. Bu tarz, antik Roma mimari formlarını ve süslemelerini kullanmıştır. Resimde klasikçi eğilimler Jacques Louis David “Marat'ın Ölümü” (1793), “Taç Giyme” (1805-1807) eserlerinde görülebilmektedir. Jean Auguste Dominique Ingres “Madame Devose'un portresi” (1807), “Madame de Senonne'un Portresi” (1814).

Napolyon Savaşları, kozmetik arzında ve üretiminde aksamalara neden olmuştur. “Zarif sadelik” denen “zayıflık” veya “hastalık” imajı moda olmuştur. Portreler bu eğilimi takip etmiştir. Portrelerin kadın kahramanlarının görünümü, kar beyazı tenli antik heykelleri andırmaktadır. Züppeler ortaya çıkmıştır - 18. yüzyılın kıyafet ve kozmetiklerinde lüksü reddeden moda tutkunları. Dandy hijyen ürünleri için bir moda getirmiştir: sabun, losyonlar, merhemler. Yavaş yavaş, bu eğilim Avrupa nüfusunun geniş kitlelerini etkisi altına almıştır. Soluk ten, güzelliğin ışığı olmaya devam etmiştir. Beyaz ten, toplumdaki sosyal statüyü göstermektedir. Göze çarpan makyaj uygunsuz olarak kabul edilmiştir.

Resim 18

*Ingres, Jean Auguste Dominique: Portrait de Madame de Senonnes, tuval üzerine yağılıboya, 106cm×84 cm, 1814.
Museo de Bellas Artes de Nantes*

Not. www.museedartsdenantes.nantesmetropole.fr adlı siteden 20.06.2022 tarihinde alınmıştır

19. yüzyılın başlarında fiziğin gelişmesi ve doğadaki keşifler sayesinde yeni bir doğa algısı gerçekleşmiştir. Sanatta bir yön vardır - Romantizm. Romantizm, Klasisizm'e karşı bir ağırlık haline gelmiştir. Klasisizm açısından doğanın kendi dili yoktur, o sadece bir fenomendir. Romantikler arasında doğa gizli bir dil edinmiştir. Theodore Gericault (1791 - 1824) “Medusa'nın Salı” (1816). Eugene Delacroix (1798 - 1863) “Dante'nin Kalesi” (1822), “Halka Yol Gösteren Özgürlük” (1830). Romantizmin türlerinden biri olan oryantalizm, egzotik motiflere, tarihi ve edebi konulara ve doğu masallarına yönelmiştir.

Resim 19

Delacroix, Eugene: Halka Yol Gösteren Özgürlük, tuval üzerine yağlıboya, 260cm × 325cm, 1830.

Louvre Museum

Not. www.collections.louvre.fr adlı siteden 20.06.2022 tarihinde alınmıştır

Eugene Delacroix'in “Halka Yol Gösteren Özgürlük” adlı eseri, tarihsel türe aittir. Resim 16’da gösterildiği gibi özgürlüğü simgeleyen pankartlı bir kadın görülmektedir. Resmin renk kompozisyonu, renk üçlüsünde yer alan kırmızı, sarı ve mavi renklerin uyumlu birleşimi üzerine kuruludur. Yanakların kırmızı rengi, resimdeki kırmızı renkle birlikte resimde sanatsal bir ifade aracıdır. Sanatçı, Rokoko döneminde olduğu gibi, bir kadının yüzünü süsleme aracı olarak allığı kullanmamaktadırlar. Delacroix, yüzdeki kızarmayı romantizmin özelliği olan doğanın dili olarak algılamaktadı.

19. yüzyılın ortalarında, Fransa sanatında yeni bir kahramanın, bir emek adamının genelleştirilmiş, anıtsal bir imajı arayışı başlamıştır. Jean François Millet köylü hayatını tasvir etmiştir. Gustave Courbet basit tür sahnelerini yüce olarak yorumlamış, eserlerinde yoksulların, emekçilerin hayatını gözler önüne sermiştir. “Taş Kırıcılar” (1849 - 1850). Honore Daumier çamaşırcıların, fakir kasaba halkının ve şehir kalabalığının zorlu yaşamını tasvir etmiştir. “Çamaşırcı” (1860).

19. yüzyılın ortalarında İngiltere'de Pre-Raphaelciler ortaya çıkmıştır. Pre-Raphaelciler, çağdaş İngiliz resminin bir çıkmaza girdiğine ve ölmekte olduğuna inanmışlardır. Onu yeniden canlandırmanın en iyi yolu, erken dönem İtalyan sanatının samimiyetine ve sadeliğine geri dönmektir. William Waterhouse “Shalott Leydisi” (1888), Dante Gabriel Rossetti “Proserpina” (1874), John Everett Millais “Ophelia” (1852).

Resim 20

Millais, John Everett: Ophelia, tuval üzerine yağlıboya, 76 cm x 111 cm, 1851-1852.

Tate Britain

Not. www.media.tate.org.uk adlı siteden 22.06.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 21

Ophelia, fragman

John Everett Millais, nehirde yüzen soluk yüzlü trajik bir kadın kahramanı tasvir etmektedir. Beyaz teninin aksine, kahramanın ateşli kızıl-kızıl saçları vardır. L. Eldridge'in "Boyalar" kitabında yazdığı gibi, kahramanın prototipi (Elizabeth Siddal), belki de onu gerçek hayatta öldüren zehirli kozmetik ürünlerini kötüye kullanmıştır. (Eldridge, 2015)

19. yüzyılın ortalarında, kozmetiklerin güvenliği için gereklilikler ortaya çıkmaya başlamıştır. Kurşun beyazı yavaş yavaş popüleritesini kaybetmiştir. Bunun yerine yüzü beyazlatmak için çinko oksit tozu ve inci tozu kullanılmaya başlanmıştır. Ağartma tozuna ek olarak, ciltteki damarları simüle etmek için boya kullanılmıştır. Boya, ağartma tozu kullanılmadan önce cilde uygulanmıştır. Dudaklar için, doku olarak balmumuna benzer şeffaf bir ruj kullanılmıştır. Cemiyete kozmetik kullanımının hem hayranları hem de aleyhtarları katılmıştır.

19. yüzyılın Sanayi Devrimi, orta sınıfın yaşamına değişiklikler getirmiştir. Büyük mağazalar, pasaj mağazalar vardır. Bu süre zarfında kozmetik, büyük bir endüstri haline gelmiştir. 1903 yılında Vogue dergisinde ilk kozmetik reklamı yayınlanmıştır. 1909'da İngiltere'de kozmetik ürünlerinin ücretsiz olarak satıldığı Selfridges mağazası açılmıştır. Kozmetikler halka açık olarak kabul edilmiştir.

19. yüzyılın sonlarına ait moda dergileri, sanayi devriminin sonucu olmuştur. Nasıl karşı konulmaz olunacağına dair soruların cevaplarını moda dergilerinde bulunabileceğine inanılmıştır. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarındaki "La Belle Assemblée" veya "Le Moniteur de la Mode" dergileri, dönemin kadınlık kurallarını göstermiştir. Bu dergiler modaya uygun kıyafetler, saç stilleri ve makyaj resimleri içeren gravürler içermektedir. Dergi çizimleri, kırmızı yüzlü ve pembe dudaklı kızları tasvir etmektedir. Sanatçılar, genellikle dergilerin sayfalarında, kıyafetlerin rengiyle açıkça eşleşen makyajlı modelleri tasvir etmişlerdir. Cildin beyazlığını sütunun mermeriyle karşılaştırmak için genellikle bir dergi gravüründen bir bayan antika bir sütunun yanında tasvir edilmiştir.

Resim 22

Le Moniteur de la Mode, gravür, 1882.

Not. www.artandarchitecture.org.uk adlı siteden 22.06.2022 tarihinde alınmıştır

19. yüzyılın sonunda açık ten için bir trend vardır, ancak daha doğal bir gölge halindedir. Yüz bakımı prosedürleri topikaldir - kremler, masajlar ve bakım ürünü olarak sabun kullanımı. Birinci Dünya Savaşı'na kadar kozmetikler, dekoratif bir dekorasyon aracı değil, bir hijyen aracı olarak görülmüştür. Aşırı makyajlı görünmek kabul edilememiştir. Açık ten üzerine hafif allık ve hafif renklendirilmiş dudaklar, o dönemin makyajında en popüler vurgu olmaya devam etmiştir. Soluk cilt eğilimi 1920'lere kadar devam etmiştir. Pudra ve allık, yüz için en popüler kozmetik ürünlerdir. Toz yanaklara, alına, dudaklara uygulanmıştır. Daha doğal bir etki için allığın üzerine tekrar pudra uygulanmıştır. Gözlere gri, kahverengi veya limon renginin açık gölgeleri uygulanmıştır.

19. yüzyılda elektrikli aydınlatma ortaya çıkmıştır. Akşam makyajı için ürünlerin tonlarını seçmede belirleyici bir rol oynamaya başlayan aydınlatma olmuştur. Gilyarovsky'nin "Moskova ve Muskovitler" kitabı, Moskova'da elektrikli aydınlatmalı ilk baloyu anlatmaktadır; burada elektrikli aydınlatmalı evin hanımı, doğru makyaj sayesinde "canlı" bir ten rengine sahip tek kişiydi. (Gilyarovskiy, 2010, s.124)

Makyajdaki doğallık her yerde kazanmamıştır. Yoğun makyaj tiyatro sahnesinde kalmıştır. Makyaj, 19. yüzyılda oyuncunun imajının ana unsurlarından biri haline gelmiştir.

19. yüzyılda bir oyuncunun rol hazırlaması ile ilgili olarak “makyaj” terimi kullanılmaya başlanmıştır. Sarah Bernhardt, Ernesto Rossi, Benoit Constant Coquelin ve dönemin diğer ünlü aktörleri, makyajın, saç stiline, kostümün temsil edilen döneme uygunluğuna büyük önem vermişlerdir. Tiyatronun kendisi değişmiştir. Manzara tablo gibi görünmeye başlamıştır ve performansta önemli bir rol oynamaya başlamıştır. 1898'de reformcu yönetmenler K.S.Stanislavsky ve V.I. Nemirovich-Danchenko¹⁵ yönetmenlik, oyunculuk ve sahnelemede yenilik göstermiştir. Makyaj, sahne görüntüsünün ana bileşenlerinden biri haline gelmiştir. “Makyaj stili” kavramını tanıtmışlardır. Yapım tasarımcıları, oyuncular, yönetmenler, yönetmenler ile birlikte sanat eserlerini, tarihi kostümleri incelediler, eskizler yapmışlardır. (Syromyatnikova, 2005, s.41)

Stanislavsky, toplu çalışmalarında Jean-Baptiste Moliere'nin “Georges Danden” (1888) adlı oyunundan uyarlanan Sotanville rolü üzerine yaptığı çalışma hakkında şunları yazmıştır:

Konu kostümlü provaya yaklaşıyordum ve ben hâlâ iki sandalye arasında oturuyordum. Ama sonra, neyse ki, tamamen tesadüfen “Apollon'dan bir hediye” aldım. Yüzüme bir tür komik ifade veren makyajdaki bir özellik ve anında içimde bir şeyler alt üst oldu. Karanlık olan aydınlandı, topraksız olan onu aldı; inanmadığım şeye - şimdi inanıyorum ... İçeride bir şey demleniyor, dökülüyordu, tıpkı bir böbrek gibi, sonunda - olgunlaştı. Yanlışlıkla bir dokunuş - ve tomurcuk patladı, ondan parlak güneşte düzelen taze genç yapraklar çıktı. Böylece bende, boyayla gölgelemenin tesadüfi bir dokunuşundan, makyajdaki başarılı bir özellikten, tomurcuk yeni açıldı ve rol, sahne ışığının parlak, sıcak ışığının önünde yapraklarını açmaya başladı. (Stanislavskiy, 1954, s. 123)

Stanislavsky'deki yalnızca bir özellik, tüm makyaj için etkileyici bir araç görevi görmüştür. Bu vuruş sayesinde, yansıtan izleyici statik bir resimsel karakter değil, iç

¹⁵ Stanislavsky, K.S. ve Nemirovich-Danchenko V.I., Stanislavsky sisteminin yazarlarıdır. Rus gerçekçi tiyatrosunun simgesi ile doğalcılığı birleştirerek, yönetmenlikte yeni bir psikolojik yaklaşım yaratarak Stanislavsky sistemini yeni bir düzeye çıkardı. (“Stanislavsky, K.S. ve Nemirovich-Danchenko, V. I.” 2022)

dinamikleri ortaya çıkaran bir karakter görmektedir. Böylece, 19. yüzyılın sonunda Stanislavsky, sahne bir makyaj yaratmaya yönelik etkileyici bir yaklaşımı tanımlamıştır. Bu yaklaşım, bir sanatçı olarak sanatçının olup bitenlerle empati kurmasını ve formun nasıl çalıştığını anlamasını sağlamıştır. Stanislavsky, sahne makyaja modernist yaklaşımı önceden belirlemiştir.

3.8. 20. Yüzyılın İlk Yarısında Sanat Ve Makyaj İlişkisi. Modernizm

Yüzyılın başında, çöküş olarak adlandırılan kültür ve sanatta krizler, çökmekte olan ruh halleri, yıkıcı eğilimler vardır. Çöküş, sanata yansıyan genel bir depresif kültür durumudur. Bireycilik, gerçeklikten kopuş, içeriğin değerindeki düşüş, ölümün estetize edilmesi idi.

Çöküş, güzel sanat türleri de dahil olmak üzere birçok sanat türünü etkilemiştir - portre, illüstrasyon. Charles Allan Gilbert'in "All Is Vanity", 1896'sı yozlaşmış illüstrasyona bir örnektir.

Resim 23

Gilbert, Charles Allan: All Is Vanity, illustration, 16 cm x 20 cm, 1902.

Harvard University Library

Not. www.library.harvard.edu adlı siteden 15.07.2022 tarihinde alınmıştır

Tuvalet masasının arkasında oturan bir kadın figürü, görünüşe göre makyaj yapmaktadır. Saçları 1890'ların modasında ve masanın üzerinde bir sürü kozmetik tüp vardır. Bütün bu komplo, bir kafatası şeklinde gözlemlenmektedir. Makyaj, moda uygun saçlar, bol miktarda kozmetik, düşüşün belirtileridir. Yazar, Vanitas ile bir benzetme yaparak eseri “All Is Vanity” olarak adlandırılmaktadır.

Decadence, Augustus John'un Markiz Luisa Casati'nin (1881-1957) portresinde kendini göstermiştir. Marchesa Luisa Casati, 20. yüzyılın başlarındaki sanatçılar ve fotoğrafçılar için bir ilham kaynağı olmuştur.

Resim 24

John, Augustus Edwin: The Marchesa Casati, tuval üzerine yağlıboya, 96.5 cm x 68.6 cm, 1919.

Art Gallery of Ontario

Not. www.ago.ca adlı siteden 15.07.2022 tarihinde alınmıştır

Augustus John'un çalışmasında markiz, beyazlatılmış bir yüz, simsiyah çizgili gözler, gösterişli kırmızı dudaklar, ateşli kırmızı saçlarla sunulmaktadır. Sanatçı portrede siyah-beyaz-kırmızı ölçeği kullanmıştır. Bunlar tarihsel olarak makyajın

temelini oluşturan renklerdir. Sanatçı bu üç rengin yardımıyla makyajın yardımıyla yapay güzelliği göstermiştir. İzleyicinin dikkati, markizin gerilim yaratan zengin siyah gözlerine çevrilmiştir. Sanatçı, “sfumate” tekniği olan Leonardo da Vinci'nin Rönesans portrelerine atıfta bulunmaktadır. Ancak portrede Leonardo da Vinci'nin portrelerinden farklı olarak yaşayan bir insan değil, cansız bir insan görülmektedir. Markizin güzelliği yaşayan bir güzellik değil, ölü, “yapay” bir güzelliktir.

Yüzyılın başında ortaya çıkan modernizm, çöküşün üstesinden gelme girişimiydi. Modernizm, sanatçıların düşünce ve duygularının yeni ifade biçimleri arayışı haline gelmiştir. Yeni kültürel, manevi bağlam, yeni bir tür sanatsal gerçeklik algısı da gerektirmiştir. Art Nouveau ortaya çıkmıştır - formların ve malzemelerin bir karışımı. Modernizm kendisini eski sanata karşı çıkarmıştır. Eski sanat bir şeyin temsiliydi. Modernizm, temsil etmemesi, şeyleri temsil etmemesi ile ayırt edilmiştir. Modernizm, şeyin kendisinin, biçimin olanaklarını göstermiştir. Modernizmin başlangıç noktası, Edouard Manet'nin skandal niteliğindeki “Kırda Öğle Yemeğini” sunduğu 1863 yılı olarak kabul edilmiştir. Bu çalışma, sanatçının amacını gerçekleştirmek için yeni bir yol arayışının sonucuydu ve sanatta yeni akımların habercisi olmuştur. Modernizm, sanat akımlarının ortak adıdır - Empresyonizm, Post-Empresyonizm, Sembolizm, Ekspresyonizm, Kübizm, Dadaizm, Sürrealizm, Soyut Ekspresyonizm vd. Modernizmin oluşumu Husserl'in fenomenolojisinden, Freud'un psikanalizinden, Jung'un analitik psikolojisinden, Heidegger'in felsefesinden ve diğerlerinden etkilenmiştir. İzlenimcilik 1860'larda ortaya çıkmıştır. Yönün adı İngiliz izleniminden gelmektedir - izlenim. Claude Monet “Gündoğumu. İzlenim” (1872), izlenimciliğin tüm yönüne adını veren izlenim terimini kullanmıştır. Monet, zamanda bir şeyi, hayatın belirli bir anında deneyimlediğimiz bir olayı tasvir etmiştir. İzlenimciler, saf rengin, gözün optik algısının ve resmi uzaktan izlemenin renkleri birbirine karıştıracağına ve genel olarak tamamlanmış bir resimsel görüntü vereceğine inanmışlardır. Anın güzelliğini göstermek önemli hale geldiğinden, plein havaları popüler olmuştur. Georges Seurat, Paul Signac bilimsel bir renk teorisi yaratmaya çalışmıştır, optik alanında bilimsel keşifler kullanmıştır, saf renk spektrumu ile ayrı kısa vuruşlar kullanmıştır.

İzlenimciliğin yerini Post-Empresyonizm (Post-İzlenimcilik) almıştır. Post-İzlenimcilik, izlenimciliğin daha çok yönlü bir devamı haline gelmiştir. Sanatçılar, izlenimciler gibi anı yansıtmaya çalışmamışlardır, çevrelerindeki dünyanın en temel unsurlarını yansıtmışlardır. Post-izlenimciler, gördüklerini gerçeğe aykırı bir bakışla

ifade etmişlerdir. Paul Cezanne doğal formların geometrik yapısını aktarmıştır. “Armut ve Şeftali ile Natürmort” (1890). Vincent van Gogh dışavurumcuların selefleri dediği bir sanatçı. Van Gogh, boya uygulamak için özel bir ifade tekniği kullanmıştır. Keskin, paralel veya zikzak vuruşlarla renk uyguladı. “Yağmurdan sonra Auvers'te manzara”, (1890).

1890'larda sembolizm Fransa'da ve tüm Avrupa'da yaygınlaşmıştır. Sembolizm, insan varlığının özünü yansıtabilecek bazı sembolleri içermektedir. Sembolizm, Art Nouveau ile iç içe geçmiş ve romantizme karşı çıkmıştır. Alphonse Mucha eserlerinde kural olarak merkezde bir kadın vardır. Mucha, çiçek motifleri ve süs eşyaları kullanmıştır. Viyana Art Nouveau'nun bir temsilcisi olan Gustav Klimt o zamanlar popüler olan psikanalize düşkündür. Resminin ana konusu kadın bedeniydi. “Judith” (1901).

20. yüzyılda makyajın gelişimini önceden belirleyen olaylardan biri, 1912'de New York'ta kadın hakları için yapılan yürüyüştür. Yürüyüşçüler dudaklarına kırmızı ruj sürmüşlerdir. Kırmızı ruj onlar için bir protesto sembolü haline gelmiştir. Bu durumda makyaj, siyasi görüşleri ifade etmenin bir yolu haline gelmiştir.

Yüzyılın başında kozmetiğin yayılması devam etmiştir. 20. yüzyılın başlarında Helena Rubinstein (1903), Max Factor (1909), L'Oreal (1909), Elizabeth Arden (1910) gibi yenilikçi makyaj ve cilt bakımı markalarının ortaya çıkışı görülmüştür.

Diaghilev'in The Ballets Russes'ının makyajın gelişiminde büyük etkisi olmuştur. Diaghilev Balesi 1910'da Avrupa'yı ve 1916-1917'de Amerika Birleşik Devletleri'ni gezmiştir. Bale, izleyiciye egzotik bir çekicilik göstermiştir, “oryantal” her şey için bir moda yaratmıştır. Diaghilev balesinden makyaj da sinemada yerini almıştır. Koyu dumanlı gözler, uzun kirpikler, soluk ten. Bu görüntü 1920'lerde bir güzellik sembolü haline gelmiştir. 1910'da “Şehrazat” balesinin dansçıların çarpıcı makyajı kozmetik üreticileri tarafından fark edilmiştir. “Boyalar” kitabında L. Eldridge, Elizabeth Arden ve Helena Rubinstein'in “Şehrazat” balesinin seyircileri arasında olduğundan bahsetmektedir. Elizabeth Arden, Diaghilev'in “Rus Mevsimleri”nden sonra seri göz farı üretimini düşünmüştür. Ballets Russes, kozmetik markaları tarafından renkli göz farı üretimi için itici güç olmuştur. (Eldridge, 2015, s.40)

Almanya'da, 1905'te, Ekspresyonizm ortaya çıkmıştır (Latince expressio - ifade). Sanatçılar, uyumsuz tonlarda geometrik olarak basitleştirilmiş formların tasviri yoluyla hayatın dramasını ifade etmeye çalışmışlardır. Ekspresyonizm çok anlamlıdır

çünkü işin temasını zamanında geliştirmeye izin vermiştir. Oskar Kokoschka “Dr. Trout'un Portresi” (1908).

Fovizm (Fransızca Les fauves - yırtıcılar'dan) 1905'te ortaya çıkmıştır, sanatçıları Henri Matisse, Maurice de Vlaminck, Albert Marquet, Georges Rouault ve diğerlerini birleştirmiştir. Sanatçılar aşırı canlı renkler ve basitleştirilmiş, stilize edilmiş düzlemsel formlar kullanmışlardır. Henri Matisse renkli kumaşları ve iç eşyaları, çiçekleri tasvir etmiştir. “Kırmızı Oda” (1908). Fovistler için görüntünün nesnesi önemli değildi, ancak resmin öğelerinin - renkler, çizgiler, noktalar - kombinasyonu önemli hale gelmişti. Fovistler saf ve canlı renkleri almışlardır, özgür bir fırça darbesi, kolay alan kullanımı ve renk noktalarının ritmini kullanmışlardır.

1907 civarında Kübizm¹⁶ Fransa'da ortaya çıkmıştır. Kübizmin ortaya çıkışı sanatçılar Georges Braque ve Pablo Picasso “Avignon Kızlar” (1908) ile ilişkilidir. Kübistler hava perspektifini, figüratifliği, deforme olmuş nesneleri terk etmişlerdir. Gerçeklik, uçakların bir kombinasyonu olarak tasvir edilmiştir. Kübizm üç aşaması vardır: Cezanne, Analitik ve Sentetik. Cezanne'nin (1904-1911) Paul Cezan'ın adıyla ve onun silindir, küre ve koni kullanarak resimlerinde doğayı yeniden üretme tarzıyla ilişkilendirilmektedir. Analitik (1910 - 1912) - formların, izleyicinin dalgalandığı, kaydığı, Vaya'yı dengesiz, değişen bir görüntü yarattığı küçük yüzlere parçalanmasıdır. Sentetik (1913 - 1914) - görüntüdeki formlar, dalgalanan düzlemlerin kümelerinde kaybolmaktadır ve kesin hacimlerdeki parçalar, resim soyutlamaya yaklaşmaya başlamaktadır. 1912'de bir kolaj ortaya çıkmıştır. Kolajda yağlı boya, gazete artıklarından, reklamlardan, notlu sayfalardan, duvar kağıdından veya dekoratif çizimlerle yapıştırıcıdan elde edilen yapıştırıcılarla desteklenmiştir. Georges Braque “Keman ve Pipo” (1913).

Birinci Dünya Savaşı (1914-1918), imparatorlukların yıkıldığı, toplumsal cinsiyet ve sınıf rollerinin değiştiği dönemdir. Kadınlar sadece kendileri için değil cephe için de yaşam desteğinde sorumluluk almaya zorlanmıştır. Kadınlar fabrikalarda ve fabrikalarda çalışmaya başlamıştır, kadın kondüktörler, postacılar ve daha önce erkeklere ait olan diğer meslekler vardır. Bu, kadınların oy kullanma hakkını elde ettiği zamandır. 1917'de Sovyet Rusya'da kadınlara oy hakkı verilmiştir. 1918'de İngiltere'de otuz yaş üstü kadınlara oy hakkı verilmiştir. 1920'de Amerika Birleşik Devletleri'nde

¹⁶ Kübizm -Fransız cubisme, cube - küp (“Kübizm” 2022)

kadınlar oy kullanma hakkını kazanmıştır. Savaş sonrası dönem, yeni teknolojilerin gelişimine ve kadınların yaşamlarının sosyal alanında değişimlere tanık olmuştur.

Savaşın zorlukları toplumda güzel, canlı bir yaşam arzusu uyandırmıştır. Savaş sonrası dönemin bir başka adı da Kükreyen Yirmiler'dir. Yaşama ve eğlenme, hayatı ve parayı yakma arzusuyla dolu bir zamandır. Yeni bir moda tutkunu sınıfı ortaya çıkmıştır – “flapper”.¹⁷

Bu, moda dergilerinin kozmetik reklamları da dahil olmak üzere çok sayıda illüstrasyon, reklamla popülerlik kazandığı zamandır. 1894'ten 1929'a kadar sessiz film endüstrisinin ortaya çıkışı ve yükselişi, kozmetiği kitlelere tanıtanın bir başka yolu olmuştur. Sessiz filmlerdeki oyuncu ve aktrislerin makyajı önemli bir rol oynamıştır. Aktörler aktif olarak kozmetik kullanmışlardır. Sesin yokluğunda, filmin kahramanının karakteri ve duyguları makyaj yardımıyla aktarılabilir olmuştur. Örneğin, aktrisler bunun için kaşlarını kazımışlardır ve yenilerini kalemle çizmişlerdir. Bu, oyuncuların duygularını çerçevede daha çeşitli bir şekilde göstermelerini sağlamıştır. Bu tür teknikler sinema izleyicileri arasında bir anda yayılmış ve ince, kıvrık kaşlar moda olmuştur. O zamanın film yıldızları Clara Bow ve Theda Bara, “vamp kadın” imajında makyajı gözle görülür şekilde etkilemiştir ve stil ikonları olmuştur. Kadınların aslında para kazandıran şeyi hissettikleri bir dönemdir. Çeşitli modaya uygun ev eşyaları ve kozmetik ürünlerine para harcamaya başlamışlardır. Sinema aktrislerinden esinlenerek yeni özgürlükler hisseden kadınlar, kozmetik kullanımıyla kendilerini aktif olarak ifade etmişlerdir. Yoğun makyaj artık uygunsuz bir şey olarak görülmemektedir. Sahne ve ekran, 1920'lerde makyajın popülerleşmesine yardımcı olmuştur. 1922'de Mısır'da Tutankhamun'un mezarının bulunması, Mısır stilini moda haline getirdi. Bu da pudra ve allık içeren çeşitli vakalar ortaya çıkmıştır. Ayrıca Mısır tarzında zengin göz kalemi moda olmuştur. Akşam makyajında yeşil, mavi, mor veya altın rengi göz farları aktif olarak kullanılır hale gelmiştir. 1920'lerin tiyatro ve sinema oyuncusu Mae Murray, kalp şeklindeki dudaklar için modayı belirlemiştir. Sentetik boyaların icadı ile allık tonları paleti genişlemişlerdir. Gevşek tozlar, kullanım kolaylığı için allık pres veya “kompakt” yapılmaya başlanmıştır. Kompakt formdaki pudralar, bir pudra pufuyla sağlandı ve o zamanın makyajının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Moda tasarımcısı Coco Chanel, 1920'lerde bronzlaşmayı tanıtmıştır. 1920'lere kadar, bronzlaşmanın

¹⁷ Flapper, 1920'lerde cesur ve geleneklere aykırı görünen, giyinen, davranan genç kadınlara verilen isimdi. (“Flapper” 2022)

düşük bir sosyal statüyü ele verdiği inanan kadınlar beyaz teni tercih etmişlerdir. Chanel sayesinde bronzluk, sağlıklı, dinlenmiş ve temiz havada çalışmaktan kararmayan cildi sembolize etmeye başlamıştır.

1920'lerde, hafif ve göze çarpmayan makyajdan dudaklara veya hem gözlere hem de dudaklara vurgu yapan yoğun makyaja ilk geçiş olmuştur. Maskara, takma kirpik, ruj, eyeliner, far, pudra, allık, bronzlaştırıcı aktif olarak kullanılmaktadır. Toplum açıkça kozmetik hakkında konuşmaya başlamıştır ve aynı zamanda kozmetik üretimi ve reklamı da büyümüştür. Siyah beyaz filmle ve ardından tekno renkli filmle sinematografinin ortaya çıkışı, oyuncular için kozmetikte yeni bir yaklaşım gerektirmiştir. Siyah-beyaz film için, oyuncunun yüzünün zıt renklendirmesi, göz yuvaları ve yoğun göz kalemi kullanılmıştır. Bu, oyuncunun yüzünü parlak spot ışıkları altında ifade etmeyi mümkün kılmıştır. Sinema makyajındaki teknikler tiyatrodan ödünç alınmıştır. Technicolor filmin ortaya çıkmasıyla birlikte kozmetik ve makyaj gereksinimleri değişmiştir. Technicolor, 1917'de Herbert Kalmus, Daniel Comstock tarafından icat edilen renkli bir sinematik veya fotoğrafik görüntüleme teknolojisidir. (Technicolor, 2022)

İlk değişiklik Hollywood'da olmuştur. 1920'lerde ve 1930'larda oyuncularla çalışan makyaj sanatçılarından bazıları, yeni Technicolor gerekliliklerine göre kendi makyajlarını yaratmıştır. Bu kozmetikler sadece ekranlarda oyuncular tarafından kullanılmamış, aynı zamanda genel halka da ulaşmıştır. 1909'da Los Angeles'ta bir salon açan Max Factor, yeni oluşmaya başlayan Hollywood stüdyo sisteminde oyuncu ve aktrislerle çalışarak adından söz ettirmiştir. Max Factor'ün ana icadı fondötendir. Krem, yüz cildine mükemmel bir şekilde uzanarak kamera üzerinde doğal bir etki yaratmaktadır. Max Factor, Charlie Chaplin, Buster Keton, Greta Garbo gibi dönemin ünlü aktörleriyle çalışmıştır. 1920'lerin sonlarına kadar film endüstrisi, tiyatrodaki kaplamalara benzer kaplamalar kullanmıştır. Devrim niteliğinde bir keşif, 1929'da Birmingham'daki Dunlop Lateks Geliştirme Laboratuvarlarında İngiliz bilim adamı E. A. Murphy tarafından köpüklü lateks üretimi idi. (Dunlop Latex Development Laboratories made foam rubber in 1929, 2018)

Makyajda köpük lateksin toplu kullanımı 1930'ların sonunda başlamıştır. Bu malzemeden yapılmış yüz parçaları, insan derisini oldukça doğru bir şekilde taklit

etmiştir. Bu da makyajda özel efektler yaratma sürecini hızlandırmıştır. 1920'lerin sonunda makyaj, MGM ve Universal ¹⁸ ile resmi bir meslek haline gelmiştir.

Sanat da değişmiştir. 1910'larda ve 1920'lerin başındaki sanatçılar yeni sanat biçimleri bulmaya çalışmışlardır. Sanatın yorumu değişmiştir. Bir sanat eseri artık kendi başına bir amaç değildir. Sanat, yeni bir içsel deneyimin yaratılmasını gerektirmiştir. Fütürizm (Latince futurum - gelecek) 1910'larda İtalya'da ortaya çıkmıştır. Fütüristler, sanatın yeni bir varoluş biçiminin tezahürünü sunmuşlardır. 1910'ların Rus sanatında, Zdanevich I. ve Larionov M. tarafından yaratılan yüz boyama veya fütürist “makyaj” kavramı ortaya çıkmıştır.

Yüz boyama, sanatçının kendi benliğinin sınırlarının bir uzantısı haline gelmiştir. Bununla birlikte sanatın sınırları genişlemiştir.

Resim 25

Sarabianov Andrei, “Teatr v karrikaturakh”: Natalia Goncharova fütürist makyajıyla, fotoğraf, 1913. State Tretyakov Gallery, Moscow

Not. www.nasledie-rus.ru adlı siteden 20.08.2022 tarihinde alınmıştır

¹⁸ MGM, Universal, Paramount Pictures, United Artists, Warner Brothers, Columbia Pictures, 20th Century Fox, RKO, 1920'ler ve 1930'larda Hollywood'un “altın çağı”nın etkileriydi. (“Hollywood” 2022)

Sanatı yaşamla buluşturduk. Ustaların uzun bir yalnızlığından sonra, hayatı ve hayatın sanatı istila ettiğini yüksek sesle öğrendik, sıra sanatın hayatı, işgal etmesine geldi. Yüz boyama - işgalin başlangıcı” ... “Ark lambalarının çılgın şehrine, cesetlerle dolu sokaklara, bir araya toplanmış evlere, boyalı bir yüz getirdik; başlangıç verilir ve parkur koşucuları bekler... Yaratıcılar, biz yapıyı yıkmaya değil, yüceltmeye ve tasvip etmeye geldik. Renklendirmemiz saçma bir icat değil, bir geri dönüş değil - hayatımızın ve zanaatımızın deposuyla ayrılmaz bir şekilde bağlantılı. Bir savaştan önceki bir borazan gibi bir adam hakkında bir şarkı kükreyerek, dünya üzerinde zaferler istiyor, intikam saatine kadar ikiyüzlü bir şekilde tekerleklerin altına aklanıyor ve uyuyan silahlar uyandı ve düşmana tükürdü. Yenilenmiş bir yaşam, yeni bir topluluk ve yeni bir vaaz gerektirir...”¹⁹

1920'lerde M. Larionov, avangart resim yönünü yaratmıştır - Rayonizm. Fikir, insan gözünün nesnenin kendisini değil, yansıttığı ışınları algılaması olmuştur. Rayonistlerin resimleri “resmin dördüncü boyutu” olarak kabul ettiği nesnelerin enerjisini tasvir etmiştir. Fütüristlerin edebi eserler, resim ve özellikle bunların görünümü üzerindeki deneyleri halktan eleştirilere neden olmuştur.

Rayonistlerin yüzü, sanatçının canlı renklerle boyadığı beyaz bir çarşaf olarak algılanmıştır. Yüz boyama, ressamca Rayonizmin özüyü (tuvala benzer). Sanatçılar ilkel, eski Rus sanatı ve halk sanatıyla ilgilenmişlerdir. Çizimler yanaklarda daireler, yüzün her tarafında bir ışın ağıydı. Renkli çizimlere ek olarak, Fütüristler yüzler, kübist kompozisyonlar, kuşlar, ağaçlar vd. Üzerine nesnel olmayan çizimler yapmışlardır. Ressam Rayonizm'de sanat ve yaşam arasında sınır yoktur. Rayonizm, soyutlamacılığın ilk yönlerinden biri haline gelmiştir.

¹⁹ “Мы связали искусство с жизнью. После долгого уединения мастеров, мы громко познали жизнь и жизнь вторглась в искусство, пора искусству вторгнуться в жизнь. Раскраска лица –начало вторжения”... “Иступленному городу дуговых ламп, обрызганным телами улицам, жмущимся домам – мы принесли раскрашенное лицо; старт дан и дорожка ждет бегунов... Созидатели, мы пришли не разрушить строительство, но прославить и утвердить. Наша раскраска не вздорная выдумка, не возврат – неразрывно связана она со складом нашей жизни и нашего ремесла. Заревая песнь о человеке, как горнист перед боем призывает она к победам над землей, лицемерно притаившейся под колесами до часа отмщения, и спавшие орудия проснулись и плюют на врага. Обновленная жизнь требует новой общественности и нового проповедничества...” (Zdanevich, I. ve Larionov, M., 1913)

Tiyatroda makyaja yeni bir bakış talep eden kübizm, ekspresyonizm, konstrüktivizm tarzındaki performanslar ortaya çıkmıştır. V.M. Meyerhold, A.Y. Tairov, E.B. Vakhtangov,²⁰ kostüm ve makyaj da dahil olmak üzere oyuncunun görünümünü tüm performansın sanatsal tasarımıyla birleştirmiştir. Oyuncuların makyajı ve kostümü tek bir kompozisyon bütünü haline gelmiştir. Avangard tiyatro kendi makyaj tarzını yaratacak, ona yeni anlamlar kazandırmıştır. (Syromyatnikova, 2005, s.41)

M. Larionov, tiyatro sahnesi için dekor, kostümler ve fütüristik makyaj yaratmıştır. Larionov, sanatın hayata ve hayatın sanata nüfuz etmesini desteklemiştir. Larionov, Rus folkloruna adanmış “Rus Masalları” oyununda en hareketli sahneyi kullanmıştır. Oyuncuların yüzleri dinamik bir maske gibi görünmüştür. Tiyatro, 1960'lara kadar çeşitli modernizm akımlarından etkilenmiştir. 1920'lerin avangardı, sahne makyaj üzerinde en büyük etkiye sahiptir.

Resim 26

Ray, Man: dansçı-koreograf Bronislava Nijinska'nın portresi, fotoğraf, 1922.

State Tretyakov Gallery

Not. www.tretyakovgallery.ru adlı siteden 20.08.2022 tarihinde alınmıştır

²⁰ V.M. Meyerhold, A.Y. Tairov, E.B. Vakhtangov tiyatroda yeni ifade biçimleri arıyorlardı, Stanislavski sisteminin muhalifleriydiler. (“Yönetmen sanatı” 2022)

Soyut (Abstract) sanat (Latince abstractus'tan - soyut), görünür gerçekliğin görüntüsünü saf biçim öğeleri sistemiyle (çizgi, düzlem, renk noktası, soyut konfigürasyon) değiştiren bir sanat yönüdür. Wassily Kandinsky, soyut sanatın kurucusu olmuştur. Kandinsky, “Sanatta Maneviyat Üzerine” adlı çalışmasında, doğadan ve doğadan fenomenlerin ve nesnelerin “transandantal” özlerine, rengin, geometrik şekillerin ve müziğin rolüne doğru bir ayrılışı ilan etmiştir. (Kandinskiy, 1992)

Kazimir Malevich soyut sanat ve geometrizmi birleştirmiştir, yeni bir yön yaratmıştır - Süprematizm (Fransız supreme - yüce). “Kara Kare” (1913). Takipçileri Lyubov Popova, Olga Rozanova, Ivan Puni, Nadezhda Udaltsova idi.

Piet Mondrian, soyut sanatın bir başka kurucusu olmuştur. Mondrian'ın “neoplastisizm”, birbirinden siyah bir çizgiyle ayrılmıştır, farklı renklerde dikdörtgenler aracılığıyla dünyanın evrensel bir görüntüsünün yaratılmasıdır. Mondrian, neoplastisizmi yeni bir dünya maneviyatı olarak görülmüştür.

Avrupa'da, 1910'ların ortalarında - 1920'lerin başlarında, sanatta bir akım ortaya çıkmıştır - Dadaizm. Dadaizm. (Fransız dadaïsme; dada'dan - çocukların tahta atı; mecazi anlamda - tutarsız çocuk gevezeliği). Bu, 1910'ların ortalarında - 1920'lerin başlarında Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bir edebi ve sanatsal harekettir. Kurucusu şair Tristan Tsara'dır. Merkez, şairlerin kendisine katıldığı Paris'teydi: Andre Breton, Paul Eluard, Louis Aragon; sanatçılar: Marcel Duchamp, Juan Miro, Francis Picabia. Marcel Duchamp, Readymade konseptinin yazarıdır. Hazır, bir sanat nesnesi haline gelen bitmiş bir üründür. “Çeşme” (1917). Duchamp sayesinde estetik ve estetik olmayan şeyler diye bir ayrım olmuştur. Formda bir devrim olmuştur.

20. yüzyılın başlarında fotoğrafçılık henüz bir sanat formu değildi. Dadaistlerin fotoğrafla çalışmayı sevmelerinin nedeni budur. Dönemin ünlü fotoğrafçısı Man Rey ve Marcel Duchamp, Duchamp'ın alter ego Rose Selavy'i tasarlamıştır.

Resim 27

Ray, Man: Rose Selavy, (Marcel Duchamp), fotoğraf, 5 cm x 3 cm, 1921.

Philadelphia Museum of Art

Not. www.manray-photo.com adlı siteden 24.08.2022 tarihinde alınmıştır

Rose Selavy, 20. yüzyılın başlarından kalma eski moda giysiler içindeki bir kadın imajıydı. Yüzünde beyaz ten ve dudaklarında ruj vardır. Marcel Duchamp, o zamanlar popüler olan bir parfüm şişesinin üzerine bu görüntünün olduğu bir fotoğraf yerleştirmiştir. Eau de Toilette yazısı, tasvir edilen nesnenin muhafazakarlığına işaret ederek Eau de Voilette olarak değiştirilmiştir.

Resim 28

Ray, Man; Duchamp, Marcel: Belle Haleine Eau de Voilette, readymade bottle, 16cm x 11cm, 1921.

New York Private Collection

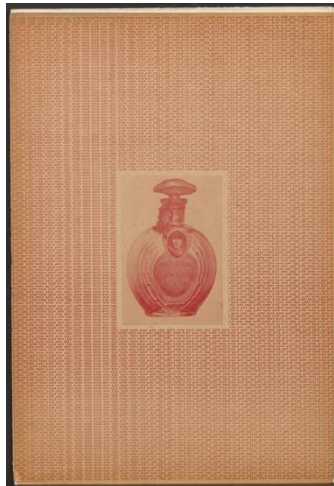
Not. www.toutfait.com adlı siteden 24.08.2022 tarihinde alınmıştır

Şişenin fotoğrafı çekilmiştir ve 1921'de yalnızca bir kez yayınlanan New York Dada dergisinin kapağında yer almıştır.

Resim 29

Duchamp, Marcel; Ray, Man: New York Dada için Kapak, Magazin kapağı, 1921.

Spencer Collection

Not. www.nypl.org adlı siteden 24.08.2022 tarihinde alınmıştır

Kadın gibi görünen bir adamın yüzünde eski moda makyajın kullanılması, olanların saçmalığını vurgulamıştır. Derginin kapağındaki parfüm şişesi fotoğrafı, moda dergilerinin bir nevi parodisi gibiydi. Duchamp parodisini yaptı, fotoğrafla, modayla, makyajla oynamış, sonuç oldukça provokatif görünmüştür.

Fransız filozof Charles Baudelaire²¹ 19. yüzyılda “Kozmetiğe Övgü” adlı çalışmasında, doğayı taklit etmenin, gençlerle rekabet etmenin utanç verici olduğunu yazmıştır. Kozmetiklerin varlığını gizlemeye gerek yoktur. Makyaj gibi yapay numaralar güzelliğe hizmet etmiştir. Baudelaire, kozmetik kullanan bir kadını bir sanatçıya benzetmiştir. (Baudelaire, 1986. s.283-315)

Baudelaire'in düşüncesi 1930'larda gelişmiştir. 19. yüzyılda makyaj, doğayı taklit etme girişimiye, 1930'lar “yapay doğallığın” zamanı olmuştur. Doğallık kavramı değişmiştir. Doğallık, görünümün olası bir değişikliği olarak anlaşılmaya başlanmıştır. (Gusarova, 2019)

Ünlü illüstratör Lyse Darcy, 1935'te kozmetik markası Guerlain için bir illüstrasyon yapmıştır. Reklamda gösterişli kırmızı dudaklı bir kadın görülmektedir. Kırmızı ruj 1930'larda kabul edilebilir hale gelmiştir. Tanıtılan “yapaylık” yeni bir doğallığa dönüşmüştür. 1930'lardan kalma illüstrasyonlarda, vurgu rengi olarak sıklıkla kırmızı dudaklar görülmektedir.

---

²¹ Baudelaire Charles (1821–1867) Fransız filozof, şair, 19. yüzyılın nesir yazarı. Şöhret, “Les fleurs du mal” (1857), “Les paradis artificiels” (1860) adlı şiir kitabını ve ayrıca “Modern Hayatın Şairi” içindeki “Kozmetiğe Övgü” (1986) de dahil olmak üzere romantik hayat hakkında yazılan bir dizi makaleyi getirdi. 19. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar, sembol çarşaf ve gerçeküstü çarşaf onu bir kült figür, modernizmin ana habercisi yaptı. (“Baudelaire Charles” 2022)

Resim 30

Darcy, Lyse: The Lipstick of your Dreams, Illustration, 1938.

Not. www.lamag.com adlı siteden 25.08.2022 tarihinde alınmıştır

1930'lar dünya çapında ciddi bir ekonomik kriz dönemi idi. Sinema, birçok insan için mevcut tek eğlence haline gelmiştir. Makyaj sanatçısı, kostüm tasarımcısı, görüntü yönetmeni, aydınlatıcı mesleklerinin olduğu dönemdir. 1930'larda sinemada ses ve renk ortaya çıkmıştır. Bu, Hollywood film endüstrisinin hızla gelişmesini ve sözde “Rüya Fabrikası”na dönüşmesini sağlamıştır. Aktrisler ve film oyuncularını, geniş bir izleyici kitlesi için stil rehberleriydi. Giysileri, saç stilleri, makyajları kopyalanmaya müsaitti. Glamour tarzı 1930'larda doğmuştur. Kozmetik ürünlerin gelişmesi ve iyileştirilmesi, dönemin dergilerinde kozmetik uygulama tavsiyeleri sayesinde kozmetik hızla yayılmaya devam etmiştir. Popüler dergiler “Photoplay”, “Picture-play”, “Hollywood” idi. Genellikle kozmetik kullanımını öğreten ekran yıldızlarına yer vermişlerdir. Genellikle kozmetik markalarıyla işbirliği yapmışlardır. Örneğin, Max Factor, kozmetiklerinin reklamını yapmak için genellikle popüler sinema oyuncularını cezbetmiştir.

1910-1920'de Fransa'da ortaya çıkan Sürrealizm, Avrupa'nın diğer ülkelerine, Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Latin Amerika'ya yayıldı. Sürrealizm (Fransızcadan-süper)- gerçek dışı, gerçeküstü. Sürrealizm resim, heykel, sinema ve tiyatrodaki kendini göstermiştir. Sürrealizm teorisi, Henri Bergson'un sezgicilik felsefesine, Wilhelm

Dilthey'in idealizm felsefesine, psikanaliz doktrini ile Sigmund Freud'un psikanalizine, “bilinçdişı” kültü ve “libido” - kült üzerine kuruludur, cinsel içgüdüden. Sürrealistler semboller kullanmışlardır. Sürrealistler çalışmalarında kendiliğindenliği, zamanla mücadeleyi, gerçeklik ile yanılsama arasındaki sınırların bulanıklaşmasını, uykuyu somutlaştırmışlardır. En ünlü sürrealistlerden biri Salvador Dali'dir. “Rüya” (1937), “Mae West'in surrealist bir oda olarak kullanılan yüzü” (1934 - 1935).

Salvador Dali'nin “Mae West's Face which May be Used as a Surrealist Apartment” adlı eseri sürrealist bir oda sunmuştur. Resme uzaktan bakarsanız, bir Hollywood divası olan Mae West'in yüzünü gördüğümüz yanılsamasını yaratmıştır. Mae West, Hollywood'un ilk seks sembolü olarak anılmaktadır. Bu aktris, popülaritesini getiren filmlerinde seks temasını açıkça kullanmıştır. Max Factor, Mae West'i en çekici kadınlardan biri olarak görmüş ve bunu makyaj yapma becerisiyle ilişkilendirmiştir.

Resim 31

Dali, Salvador: Mae West's Face which May be Used as a Surrealist Apartment, gazete kağıdı, guaj, 31cm × 17 cm, 1934-1935.

Art Institute of Chicago

Not. www.artic.edu adlı siteden 25.08.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 32

Dali'nin Mae West'in Yüzü için kullandığı Mae West fotoğrafı, 1934.

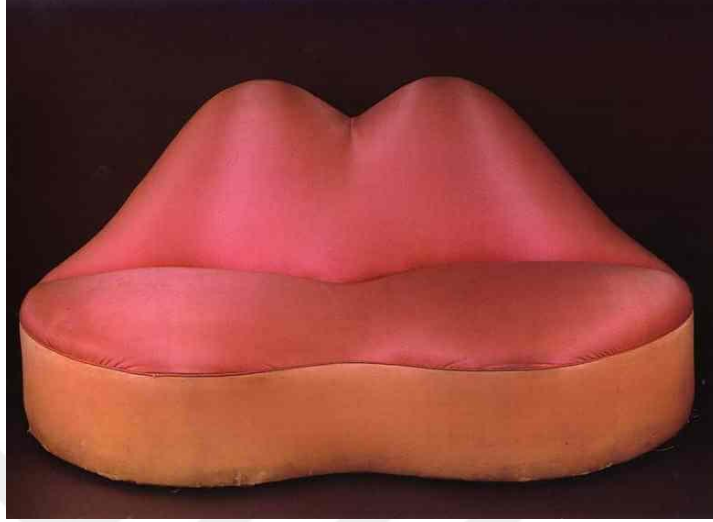
Not. www.wicaonline.org adlı siteden 25.08.2022 tarihinde alınmıştır

Mae West'in göz kapakları ve dudaklarındaki vazelin baştan çıkarıcı bir ışıltı etkisi vermiştir. Vazelin 1930'larda popüler bir makyaj ürünüydü ve kaşlar da Vazelin ile şekillendirilmiştir. 1930'larda fondöten, makyaj malzemesi haline gelmiştir.

İstenilen yüz şekli kalp şekliydi. Yüze genişlik vermek için yumuşak pembe bir allık kullanılmıştır. Aktrisin dudaklarının şekli de Salvador Dali'nin çalışmalarında yer almaktadır. 1937'de aktris Mae West'in dudakları şeklinde bir kanepe yaratmıştır. Kanepenin döşemesi, moda tasarımcısı Elsa Schiaparelli'nin rujunun rengini tekrarlayarak “şok edici pembe” renkte yapılmıştır. Kanepenin şekli, o zamanlar moda olan dudak şeklinde yapılmıştır - biraz büyütülmüş bir üst dudak. Popüler ruj renkleri koyu kırmızı, bordo ve ahududu tonlarıydı.

Resim 33

Dali, Salvador: Mae West's Lips Sofa, ahşap-ve-saten koltuk, 1937.
San Francisco Museum of Modern Art (SFMOMA)

Not. www.dalipaintings.com adlı siteden 25.08.2022 tarihinde alınmıştır

Freud'un “oral fiksasyon” teorisine göre dudaklar, bir kişinin önemli bir erogen bölgesidir. (Freud, 2016, s. 354-544) Freud'a göre kırmızı dudaklar cinsellikle özdeşleştirilmektedir. Dali, çalışmalarında makyaj, kırmızı dudaklar ve psikanalizi birbirine bağlamıştır.

1940'lar İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcıydı. Tüm endüstri, cephenin ihtiyaçları tarafından yönlendirilmişti. Erkekler cepheye gitmişti, kadınlar en zahmetli işleri üstlenmişti. Kozmetik üreticileri, ambalaj maliyetlerini düşürmek zorunda kalmıştı. Bu, kırmızı rujun popülerleşme zamanıydı. Dudaklarına kırmızı süren kadınlar, askeri hayatın zorluklarına direnmiş gibi. Ayrıca kırmızı ruj kullanımı vatanseverliğin özel bir sembolü haline gelmişti. Kozmetik firmaları da vatanseverliği kozmetik isimlerine yansıtmıştı. Elizabeth Arden, 1940'larda kırmızı oje ve “Zafer kırmızısı” adlı rujla “War Face” kampanyasını başlatmıştı. 1943'te Arden, Victory Red'e ek olarak Stop Red, Redwood ve Magenta'yı da teklif etmişti. Reklamlarda markalar, ünlü fotoğrafçıların çektiği posterleri, siyah beyaz fotoğrafları kullanmıştı.

Resim 34

Halsman, Philippe: Constance Ford, fotoğraf, 35cm × 27 cm, 1941.

National Portrait Gallery, Smithsonian Institution

Not. www.philippehalsman.com adlı siteden 28.08.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 35

Halsman, Philippe: Elizabeth Arden, Victory Red Lipstick, fotoğraf, 1941.

Not. www.cosmeticsandskin.com adlı siteden 28.08.2022 tarihinde alınmıştır

Philippe Halsman'ın siyah beyaz bir fotoğrafı, Elizabeth Arden imzalı yeni bir kırmızı ruj tonu olan “Victory Red”in reklamı olarak yayınlanmıştır. Canlı kırmızı dudaklar, 1940'ların makyajında ana vurgu haline gelmiştir. Bu eğilim siyah beyaz

fotoğrafa da yansımıştır. Kırmızı altyazılı canlı kırmızı dudaklar, siyah beyaz fotoğrafın renk vurgularıdır.

1940'larda New York, sanatta yeni fikirlerin merkezi haline gelmiştir. Burada daha sonra Soyut Ekspresyonizm olarak adlandırılacak yeni bir hareket atılmaya başlanmıştır. Bu yöne ilgi duyan sanatçılardan biri de Rene Boucher idi. New York'ta, Robert Motherwell, Willem de Kooning ve diğer sanatçılar gibi sanatçıları da içeren Eighth Street Avant-Garde Artists Club kurulmuştur. Rene Boucher çizimleriyle ünlenmiştir. Vogue, Saks Fifth Avenue ve Elizabeth Arden için reklam kampanyalarının baş illüstratörüydü. Boucher'ın Elizabeth Arden'in 1945 tarihli "Victory Red" rujunun reklam afişinde, sanatçı renk şeması olarak kırmızı ruj seçmiştir. Kompozisyon, ana hareket etrafında inşa edilmiştir - bir meşale ile kaldırılmış bir el. Bu jest, Avrupa'da zaferin ve Amerika Birleşik Devletleri'nde özgürlüğün tanınabilir bir simgesidir. Boucher, kırmızı rengin sembolizmi ve ifade edici jest aracılığıyla ruj, zafer ve özgürlük arasında bir analogi kurmaktadır.

Resim 36

Bouche, Rene: Elizabeth Arden, Winged Victory Lipstick and Nail Polish, Illustration, 22cm x 30cm, 1945.

Not. www.hprints.com adlı siteden 28.08.2022 tarihinde alınmıştır

Afişte şöyle yazıyor: “Yurttaşlık anlatısının güzelliği, dirençli olmakla ilgiliydi, Arden'in daha büyük bir hedefe odaklanmaya yönelik iş mesajı ve tehlike karşısında sorumluluğun herkes için olumlu sonuçlar doğurduğuna dair köklü kültürel anlayış ... Yeni kırmızı ruj “her kostümlü her kadın tarafından sürülebilir””²²

Dünya Savaşı'ndan sonra kadınlık moda ve makyajda ana akım haline gelmiştir. 1950'ler, kozmetik endüstrisinde teknolojik atılımların olduğu bir dönemdi. Yeşil, mavi, mor renklerde göz farı satışa çıkmıştır. Makyajdaki vurgunun göz makyajına perçinlendiği ortaya çıkmıştır. 1950'ler, eyeliner'ın makyajda imza öğelerinden biri haline geldiği zamandı. Göz alıcı bir etki yaratmak için kanat şeklinde veya “kedi gözü” şeklinde eyeliner uygulanmıştır. Makyajda baskın renk pembeydi. 1950'lerin divası Marilyn Monroe, gösterişli kırmızı ruj sürmüştür. Dudaklardaki itfaiye aracının kırmızı renginin herhangi bir kadın üzerinde “bomba” etkisi yaratacağına inanılmıştır. Dudakların üst konturunun büyütülmesine ve genişletilmesine izin verilmiştir. 1950'lerde ruj, göz kalemi ve süslü şekilli bir pudra kutusuyla birlikte bir çantada olmazsa olmaz bir aksesuar haline gelmiştir.

1950'ler, Amerika Birleşik Devletleri'nde soyut dışavurumculuğun altın çağıydı. Jackson Pollock “dripping” tekniğini yaratmıştır - fırça kullanılmadan yüzeye yerleştirilmiş bir tuval üzerine boya sıçraması. Mark Rothko renklerle çalıştı ve tuval üzerinde büyük, basit formlar yaratmıştır. Rothko'nun tablo adı renkli lekeler tablosudur. Soyut Ekspresyonizm (Soyut Dışavurumculuk), bir deneyim kaynağı olarak biçimden duyulan memnuniyetsizlikten doğmuştur ve biçimin nasıl çalıştığını anlamayı önermiştir. Soyut sanatta formun aktarımı canlanmış, sanatçılar belirli bir resimsel süreci tasvir etmeye ve izleyiciyi bu yaratım ve tefekkür sürecine çekmeye çalışmıştır.

3.9. 20. Yüzyılın İkinci Yarısında Sanat Ve Makyaj Arasındaki Bağlantı. Çağdaş sanat

1960'lı yıllarda dünyada toplumu değiştiren olaylar yaşanmıştır. Kitle kültürünün hızlı gelişimi, kozmetiğin yayılması ve moda trendleri sanat alanına da

²² “The beauty with civic narrative was about being resilient, the Arden business message of staying focused on a grater objective and the arching cultural understanding that responsibility in the face of danger yields positive results for all ...The new red lipstick “can be worn by every woman with every costume”” (Elizabeth-Arden-Cosmetics. Vintage Advertisement, 2022)

yansımıştır. 1960'ların kuşağı, 1950'lerin kadınsı görüntülerini giyim ve makyajda terk etmiştir. Tasarımcılar, insanın uzaya uçuşundan ilham almıştır. Yves Saint Laurent, Piet Mondrian'ın tablolarından esinlenerek 1961'de Mondrian koleksiyonunu yaratmıştır. 1966'da Yves Saint Laurent, popüler sanat kıyafetlerinden oluşan bir koleksiyon tasarlamıştır. 1960'lardaki hippie hareketi, moda ve makyaj endüstrisine kendi felsefesini getirmiştir. 1960'ların ortalarında, kendine saygı duyan hemen hemen her kozmetik markasında renkli göz makyajı ortaya çıkmıştır. Brand Yardley, model Twiggy²³ ile işbirliği içinde moda alt kültürü tarzında zıt siyah beyaz ve mavi beyaz göz paletleri yaratmıştır. Tasarımcı Mary Quant,²⁴ yoğun fondöteni reddedeceği kendi kozmetik markasını yaratmış ve bir bebek allığının etkisini yaratarak sadece hafif bir allık uygulamayı teklif etmiştir. Quant'a göre gençlik etkisi yaratmak için gözler olabildiğince büyük, dudaklar soluk olmalıdır. 1960'larda makyajda vurgu gözler üzerindeydi. Max Factor, 1960'larda hafif bir Ultra-Light fondöten çıkarmıştır. Maskara kullanımı daha rahat hale gelmiştir ve göz makyajının olmazsa olmazı ürünlerden biri haline gelmiştir. 1962'de "Kleopatra" filminin çekilmesinden sonra Mısır tarzı göz makyajı modası başlamıştır.

Makyaj giderek daha bağımsız bir yön haline gelmiştir. Makyaj sanatçısının ve/veya kişinin kendisinin görüşlerine, zevklerine bağlı olarak makyaj çeşitli biçimler alabilmektedir. Örneğin, 1960'larda kozmetik markası Biba, Quant'ın aksine pop art'ın gösterişli parlak tek renklerini terk etmiştir. Biba, Greta Garbo'nun oynadığı filmlerden ve 1930'ların estetiğinden ilham almıştır. Marka, 1970'lerin başında moda endüstrisinde bir tür yeraltı sanatı haline gelmiştir. Biba, kozmetik üretimine, postmoderniteyi önceden belirleyen farklı kültürel modeller yaratmak ve bunlarla oynamak olarak bakmıştır.

1960'larda modaya uygun giyim markaları dikkatlerini kendi kozmetik serilerini yaratmaya yöneltmiştir. Bir kozmetik serisini tanıtan lüks markalardan biri Dior'du. 1967'de makyaj sanatçısı ve parfümcü Serge Lutens, Dior için ilk lüks kozmetik serisini yaratmıştır. Lutens, güzellik yaratmaya sadece belirli bir kozmetik setinin kullanımı olarak bakmayı teklif etmiştir. Serge Lutens, güzelliğin her şeyde bulunabileceğine

²³ Lesley Lawson (Twiggy) - İngilizceden "ince, kırılgan" olarak çevrilmiştir. 1960'ların İngiliz süper modeli, aktris ve şarkıcısı. ("Twiggy" 2022)

²⁴ Mary Quant, 1960'larda bir İngiliz gençlik moda tasarımcısıydı. Mini eteğin mucitlerinden biri olarak kabul edilir. ("Quant, M." 2022)

inanmaktadır. Kirpiklerde buz gibi bir dokunuş etkisi yaratan bir renk ya da rimel olabilmektedir. Ona göre güzellik, bizi her dakika şaşırtan bir şeydir. (Serge Lutens, a visionaire in many ways, 2016)

1960'lardan itibaren tiyatro, yoğun sahne makyajını terk etmeye başlamıştır. Yapımlarda makyaj minimum miktarlarda kullanılmaya başlanmıştır. Yoğun makyaj, geçmiş yüzyılların tiyatro yapımlarının stilistik bir özelliği haline gelmiştir. Oyunculuk ön plana çıkmıştır.

1960'larda yeni sanat biçimleri kullanılarak, yeni video ve bilgisayar teknolojilerini benimseyen sanat ortaya çıkmıştır. 1960'ların başındaki minimalizm, aşırı sadeliğin yüce sunum sanatını yakalayabileceğini iddia etmiştir. Aynı zamanda performans doğmuştur. Performans, yeni bir sanat formu yaratmak için tasarlanmış eylemlerdir. Performans, dansı, heykeli, sesi, müziği ve izleyici katılımını bir araya getirebilmektedir. Bu yönde çalışan sanatçılar şunlardır: Yves Klein, Yaei Kusama, Charlotte Moorman, Yoko Ono. Bir performans türü olarak drag kültürü 1960'larda doğmuştur. Drag, yoğun makyajlı bir kadın gibi giyinmiş bir adamdır. Performans ile birlikte happening gelmiştir. Happening - kendiliğinden eylemler, genellikle saçma, kendiliğinden, rastgele eylemler.

Bu yönde çalışan sanatçılar şunlardır: Joseph Heinrich Beuys, Nam June Paik, Wolf Vostell ve diğerleri. Installation sanatta başka bir yön haline gelmiştir. Installation - kavramsal bir anlamı olan eserlerin oluşturulması. Bu, üç boyutlu bir görüntünün oluşturulmasıdır. Sanatçılar: Jenny Holzer, Jeanne-Claude ve diğerleri.

Yves Klein, "Antropometri" serisinde çıplak kadınları mavi boyayla kapladı, ardından tuvale uzanmıştır ve vücut izleri bırakmıştır. Konukların çıplak modellerin sanat yaratmasını izledikleri bir performanstı. Klein, fiziksel bedeni resimde fırça olarak kullanmıştır. Klein, sanat yaratma sürecinin bir parçası olan bir izleyici kitlesi eklemiştir. Böyle bir performans, sanatçının insan vücudunun yardımıyla sanat yaratabildiğini göstermiştir.

Resim 37

Klein, Yves: Monique, tuval üzerine monte edilmiş kağıt üzerine kuru pigment ve sentetik reçine, 76.5cm x 40.3cm, 1960.

ADAGP, Paris

Not. www.yvesklein.com adlı siteden 02.09.2022 tarihinde alınmıştır

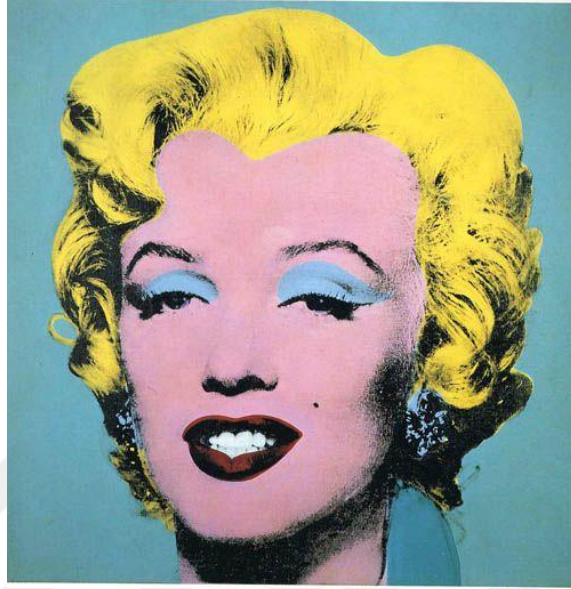
Ekonomik büyüme, endüstrinin gelişmesi ve toplumdaki tüketim Pop-art doğrultusunda sanatta ifade edilmiştir. Büyük Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan pop-art, motifleri reklamlardan, sokak afişlerinden, çizgi romanlardan, dergi fotoğraflarından ödünç aldı, çizimler, toplu tüketim nesneleri. Kitsch özleri vurgulanmıştır. Pop-art (İngilizceden popular art - popüler sanat).

Pop-art tarzında çalışan bir sanatçı olan Andy Warhol, dünyanın yalnızca görünür maddi şeylerden oluşmadığını göstermiştir. “Turkuaz Marilyn Monroe” çalışmasında ve Marilyn Monroe'nun dudaklarının izlerini taşıyan bir dizi serigrafide, dünyanın sadece şeylerin sunumundan ibaret olmadığını göstermiştir. Bir şeyin temsiline başarısız olabileceğini göstermiştir.

Resim 38

Warhol, Andy: Turquoise Marilyn, serigrafi mürekkebi, sentetik reçine mürekkebi, 91.4cm×91.4 cm, 1964.

Özel koleksiyon

Not. www.pages.erau.edu adlı siteden 02.09.2022 tarihinde alınmıştır

1964'te Turkuaz Marilyn Monroe'da Warhol, Monroe'yu en ünlü görüntüsüyle canlandırmıştır - sarı saçlı, yarı kapalı gözler, kırmızı ruj, mavi göz farı. Eser, oyuncunun ölümünden sonra yaratılmıştır. Belki de Warhol, aktrisin ölüm maskesini göstermek istemiştir. Yoğun makyajlı ve gülümsemeli bir yüz sadece bir ambalaj kağıdıdır. Yönetmenlerin sömürdüğü aktrisin hayatı boyunca bu parlak görünümüdü. Marilyn'in makyajı paketin sadece bir parçası. Makyaj, Marilyn Monroe'nun kültürlü imajını yaratan şeydir. Makyaj sadece gerçeği gizleyen bir maskedir. Warhala'da makyaj, popüler kültürü şekillendiren somut bir şey olarak gösterilmektedir.

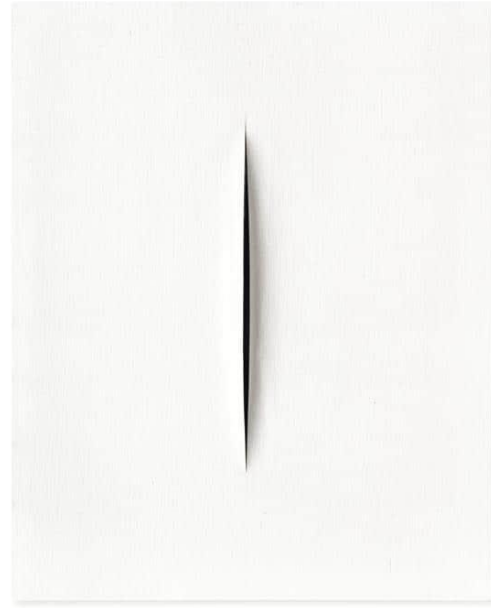
1962'de Fluxus hareketi sanatta ortaya çıkmıştır. George Maciunas tarafından düzenlenen Fluxus. Fluxus'un sloganı: “Her şey sanattır ve bunu herkes yapabilir.” Spontanite, kısıtlamaların reddi yerleştirmeler, performanslar ve oluş biçimleri aracılığıyla sağlanmıştır. Fluxus eldeki malzemelerle çalışmıştır. Sanatçılar hareketler, elektronik müzik, jestler kullanmıştır. Bireysel olarak çalışmıştır veya meslektaşlarıyla işbirliği yapmıştır. Sanatçılar: Joseph Beuys, Nam June Paik, Dick Higgins, Ben Patterson, Emmett Williams ve diğerleri.

1960'lar body art'ın altın çağıydı. Body art deneyimlerini 20. yüzyıl sanatında ilk uygulayanlardan biri rayonistlardır. Rayonistlar yüzlerini ve vücutlarını boyayarak kendilerini sanatsal objelere dönüştürmüşlerdir. Yoğun body art, sanatçıların sanatta yeni ifade yolları aradığı 1960'lardan beri gelişmeye başlamışlardır. Sanatçılar, bedeni sanat nesnesi açısından kavramaya başlamışlardır. 1964'te, çıplak bir vücut gösteren sanatçılar Günter Brus ve Rudolf Schwarzkogler tarafından Viyana'da halka açık eylemler düzenlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde şiirsel ve bedensel dil arasındaki ilişki incelenmiştir: ısıruk (Vito Acconci); çizik (Dennis Oppenheim).

Resim 39

Fontana, Lucio: Concetto Spaziale, Attesa, tuval üzerine sulu boya, 81cm x 65cm, 1968.

Özel koleksiyon

Not . www.alaintruong.com adlı siteden 05.09.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 40

Acconci, Vito: Trademarks, fotoğraf, fragman, 25.3cm x 20.7 cm, 1970.

Collection Fotomuseum Winterthur

Not. www.photography-now.com adlı siteden 05.09.2024 tarihinde alınmıştır

Çağdaş sanat sanatçılarının amacı bir imge yaratmak, bir şeyi temsil etmek değil, bir varlık işareti yaratmaktır. Sanatta var olan minimum figüratiflik ve maksimum ifade, body art'ına da yansımıştır. Body art sanatçıları vücut üzerinde çizikler, ısırtıklar ve kesikler şeklinde varlık belirtileri yaratmışlardır. Sanatçı Lucio Fontana'nın (1899-1968) yırtık tuvallerinde varlığın izlerini görülmektedir.

Sanat makyajında Bruce Nauman: "Art makeup: No. 1 White, No. 2 Pink, No. 3 Green, No. 4 Black", sanat yaratma sürecini analiz etmektedir. Body art, her biri 10 dakika süren dört ayrı video bölümünden oluşmaktadır. Sanatçı parmaklarını kullanarak yüzünü ve vücudunu tamamen kaplayana kadar boya sürmüştür. (Ehninger, 2018, s.34)

Resim 41

Nauman, Bruce : Art makeup: No. 1 White, No. 2 Pink, No. 3 Green, No. 4 Black, body art, 16mm film transferred to video (color, sound), 40 min, 1968.

The Museum of Modern Art, New York

Not. www.moma.org adlı siteden 05.09.2022 tarihinde alınmıştır

Önce beyaz, ardından pembe, yeşil ve siyah uygulanmıştır. Her renk bir öncekinin üzerine uygulanmaktadır. Her renk bölümü aynı anda odanın dört duvarına yansıtılarak izleyiciyi sanatçının vücudunu dönüştürme sürecine kaptırmıştır. Böyle bir dönüşüm, sanatçının kendi bedeninin sanata dönüştürülebileceğini göstermiştir. (Halbreich, Nauman, 2012) M. Journiac, U. Lüthi, bedeni çağdaş sanatın bir nesnesi olarak görüyordu. (Stanislavskaya, 2014) Jürgen Klauke fotoğrafçılık, body art ve performansı birleştirmiştir. Rollerin cinsiyet dağılımını, erkeklik ve kadınlık kavramlarını araştırmıştır, güzelliğin tanımını aramıştır. Jürgen Klauke, toplumsal cinsiyet olgularının birbirine aktığını göstermek için makyaj, kostümler ve aksesuarlar kullanmıştır. Bruce Nauman, body art aracılığıyla sanat yaratma sürecini analiz etmeye çalışmıştır.

1970'li yıllarda erkek müzisyenler tarafından sahnede makyaj kullanılmaya başlanmıştır. Birçok popüler şarkıcı ve müzisyen, makyaj sanatçılarının hizmetlerini kullanmaya başlamıştır. Şarkıcı Prince,²⁵ eşsiz estetiğini sadece müzikle değil,

²⁵ Prince Rogers Nelson (1958-2016). Amerikalı şarkıcı, gitarist, söz yazarı, prodüktör, dansçı, klavyeci, davulcu. Etkileyici falsetto şarkılarıyla tanınır. ("Prince, R. N." 2022)

makyajla da geliştirmiştir. Prince, sahne görünümünü oluşturmak için makyaj kullanmıştır. Ağartılmış cilt ve göz makyajı, cinsiyetten bağımsız bir etki yaratmıştır. Mick Jagger,²⁶ sahne görünümünü oluşturmak için göz kalemi ve sim kullanmıştır. Mick Jagger, kadınsı makyajın sahnede erkekliği vurguladığına inanmıştır. O dönemin en ünlü makyaj sanatçılarından biri Way Bandy idi. 1970'lerde popüler olan bir allık tekniği icat etmiştir. Elmacık kemiklerine ve şakaklara uygulanan iki tonlu bir allıktı. Bu uygulama yüze canlılık verirken aynı zamanda yüzü şekillendirmektedir. Tekniğe İngilizce'den “draping” to drape adı verilmiştir. David Bowie,²⁷ drape tekniğini kullanarak allık yüz şekillendirme ile yoğun bir yüz makyajı yapmıştır. Ziggy Stardust David Bowie'nin allıklı görünümü 1970'lerde ikonik hale gelmiştir.

Resim 42

Duffy, Brian: Aladdin Sane albüm kapağı çekimi için David Bowie, fotoğraf, 1973.
Duffy Archive

Not. www.allmusic.com adlı siteden 05.09.2022 tarihinde alınmıştır

Erkekler sahneye yoğun makyajla çıktıysa, feministlere göre kadınlara makyaj yapmak kadınları sömürmenin bir aracı haline gelmiştir.

1970'ler feminizmin altın çağıydı. Fotoğraf, feminist sanatçılar arasında popüler bir araç haline gelmiştir. 1972'de feminist sanatçı Martha Rosler, kadınların

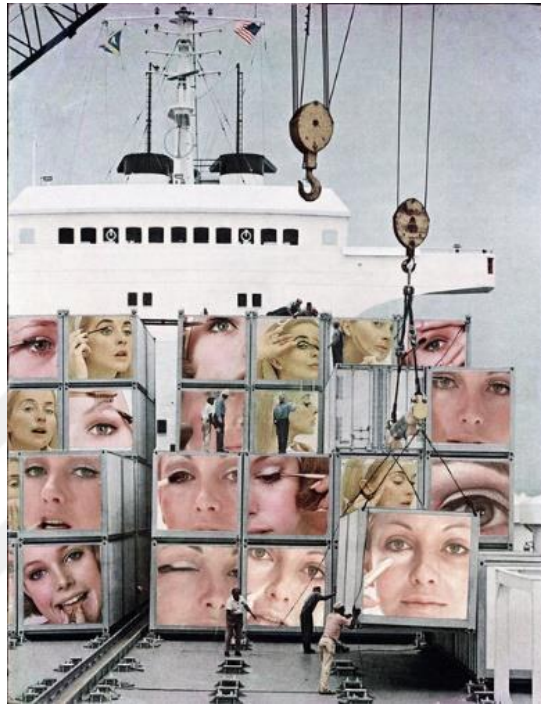
²⁶ Mick Jagger, Chicago blues stiline dayanan İngiliz rock grubu The Rolling Stones'un (1962) orijinal üyelerinden biridir. ( Jagger, M." 2022)

²⁷ David Bowie (1947-2016) 1970'lerin İngiliz şarkıcısı, söz yazarı ve aktörü. En çok değişen karakterleri ve değişen müzik türleri ile tanınır. ( Bowie, D." 2022)

sömürülmesi temasını işlemek için “Body Beautiful, or Beauty Knows No Pain” fotoğraf kolajını yaratmıştır.

Resim 43

Rosler, Martha: Body Beautiful, or Beauty Knows No Pain, fotomontaj; kolaj, 1972.

Not. www.martharosler.net adlı siteden 05.09.2022 tarihinde alınmıştır

Bu, makyaj yapan kadın yüzlerini gösteren otuz iki fotoğraf montajından oluşan bir gruptur. Fotoğraflar, popüler medya kaynaklarından - parlak basılı reklamlar ve erkek dergilerinden alınmıştır. Rosler, toplumun kadınlara yansıtılan dış baskıları, beklentileri ve fantezileriyle meşgul. Rosler, bazı fotomontajlarında kadınların meta olarak nasıl segmentlere ayrıldığına ve paketlenildiğine dikkat çekmiştir. (Rosler, M. 2022)

1970'lerdeki yaratıcı makyaj sanatçıları, modernist sanatçılardan ilham almıştır. Makyaj sanatçısı Richard Sarah, modellerin yüzlerini kübistler gibi dönüştürmüştür. Gazeteci Zandra Rhodes, Laudmagazine.com ile yaptığı röportajda Sarah Richard'ı makyaj dünyasındaki "Picasso" olarak tanımlamıştır. (Gilmartin, 2022)

1970'lerde ve 1980'lerin başında Richard Sarah, makyaj sektörünün liderlerinden ve makyajın sınırlarını aşan biriydi.

Resim 44

Sharah, Richard: Doors, makyaj, 1980.

Robyn Beeche foundation

Not. www.laudmagazine.com.au adlı siteden 10.09.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 45

Sharah, Richard: makyaj, 1980.

Robyn Beeche foundation

Not. www.agnautacouture.com adlı siteden 10.09.2022 tarihinde alınmıştır

1980'lerde artan sayıda kadın dergisi, video klip, dizi ve film çıkmıştır. Televizyon, kadın güzelliğinin standartlarını dikte etmiştir. Güçlü bir kadının imajı moda olmuştur. Kozmetik şirketleri, makyaj için renkli paletler çıkarmaya başlamıştır. Bu, punk alt kültürünün ortaya çıktığı, sportif tarzın moda olduğu zamandır. Popüler müzisyenler Cyndi Lauper ve Madonna, makyajda cesur ve zıt renkler için modayı belirlemiştir. Makyajdaki vurgu hem gözlerde hem de dudaklarda popüler hale gelmiştir, gösterişli renkli allık.

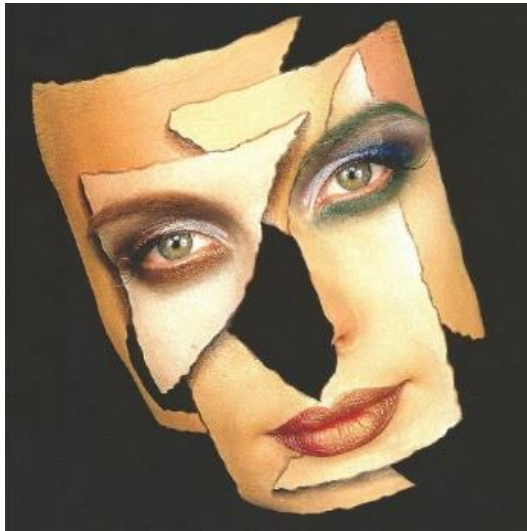
Sanatta yeni ifade araçları arayışı, 1980'lerin sanatçıların dikkatini makyaja çevirmiştir. Sanatçı Phyllis Cohen, sanat okulundan mezun olduktan sonra makyaj sanatçısı çemberine girmiş ve makyajı sanata dönüştürmeye çalışmıştır.

Fotoğrafçılar, sanatçılar, dergilerle aktif olarak çalışan Phyllis Cohen, 1980'lerin en önemli makyaj sanatçılarından biri olmuştur. Phyllis Cohen, İ-D UK dergisine verdiği röportajda şunları paylaşmıştır: “Araştırma yapmaktan gerçekten keyif alıyorum. Bu benim en sevdiğim şeylerden biri. Ve yeni bir şey bulmaya çalıştığımda, tekniğim beynimi mümkün olduğu kadar çok görsel ilhamla doldurmaktır. Evimin her duvarını baskılar ve fotoğraflarla kaplarım..” (Peter, 2018) 20. yüzyıl sanatındaki çeşitli trendlerden - sentetik kübizm, sürrealizm, pop-art, neo-Ekspresyonizm - ilham alan Phyllis Cohen, makyaja kendi bakış açısını yaratmıştır. Makyajı sanatta ifade aracı olarak kullanmıştır.

Resim 46

Cohen, Phyllis: makyaj, 1980ler.

Robyn Beeche foundation

Not. www.robynbeeche.org adlı siteden 14.09.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 47

Cohen, Phyllis, makyaj, 1980ler.

Robyn Beeche foundation

Not. www.robynbeeche.org adlı siteden 14.09.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 48

Cohen, Phyllis, makyaj, 1980ler.

Robyn Beeche foundation

Not. www.robynbeeche.org adlı siteden 14.09.2022 tarihinde alınmıştır

1980'lerde fotoğraf bir sanat formu haline gelmiştir. Sanatsal bir yaklaşım olarak fotoğrafçılık, Amerikalı sanatçı Cindy Sherman tarafından kullanılmıştır. 1970'lerin sonunda ve 1980'lerin başında, popüler kültürden görüntülerden ilham alan kavramsal çalışmalar yaratmıştır. Fotoğraf serilerinden birinin adı “Untitled Film” idi. Cindy Sherman, kozmetik ve kostümlerin yardımıyla o zamanlar popüler olan İtalyan Yeni Gerçekçiliği, Amerikan kara filmi tarzında görüntüler yaratmıştır ve onları fotoğraflamıştır. Bunlar, farklı rollere ve farklı kadınlık türlerine sahip kadınların fotoğraflarıydı.

Kendi üzerine imajlar yaratan Cindy Sherman, eserlerdeki kişisel varlığı reddetmiştir. Eserlerin başlıkları yok, dolayısıyla kişiliksizleştirilmişlerdir. Eserlerin kişiliksizliği ve yazarın bunun sanat olduğu görüşü, Cindy Sherman'ın “Untitled Film” serisini kavramsal sanatla ilgili işler haline getirmiştir.

Resim 49

Sherman, Cindy: Untitled Film, Still #21, fotoğraf, 19.1cm × 24.1 cm, 1978.

Cindy Sherman and Metro Pictures, New York

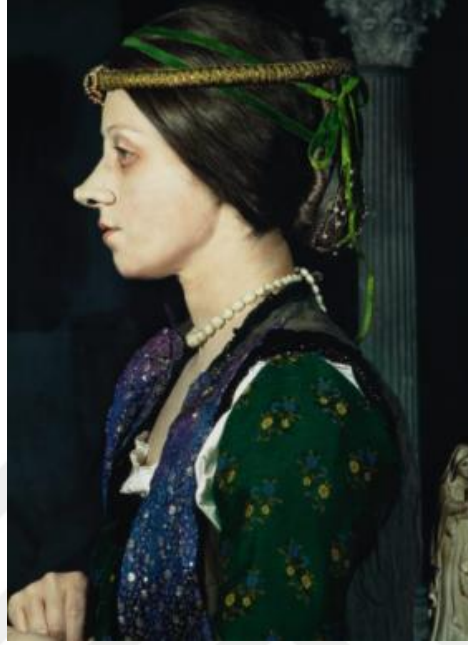
Not. www.moma.org adlı siteden 14.09.2022 tarihinde alınmıştır

1989 -1990'da “History portraits” adlı bir dizi eser yaratılmıştır. Bunlar eserlerdi - resimden alıntılar.

Resim 50

Sherman, Cindy: Untitled #212, fotoğraf, 104.78 cm × 81.92 cm, 1989.

SFMOMA

Not. www.sfmoma.org adlı siteden 14.09.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 51

Sherman, Cindy: Untitled #213, fotoğraf, 105.4 cm x 83.8 cm, 1989.

SFMOMA

Not. www.sfmoma.org adlı siteden 14.09.2022 tarihinde alınmıştır

Cindy Sherman, görünüşünü oluşturmak için makyajda oldukça abartılı, teatral, resimsel uygulama ve 3 boyutlu hacim yaklaşımı kullanmıştır. Tuvallerden alınan görüntüler, böylesine sahte bir görüntünün bile sanata dönüşebileceğinden söz etmiştir. Resimlerin karakterlerindeki grotesk makyaj, klasik sanatı modern sanata dönüştürmüştür. Cindy Sherman, makyajı eserlerinde sanatsal bir ifade aracı olarak kullanmıştır. Makyaj sayesinde farklı, benzemeyen görüntüler yaratmıştır. Cindy Sherman, makyaj yoluyla kültürleri karıştırmayı ve kültürel kalıpları taklit etmeyi başarmıştır. Kültürel modellerin bu şekilde taklit edilmesi ve onlarla oynanması, postmodern sanatı öne çıkarmıştır. (Kulikova, 2013)

1990'lar, ırk, cinsellik ve çok kültürlülük konularının toplumda hararetle tartışıldığı bir küreselleşme dönemi olmuştur. İnternet yayılmıştır. 1990'larda grunge, punk rock ve R&B alt kültürleri ortaya çıkmıştır. Alt kültürler modada etkili trendler haline gelmiştir. Pazarlama teknikleri sanatın içine girmiştir. İngiltere'de “genç İngiliz sanatçılar” olarak adlandırılan bir grup girişimci sanatçı ortaya çıkmıştır. Onlar asi “ben”i ifade eden sanatçılardır. Bunlar arasında şunlar vardır: Tracey Emin, Jake ve Dinos Chapman, Douglas Gordon, Marcus Harvey, Gary Hume, Rachel Whiteread, Gillian Wearing, Mark Wallinger, Marc Quinn, Steven McQueen, Chris Ofili, Jenny Saville ve diğerleri. Sanatçılar minimalizm, konseptüalizm, performans ve body art yönünde çalışmışlardır. Sanatçılar, çalışmaları ile yaratıcılık ve yaşam arasındaki farkları silmeye çalışmışlardır.

Sanatta feminizm, sansür ve toplumsal cinsiyet konuları da ilgilirdi. Amerikalı fotoğraf sanatçısı Nan Goldin, erkek ve kadın arasındaki çizgiyi bulanıklaştıran cinsiyet temasını, erkeklerin kadına dönüşmesini ele almıştır. Nan Goldin grunge, bağımlılık, travesti kültürü temasıyla oynamıştır. Travesti kültürü, makyajı saç ve kostümle birlikte birincil kimlik belirleme aracı olarak kullanmıştır. Nan Goldin, travestileri yoğun makyajla fotoğraflamıştır. Fotoğrafları, erkek ve kadın cinsiyeti arasındaki bulanık çizgiyi temsil etmiştir. Çalışmalarında böyle bir makyaj yorumu, travesti kültürünün mutlak doğallığını ve kendine yeterliliğini vurgulamıştır. Travesti kültürü için makyaj, toplumla bir iletişim biçimiydi. Nan Golding, eserlerinde bu iletişim dilini temsil etmiştir.

Resim 52

Goldin, Nan: Misty and Jimmy Paulette in a Taxi, NYC, fotoğraf, 69 cm × 101 cm, 1991.

Tate Britain

Not. www.media.tate.org.uk adlı siteden 14.09.2022 tarihinde alınmıştır

1990'larda makyaj sanatçısı Kevyn Aucoin,²⁸ yüz şekillendirme uygulamasını güzellik makyajına tanıtmıştır. Bundan önce heykeltıraşlık sadece sahne makyajında kullanılmıştır. Taslak, 1500'lerin başlarında tiyatro ortamında ortaya çıkmıştır. Heykel ürünleri olarak tebeşir ve kurum kullanılmıştır. 1990'lara kadar, konturlama ağırlıklı olarak tiyatro ve filmde kullanılmıştır. 1990'larda Kevyn Aucoin, günlük makyajı şekillendirmeye başlamıştır. 1930'ların aktris Carole Lombard'ından ilham alan Kevyn Aucoin, ince kaşları moda taşımıştır. Onun sayesinde 1980'lerin yoğun makyajı daha doğal hale gelmiştir. 1990'larda gözlerde veya dudaklarda tek vurgu kullanılmıştır. Fondöten hafif mat bir dokuya sahiptir. Pudra, tutuş ve mat bir etki için fondöten üzerine uygulanmıştır. Pembe tonlarında allık renkleri tercih edilmiştir. Göz farları pastel tonlardaydı ve tüm göz kapağına uygulanmıştır. Mat dokuların aksine, parlak dokular 1990'ların sonlarında popüler hale gelmiştir. Makyaj sanatçıları da tıpkı sanatçılar gibi makyaj yaparken geçmiş dönemlerin makyaj modelleriyle oynamışlardır.

²⁸ Kevyn Aucoin (1962-2002) Amerikalı makyaj sanatçısı, fotoğrafçı ve yazar. 1990'larda Aucoin, Whitney Houston, Cher, Madonna, Cindy Crawford, Liza Minnelli, Courtney Love, Tina Turner ve diğerleri dahil olmak üzere birçok ünlünün ve top modelin makyajından sorumluydu. Kontür makyajı da dahil olmak üzere birçok makyaj kitabının yazarıdır. (About us, 2022)

3.10. 21. Yüzyılın Başında Sanat Ve Makyaj Bağlantısı

21. yüzyılın başında makyaj trendleri her sezon değişmeye başlamıştır. Makyaj, giyim üretimi ile birlikte büyük bir endüstri haline gelmiştir. Günümüzde kozmetik markaları sadece kozmetik reklamı yapmamakta, makyajı kendini ifade etme aracı olarak sunmaktadır. Güzellik makyajı, giyim ile birlikte, bir kişinin eksiksiz bir görsel imajını oluşturmaktadır. Makyaj, moda ve sanat artık birbirinden ayrı alanlar değil. Günümüzde sosyal trendler, makyaj, moda ve sanat iç içe geçmekte ve birbirini etkilemektedir. Sanat makyaja sızdı. Büyük kozmetik şirketleri, yeni kozmetik ürünleri sunmak için sanatçılarla işbirliği yapmaktadır. Sanatçılar kozmetik ve makyajı sanat olarak temsil etmektedir. Kozmetik alıcısı sadece başka bir ürün satın almaz, aynı zamanda bir sanat eseri elde etmektedir. Örneğin, bir profesyonel kozmetik markası olan MAC,²⁹ genellikle çağdaş sanatçılarla işbirliği yapmaktadır. 2009'da MAC, sanatçı Richard Phillips ile neo pop- art tarzında işbirliği yapmıştır.

---

²⁹ MAC Cosmetics, 1984 yılında Frank Toscan ve Frank Angelo tarafından Toronto, Kanada'da kurulan Kanadalı bir kozmetik üreticisidir. 1998 yılında Estée Lauder Şirketlerinin bir yan kuruluşu haline geldikten sonra şirketin merkezi New York'a taşındı. MAC, Make-Up Art Cosmetics'in kısaltmasıdır, Make-Up Art Cosmetics'in kısaltmasıdır. (Our-story, 2022)

Resim 53

Phillips, Richard: Der Bodensee, tuval üzerine yağlıboya, 198 cm x 133 cm, 2008.

Richard Phillips

Not. www.gagosian.com/artists/richard-phillips adlı siteden 20.09.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 54

Phillips, Richard: boyama, MAC makyaj paletinde yeniden yapıldı, 2009.

Not. www.artnet.com adlı siteden 20.09.2022 tarihinde alınmıştır

2011'de MAC, sanatçı Cindy Sherman ile işbirliği yapmıştır. Cindy Sherman, MAC için özel görünüm serisini yaratmıştır. Bu işbirliği ile MAC, her kozmetik kullanıcısının bir sanatçı olabileceğini göstermiştir. MAC birçok çağdaş sanatçıyla çalışmıştır. 2019 yılında hattat Pokras Lampas ile bir işbirliği olmuştur. Sanatçı, kozmetikler için benzersiz ambalajlar yaratmış ve MAC makyajı konusundaki görüşlerini sunmuştur.

Kozmetik koleksiyonları oluştururken kozmetik markaları da ünlü tablolardan ilham almaktadır. Örneğin Lancome,³⁰ 2009 yılında “Declaring Indigo” koleksiyonunu yaratmıştır. Bu koleksiyon, Delacroix'in “Halka Yol Gösteren Özgürlük” tablosundaki Fransız üç renginin onuruna yaratılmıştır. Fransız Devrimi'nin renkleri, o sezonun moda olan metalik dumanlı gözlerini ve parlak dudaklarını yansıtmıştır.

Moda dergileri 19. yüzyıldan beri vardır. 19. yüzyılda dergiler modaya yer vermiştir; 20. yüzyılda dergiler kozmetik ve makyaj eğitimlerinin reklamını yapmıştır. Günümüzde dergiler moda, makyaj ve sanatı birleştirmiştir. Dergilerde, makyaj sanatçılarının makyaj yaptığı giyim markalarının moda çekimleri yapılmaktadır. Dergi için oluşturulan benzer bir moda makyajı da editoryal makyajdır. Ayrıca sanatla kesişim noktasında çalışan ayrı bir kavramsal dergi türü de bulunmaktadır. Moda, makyaj ve sanat alanında yaratıcı bir dizi fikir, yetenek göstermek için tasarlanmıştır. Makyaj sanatçısı, bu tür dergilerde yaratıcı makyajla yaratıcı görüntüler oluşturmaktadır. İlham moda trendlerinden, sosyal etkinliklerden ve sanattan gelmektedir. Makyaj sanatçıları genellikle ünlü tablolardan ve farklı dönemlerden sanatçılardan ilham almaktadır. Örneğin, 2019'da İngiliz dergisi Schön, “Mondrian matters” adlı bir dizi çalışmayı sunmuştur.

---

³⁰ Lancome, 1935'te kurulan ve 1964'ten beri L'Oreal'in sahibi olduğu bir Fransız kozmetik markasıdır. (About- Lancome, 2022)

Resim 55

Jang, Ashley; Matos, Pedro; Lakic, Natasha : Mondrian matters, fotoğraf, 2019.

Schön! Magazine

Not. www.schonmagazine.com adlı siteden 20.09.2022 tarihinde alınmıştır

Makyaj sanatçısı, bu çalışmasında Piet Mondrian'ın geometrik soyutlamasından esinlenerek, yüzün kısımlarını renk dilimlerine ayırmıştır.

Makyaj sanatçıları, yalnızca modernist sanatçıların resimlerinden değil, aynı zamanda grafik ve sinematografiden de ilham almıştır. Geçmişin sanat eserleri kendi içlerinde yaratıcı makyajın karakterini belirleyebilmiştir. 2017 yılında Moskova'daki Garage Museum of Contemporary Art'ta düzenlenen “Kanıt” sergisi için oluşturulan makyaj serisi, sanatçıların siyah beyaz grafik çalışmalarından ilham almıştır: Robert Longo, film yönetmeni Sergei Aysenştayn ve Francisco Goya. Makyaj sanatçıları, sanatçıların grafik çalışmalarından ilham alarak çeşitli makyaj çalışmaları yapmıştır.

Resim 56

Goya, Francisco: fragman "Ensayos" (Los Caprichos), gravür, 22.1cm x 16.6 cm, 1799.

Scottish National Gallery Of Modern Art

Not. www.nationalgalleries.org adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 57

Onegina, Zhenya; Shishkin, Evgeny; Tochilova, Yuliya: Goya'nın çalışmasına dayanan grafik makyaj. 2017.

Theblueprint + Garage

Not. www.theblueprint.ru adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

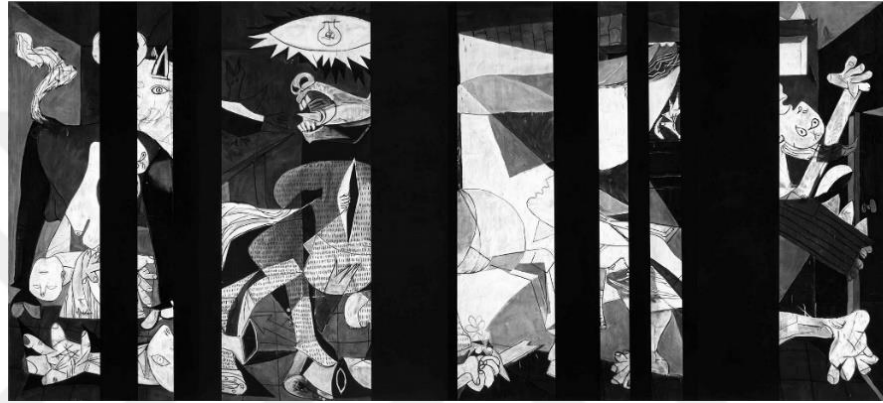
Bu makyaj, Goya'nın karakteristik el yazısını anımsatan grafik siyah çizgilerin - gölgelendirmenin bir kombinasyonuyla yapılmıştır.

Roberto Longo, televizyona, arşiv fotoğrafçılığına ve geçmişin büyük sanatçılarının çalışmalarına ilgi gösteren çağdaş bir sanatçıdır. Longo, Picasso ve Pollock reproduksiyonlarını kömür kalemle tekrar tekrar boyamıştır.

Resim 58

Robert Longo: Guernica Redacted (After Picasso's Guernica, 1937), kağıt üzerinde çizim, 281cm × 620 cm, 2014.

Courtesy Thaddaeus Ropac, London · Paris · Salzburg

Not. www.widewalls.ch adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

Resim 59

Onegina, Zhenya; Shishkin, Evgeny; Tochilova, Yuliya: Longo'nun çalışmasına dayanan grafik makyaj, 2017.

Theblueprint + Garage

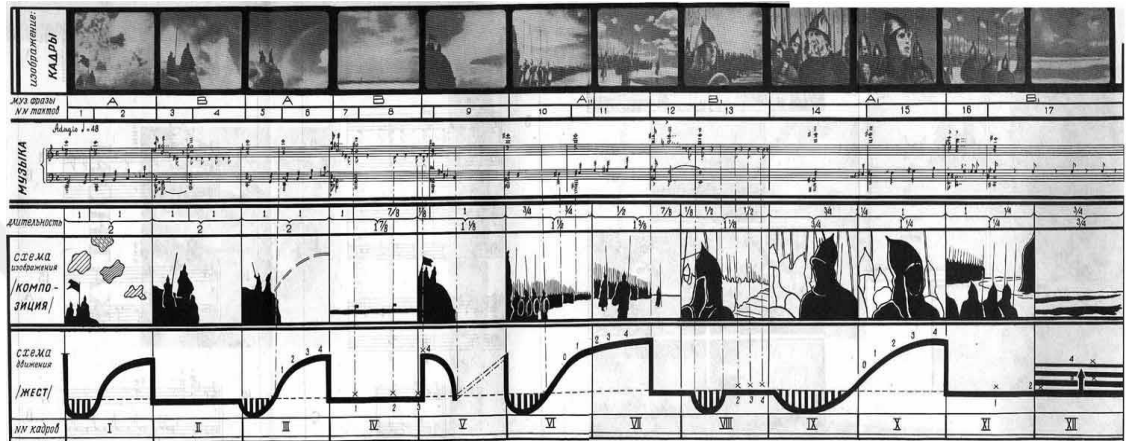
Not. www.theblueprint.ru adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

Bu makyajda kontur, sanatsal bir ifade aracıdır.

“Çizgi bir hareket izidir. Ve muhtemelen yıllardan sonra dinamik bir hareket olarak çizginin, bir süreç olarak çizginin, bir yol olarak çizginin bu keskin hissini hatırlayacağım”³¹

Resim 60

Aysenştayn, Sergei Mikhailovich: makaleden çizim “ Dikey Montaj”, 1940.

Not. www.yanko.lib.ru adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

Yönetmen Sergei Aysenştayn'ın³² mizansen düzenleme ve üzerinde çalışma tutkusu vardır. Sergide filmleri dev ekranlarda süper ağır çekimde gösterilmiştir. Yavaş tempo, her kareyi ayrı bir grafik tuvale dönüştürmüştür.

³¹ “Линия – след движения. И вероятно, через года я буду вспоминать это острое ощущение линии как динамического движения, линии как процесса, линии как пути” (Aysenştayn, 1997, s.127)

³² Sergei Aysenştayn (1898-1948) Rus yönetmen, sinema teorisyeni, tiyatro sanatçısı. 1923'te “çekim merkezlerinin yerleştirilmesi” teorisini geliştirdi (bir dizi ters köşe sahnesinin izleyici üzerindeki etkisi, onu alışılmış algı ritminden uzaklaştırdı ve maksimum ifade efekti yarattı). (“Aysenştayn”, 2022)

Resim 61

Onegina, Zhenya; Shishkin, Evgeny; Tochilova, Yuliya: Aysenştayn'ın çalışmasına dayanan grafik makyaj, 2017.

Theblueprint + Garage

Not. www.theblueprint.ru adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

Bu makyajda karakteristik çizgi, sanatsal bir ifade aracıdır.

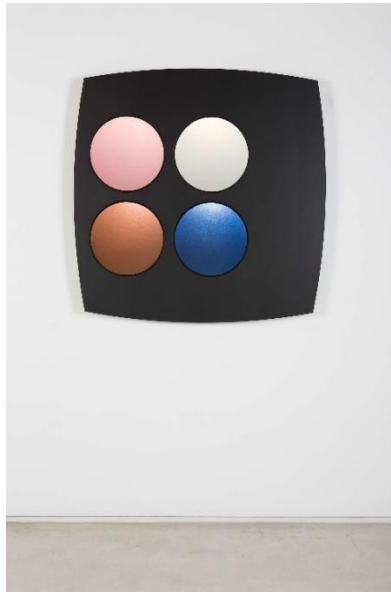
Günümüzde sanatta, modada ve makyajda çevreye odaklanma önemli hale gelmiştir. Kozmetik markaları daha bilinçli kozmetik tüketimine doğru ilerlemektedir. Toplumda, hiper tüketim ve medyanın hayatımızdaki rolü hakkında soru sorulmaktadır. Medya konusunu edebiyat eleştirmeni Walter Benjamin (1892–1940) tarafından 20. yüzyılın başlarında vurgulanmıştır. “Fotoğrafın Kısa Tarihi'nde” Walter Benjamin, ilk pasajların 19. yüzyıl Paris'inde nasıl ortaya çıktığını anlatmıştır. Benjamin'e göre kendini pasajın içinde bulan insan kendini ikincil bir konumda bulunmaktadır. Bir kişi sürekli olarak alışveriş merkezinin tam da mekanının dayattığı senaryolara göre hareket etmektedir. Bir insan her şeyi satın alamayacağı için sadece dolaşmakta ve pencerelerden bakmaktadır. Dergilere bakmak gibi. Kişi, oyunun kurallarını kabul ederek pasif bir izleyiciye dönüşmektedir. Alışveriş merkezi manevi faydalardan mahrum kalmaktadır, kişi onun içindeki ruhunu ve duygularını kaybetmektedir. Benjamin'e göre, bu şekilde bir kişi modern medya tarafından emilmektedir. (Benyamin, 2013)

Modern medya: mağazalar, reklamlar, dergiler, sosyal ağlar, internet, televizyondur. Modern yaşamın bir tür mitologu haline gelmiştir. Onlardan modern bir insan bilgi almaktadır, kararlar vermektedir, neyin moda olup neyin olmadığını, neyin güzel neyin olmadığını anlar vd. Benjamin'e göre tüm bunlar insanı ruhundan mahrum etmektedir. Medya aracılığıyla bir kişi kendisine dayatılan kuralları kabul etmektedir.

Kozmetik, makyaj ve medya tüketiminin rolüne multimedya sanatçısı Sylvie Fleury değinmiştir. 2017 yılında New York Salon 94'teki galeri "Eye Shadow" başlıklı kişisel sergisini açmıştır. Bu eser koleksiyonu aşırı tüketim, sanat tarihi, güzellik standartları, toplumsal cinsiyet ve sanatın ticarileştirilmesi konularını kapsamıştır. Sylvie Fleury, soyut resimler şeklinde göz farı paletleri sunmuştur. Eserlerindeki göz gölgeleri sanata konu olmuştur. Göz gölgeleri figüratif olsa da, sanatçının gölgeleri bir sanat nesnesi olarak görmesi, onların bir sanat galerisinde sergilenen soyut resimler gibi hareket etmelerini sağlamıştır. Göz farı paleti resimlerinin marka isimleri yoktur. İzleyici, yalnızca belirli bir kozmetik markasına ait gölgelerin tanınabilir şekliyle tahmin edebilir olmuştur. Tüketim ürünlerinin bu kişisel olmayan doğası ve bir sanat galerisindeki varlığı, kozmetiğe bir sanat objesi olarak bakmamızı sağlamıştır. (Regensdorf, 2017)

Resim 62

Fleury, Sylvie: Eye Shadow, acrylic on canvas on wood, 120 cm x 120.3 cm x 9.5 cm, 2017.

Not. www.salon94.com adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

Fleury'nin çalışması, makyajın değerinin kozmetik mağazasının ötesine geçtiğini göstermektedir. Kozmetik, sanatçının bir sanat objesi yaratma araçlarından farklı değildir. Makyajın doğası, tıpkı moda ve reklamcılığın özü gibi gelip geçicidir. Fleury'nin çalışmaları, makyajı geçici doğadan mahrum bırakarak kozmetiği kalıcı bir sanat objesi olarak konumlandırmaktadır. (Ma, 2019) Sergi, tüketimin toplum için gerçekten gerekli olup olmadığını düşünmeyi mümkün kılmıştır. Ne de olsa eserlerin tefekkür edilmesi başlı başına bir tatmin duygusu vermektedir ve tüketme ihtiyacı duymamaktadır. Çalışmalarındaki bir başka paralellik, sanatın ticarileştirilmesine çekilebilmektedir. Fleury, ünlü sanatçıların kozmetik reklamları yapmasına karşı değildir. Kişi kozmetik ürünleri satın alarak uygun fiyata sanat objeleri edinmektedir. Böylece sanat eserlerinin müzelerde olması gerekmemektedir. Ev masasında olabilmektedirler.

Fleury'nin çalışmaları, makyaj ve sanat dünyasının daha derin bir analizine izin vererek onları bir bütün halinde birleştirmektedir. Makyajın kültürel ve sanatsal değerinin mağazanın alanından çok daha geniş olduğunu vurgulamaktadır. Makyaj ve kozmetik, güzel sanatlara benzer alanları ifade etmektedir.

Sylvie Fleury'nin bir başka çalışması “YES TO ALL”. Altın renginde bir çöp kutusunun yer aldığı bir enstalasyon.

Resim 63

Fleury, Sylvie: YES TO ALL, 24-karat gold plated steel, 72 x 56 x 56 cm, 2004.

Not. www.artsy.net adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

Sanatçı, aşırı tüketimin toplumdaki gündelik rolüne dikkat çekmektedir. Tasarımcı Prabal Gurung,³³ MAC markası için bir kozmetik koleksiyonu oluştururken, Sylvie Fleury'nin “YES TO ALL” yazısından kozmetik ambalajları üzerine altın bir desen ödünç almıştır. Tasarımcı, sanat ve kozmetiği birleştirmenin yanı sıra aşırı tüketim konusuna da dikkat çekmiştir.

Resim 64

Gurung, Prabal: The Prabal Gurung x MAC Cosmetics, fotoğraf, 2014.

Not. www.vogue.it adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

Makyaj sanatçıları bugünlerde dikkatlerini “güzelliğin” keşfine çevirmektedirler. Bir pazarlama hilesi olarak kullanılan “güzellik” tanımı eleştiriye açıktır. Instagram'daki Kardashian kız kardeşlerin hayranları, Asyalılar, transseksüeller vd. için güzellik ideallerinin farklı olduğu açıktır. Bu nedenle makyajda kendini ifade etmenin bir unsuru olarak makyaj yaratma eğilimi vardır. Makyaj - kendini ifade etme, “Ben” in içsel resmiyle çelişmemektedir. Kendini ifade etmek için makyaj, moda trendlerine dayanmamaktadır. Makyaj, yüzün doğal özelliklerini dikkate almakta, benzersiz özellikleri vurgulamaktadır, herhangi bir standart ve standarda götürmeye çalışmamaktadır, kişinin kendi farkındalığına dayanmaktadır. Günümüzde güzellik,

³³ Prabal Gurung, birçok ünlü ve markayla çalışmış bir moda tasarımcısıdır. CFDA Swarovski Kadın Giyim Ödülü (2011), Center for Creativity Art Ödülü (2015) sahibidir ve Target (2013) ve MAC Cosmetics (2014) ile çalışmıştır. (About brand, 2022)

estetikten çok bir duygu olarak algılanmaktadır. Marcel Duchamp dünyayı estetik ve estetik olmayan şeyler olarak ikiye ayırmaktadır, 20. yüzyılda sanatta bir form devrimi yaşanmaktadır, yeni kültürel modeller yaratmak mümkün hale gelmektedir. Makyaj sanatçıları bugünlerde estetik olmayanın içinde estetik bulmaya çalışmaktadır. Bu şekilde kendilerine özgü kültürel kalıplarını oluşturmaktadır. Bugün makyajın ana yönleri: estetik olmayanda estetik, transhümanizm fikirleri, cinsiyetlerin çözülmesi.

Güzellik makyajı teknikleri, SFX makyajı ile sahne, protez makyaj yavaş yavaş harmanlanmaktadır. Makyaj tekniklerinde ustalaşan makyaj sanatçıları, makyaj ve sanat dünyasını birbirine bağlayarak kendi ifade dillerini yaratmaktadırlar. Makyaj, bir sanatçının fikrini yeniden yaratmanın bir aracına dönüşmektedir. Yüz ve vücut 3 boyutlu bir tuvaldir. Yüz ve vücuttaki dönüşümler daha aşırı hale gelmektedir.

Örneğin makyaj sanatçısı Sam Shavelev, makyaj oluşturmak için protez makyaj öğeleri ile dijital teknolojinin bir kombinasyonunu kullanmaktadır.

Resim 65

Schavlev, Sam: makeup, 2018.

Not. www.instagram.com/sam_makeup_art adlı siteden 24.09.2022 tarihinde alınmıştır

Sam Schavlev: “İnsanların sanatımı gördüklerinde rahatsız olmalarını istiyorum”...”Ne kadar çok bakarsan, onun hakkında doğru olduğunu düşündüğün her

şey o kadar yanlış gelmeye başlar ve yanlış olması gereken her şey doğru gelmeye başlar”³⁴

Sam Schavlev, cinsiyet sınırlarını bulanıklaştıran estetik ve estetik olmayan temasını geliştirmektedir. Makyaj, özel kaplamalar ve bulanık cinsiyet işaretleri sayesinde yüz ve vücut şekillenmektedir. Sonuç, resimsel ve ifadesel arasında bir geçiş olan bir formdur.

Transhümanizm fikirleri, sanat ve makyaj da dahil olmak üzere hayatın her alanına nüfuz etmektedir. Transhümanist insan, hem sanatçıların hem de makyaj sanatçılarının ilgisini çeken biyoloji, bilim ve teknolojinin bir karışımının sonucudur. Geçmişin ve günümüzün sanatçılarından ilham alan makyaj sanatçıları; bilime, teknolojiye, kendini ifade etmeye olan ilgisi, makyaja yepyeni bir bakış açısı getirmektedir. Sanatçı Hajime Sorayama, insanları robot olarak tasvir etmesiyle tanınmaktadır.

Resim 66

Sorayama, Hajime: Untitled, Marilyn Monroe için referans çalışması, Acrylic on illustration board, 72.8cm x51.5cm, 2015.

NANZUKA

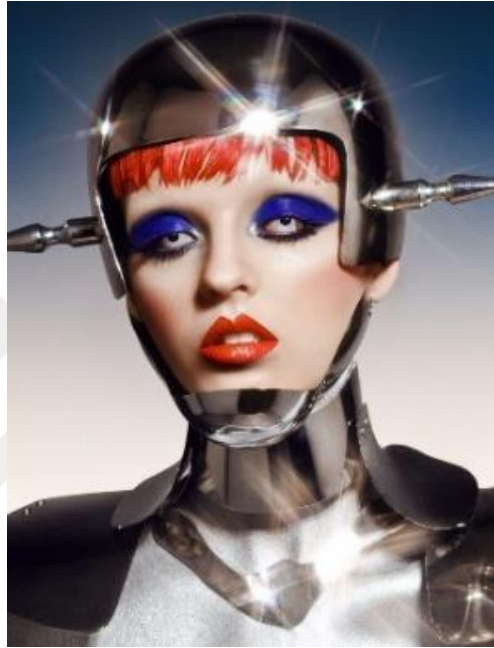
Not. www.sorayama.jp adlı siteden 26.09.2022 tarihinde alınmıştır

³⁴ “I want people to feel uncomfortable when they see my art”...“The more you look, the more all the things you thought to be right about it start to feel wrong, and all that should be wrong start to feel right” (Chiu, 2018)

Hiper-gerçekçi çalışmaları günümüzün makyaj sanatçıları için bir ilham kaynağıdır. Makyaj sanatçısı Isamaya Ffrench,³⁵ transhümanizm fikirlerini eserlerine yansıtmaktadır.

Resim 67

Ffrench, Isamaya; Rutherford, Charlotte: Transhumanism, fotoğraf, 2017.
Purple Magazine

Not. www.purple.fr adlı siteden 26.09.2022 tarihinde alınmıştır

Transhümanizm fikirlerine ek olarak, toplumsal cinsiyetin sınırları da bulanıklaşmaya devam etmektedir. Erkek makyajı antik Yunanistan'dan beri vardır. 17. yüzyıla kadar tiyatro gösterilerine sadece erkekler katılmıştır. Kabuki tiyatrosunda roller hala erkekler tarafından oynanmaktadır. 17. ve 18. yüzyıllarda erkek makyajı erkekler üzerinde sosyal statünün bir göstergesiydi. Sadece 19. yüzyılda erkekler makyajı bıraktı. 20. yüzyılda sahnede ve filmlerde erkek makyajı vardır. Drag kültürü, 1960'larda bir performans sanatı biçimi olarak doğmuştur. 1970'lerde erkek makyajı popüler kültüre nüfuz etmeye başlamıştır. Erkek makyaj sanatçıları ortaya çıkmış, çoğu ünlü olmuştur. Fashion çekimlerinde 1980'lerde makyajlı erkekler boy göstermeye

³⁵ Isamaya Ffrench, W ve Vogue İngiliz, Fransız, İtalyan ve Amerikan dahil olmak üzere tüm büyük moda yayınlarıyla işbirliği yapan Burberry Beauty'nin küresel güzellik direktörü ve makyaj sanatçısıdır. (Ffrench, I., 2022)

başlamıştır. 1990'larda sanatçılar dikkatlerini toplumsal cinsiyet rollerine çevirmiştir. 20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın başında erkek makyajı giderek yaygınlaşmıştır.³⁶

Resim 68

Urban Decay için Ezra Miller'in "Pretty Different" kampanyası, 2019.

Urban Decay

Not. www.buro247.ru adlı siteden 26.09.2022 tarihinde alınmıştır

Kozmetik markaları erkekleri elçi olarak davet etmektedir. Medya kaynaklarında çok sayıda erkek makyaj sanatçısı bulunabilmektedir. Tom Ford, Chanel ve diğer markalar erkekler için bir dizi renkli kozmetik piyasaya sürmüştür. Böylece, bu günlerde erkek makyajı geri dönüş yapmakta ve sıradanlaşmaktadır.

Makyajda dijital teknolojilerin kullanımı sürekli gelişmektedir. Artık en basit dijital fotoğraf işleme programı Photoshop'ta bile dijital bir makyaj oluşturulabilmektedir. Bunu yapmak için programa bir yüz görüntüsü yüklenmesi ve yerleşik araçlarla rötuşlanması gerekmektedir. Günümüzde artık sadece araçlar yardımıyla rötuş yapmak ve renk katmak değil. Artık doğrudan dizüstü bilgisayardan veya telefondan karmaşık, benzersiz görüntüler oluşturulabilmektedir. Dijital bir fotoğraf gerektiği kadar büyütülebilmektedir. Bu, çok sayıda istenen ayrıntıyı eklemeyi

³⁶ Ezra Miller, "We Need to Talk About Kevin" (2011) ve "It's Good to Be Quiet" (2012) filmlerindeki rolleriyle tanınan cinsiyetsiz bir aktördür. (Jones, A., 2018)

sağlamaktadır ve dijital makyaj için sınırsız olanaklar sunmaktadır. Dijital makyajda dokularla, renklerle, efektlerle oynamak mümkündür.

Farklı doku ve özelliklere sahip bir renklendirici malzemeyi temsil eden kozmetikler, kendi içinde çeşitli görsel efektler oluşturmaktadır. Kozmetiklerin özellikleri, insan vücudunun dinamizmi ve dijital işleme birleştiğinde yepyeni bir görsel efekt doğurmaktadır. Örneğin, makyaj sanatçıları Sara Domi'den oluşan yaratıcı ekip, oobmag.com için “Glitter in Motion”ı yaratmıştır. Bu çalışmada kozmetik, hareket ve teknolojinin özelliklerini birleştirmişlerdir. Makyajda, resimde hareket ederken hafif bir iz bırakan parlaltı kullanılmıştır. Bir bilgisayar programında bulunan tech tools Lightpainting brushes yardımıyla simden gelen ışık izinin etkisi vurgulanmıştır. Böylece sonuç “ışıkla boyama”ya benzer bir etkidir. Hareketin etkisi altındaki parlaltı, statik bir ışıltıdan dinamik bir ışıltıya dönüşmüştür. Serbest makyaj tekniği, simin özellikleri ve modelin dinamik hareketi sonuç olarak net bir kompozisyon olmadan soyut bir makyaj yaratmıştır. Görüntünün son şekli, çekim ve son işleme ile verilmiştir. Parlaltının “ışık resmi” özelliklerini kullanmak, modelin hareketi, resimdeki anı sabitlemek, soyut dışavurumculuğa yeni bir bakış açısını temsil etmektedir.

Resim 69

Domi, Sara: GLITTER in MOTION for OOBEAUTY digital platform, fotoğraf, 2016.

oobmag.com

Not. www.saradomi.com adlı siteden 26.09.2022 tarihinde alınmıştır

Dijital dünya ve onunla birlikte dijital makyaj sürekli genişlemektedir. Artırılmış gerçeklik, günlük yaşamımıza giderek daha fazla entegre olmuştur. Dijital ve

fiziksel deneyimin bu birleşimine phygital (İngilizce physical ve digital) denmektedir. Geleceğin teknolojisi olarak phygital ile tüm dünya tükenmez bir bilgi kaynağı olarak sunulmaktadır. Bilgiler her yerde ve her koşulda kullanılabilir. Örneğin, kozmetik satın almadan önce makyaj yapmak, fiziksel ve dijitalin birleşimidir. Makyajı deneme fırsatı birçok büyük kozmetik mağazasında zaten vardır ve artmaya devam etmektedir. Fiziksel deneyim, insan vücudunu yeniden düşünmenizi sağlamaktadır. Günümüzde, kısa bir süre içinde, bir kişinin fiziksel vücudu hakkında bilgiler de dahil olmak üzere her türlü bilgiyi toplanabilmektedir. Dünyanın farklı yerlerinden fiziksel bir yüzey üzerinde yapılan dijital çalışmalar, fotoğraf, resim, heykel, dijital çizim gibi sanat formlarıyla birleştirilebilmektedir.

Fashion endüstrisindeki çalışmalarıyla tanınan makyaj sanatçısı Alex Box da dijital makyaj araçlarını denemekte ve etkileşimli canlı etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Wired.co.uk ile yaptığı bir röportajda Alex Box şöyle diyor:

Geçenlerde sahnede Kinect³⁷ ile bir modelin kafasını taradığım bir parça oynadım. İzleyiciler, Kinect aracılığıyla özel çizim uygulaması Pixlr Express'i³⁸ kullanarak sanal olarak 3D yüzü çizebilir. (Venkataramanan, 2014)

Alex Box, sanal makyajla ilgilenenlere sanal kozmetiklerle ve dijital yüz çizelgeleri oluşturmayı öğrettiği The Alex Box App adlı uygulamasını yaratmaktadır.

Dijital yaşam tarzı çoğaldıkça, insanlar dijital benliklerinin daha fazla farkına varmaktadır. Büyük kozmetik markaları buna dikkat etmektedir. Örneğin, Loreal endişesinin sahibi olduğu Nyx markası,³⁹ 2022'de The Sandbox sanal evren'de çeşitli makyaj NFT avatarlarından oluşan koleksiyonunu piyasaya sürmüştür. (Caldwell, 2022)

Sosyal ağların gelişmesi ve dijital makyaja olan ihtiyacın artması, dijital makyaj hizmetleri sunan güzellik platformlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Güzellik platformları, tanınmış makyaj sanatçılarıyla makyajı geliştirmektedir. Program, hem

³⁷ Kinect, üç boyutlu uzayda 1000'den fazla yüz noktasına erişmenizi sağlayan bir yüz tanıma teknolojisidir. (Pterneas, V. 2015)

³⁸ Pixlr Express, yapay zekaya dayalı bir çevrimiçi fotoğraf düzenleyicidir. (Fotoğraf editörü, animasyon ve tasarım, 2022)

³⁹ NYX Professional Makeup, 1999 yılında kurulmuş popüler bir Amerikan kozmetik markasıdır. (Welcome to our fierce community, 2022)

fotoğraflarda hem de canlı videoda sanal makyajı olabildiğince doğru bir şekilde yerleştirmenize olanak tanıyan yüz tanıma teknolojisini kullanmaktadır.

Uygulama nereye far, allık, nereye eyeliner ve kirpik sürüleceğini bilmektedir. Çok sayıda özelleştirilebilir makyaj aracı mevcuttur. Sonuç olarak, makyaj gerçekçi görünmektedir. 200'den fazla makyaj çeşidi arasından tek tıkla makyaj seçimi yapılmaktadır. Kullanıcılar ayrıca dijital kozmetik ürünlerini deneyebilir ve ardından satın alabilmektedirler. Bu tür ajanslar kozmetik markaları, perakendeciler ve sanatçılar ile işbirliği yapmaktadır. (What is perfect?, 2022)

Fiziksel ve dijitalin böyle bir kombinasyonu, yeni bir kimlik türü, dijital gerçeklik, meta evrenler koşullarında bir kişinin yeni bir “ben” türünün yaratılmasıdır. Dijitalin fiziksel gerçeklikle kesişmesi, dijital makyaj sanatçılarının kendilerini yeni bir şekilde ifade etmeleri için bir fırsattır. Dijital bir kabuktaki bir kişinin hissi, onun fizikselliğine yeni bir bakış atmanıza izin vermektedir. Sanal ile fiziksel arasındaki çizginin bulanıklaşmaya devam etmesi muhtemeldir. Dijital makyaj, yeni insan kimliğinin tasarım unsurlarından biri haline gelmektedir.

4. SANAT VE MAKYAJ ARASINDAKİ BAĞLANTININ SVETLANA ÖZKAN'IN YAPITLARIMA YANSIMALARI

4.1. İlkel Sanat

İlkel sanatçılar organik, mineral pigmentler kullanmışlardır. Bunlar, orman meyve suları, renkli killer, kalkerler, kömür, okra idi ve aralarında demir oksitlerle renklendirilen kil en eski boyadır. The Cueva de las Manos mağarası, UNESCO tarafından listelenen eşsiz bir anıttır. Mağara, 13.000 ila 9.500 yıl öncesine ait olağanüstü bir Paleolitik mağara resimleri koleksiyonuna sahiptir. (The Cueva de las Manos, 2022)

Mağaranın adı “El mağarası” olarak çevrilmiştir. Mağara, adını burada bulunan insan avuçlarının boyalı baskılarından almıştır. Çizimlerin yapıldığı boyalar mineral kökenlidir.

Resim 70

*Bilinmeyen sanatçı: El çizimleri, mineral pigmentler, 11.000 - 7.000 m.ö.
The Cueva de las Manos, Rio Pinturas*

Not. www.whc.unesco.org adlı siteden 24.10.2022 tarihinde alınmıştır

Bu makyaj, bir yağ bazı ile karıştırılmış mineral pigmentlerle (demir oksit kırmızısı, demir oksit sarısı, demir oksit siyahı) yapılmaktadır. Makyaj, ilkel Paleolitik kontur çizimlerinden ve ilkel mineral boyalardan esinlenmiştir.

4.2. Asya

Asya'da antik çağlardan günümüze beyaz ten, kadın güzelliği ile ilişkilendirilmiştir. Japon Kabuki tiyatrosunda güzellikler beyaz ten rengine sahiptir.

Beyazın yanı sıra kırmızı, siyah, mavi, mor, kahverengi, altın gibi renkler kullanılmıştır. Renklerin sembolik bir anlamı vardır. Tiyatro prodüksiyonunun her kahramanı, yüzündeki renkli çizgilerin farklı bir kombinasyonu olan kendi karakteristik makyajına sahiptir. Bu çizgiler karakterin duygularını vurgulamıştır, bu tür makyajlara Kumadori adı verilmiştir. Asya sahne makyajı, yüzdeki formları vurgulamamaktadır, ancak çizgisel bir görüntü aracılığıyla anlamı aktarmaktadır. Bu onu resimle, dekoratif sanatla ilişkilendirmektedir.

Resim 71

Sakuragawa, Jihinari: Jihinari ga san, color woodblock print, 20.6 x 17.8 cm, 1818.

Sebastian Izzard Asian Art

Not. www.izzardasianart.com adlı siteden 24.10.2022 tarihinde alınmıştır

Bu çalışmada Kabuki makyajına sadece bir tiyatro karakterinin çizgisel makyajı olarak değil, bir sanat eseri yaratmak için bir ilham kaynağı olarak incelenmiştir.

4.3. Modernizm

Kübizm bir modernizm akımıdır. Kübistler hava perspektifini, figüratifliği, deforme olmuş nesneleri terk etmişlerdir. Gerçeklik, Kübistler tarafından düzlemlerin bir kombinasyonu olarak tasvir edilmiştir. Kübizmin üç aşaması vardır: Cezanne, Analitik ve Sentetik. Cezanne, Paul Cezan'ın adıyla ve onun silindir, küre ve konik kullanarak resimlerinde doğayı yeniden üretme tarzıyla ilişkilendirilmektedir. Analitik aşama, formların görsel olarak salınan, değişen, istikrarsız, değişken bir görüntü yaratan küçük yönler bölünmesiydi. Sentetik - görüntüdeki formlar, salınan düzlemler ve ilkel nesnelerin kümelerinde kaybolur, resim soyutlamaya yaklaşmaya başlamaktadır. Kolajda yağlı boya, gazete artıklarından, reklamlardan, notlu sayfalardan, duvar kağıdından veya dekoratif çizimlerle yapıştırıcıdan elde edilen yapıştırıcılarla desteklenmiştir.

Kübistlerin silindir, top ve konisi, tasvir edilen nesnelerin indirgendiği ana formlardır. Sahne makyajının bir taslağını oluşturma sürecinde yüz de geometrik şekillere bölünmektedir. İnsan yüzü, birbirine bağlı bir dizi basit figürden oluşan karmaşık bir nesnedir. Basit konfigürasyona sahip bir nesnenin temeli, bir geometrik şekildir. Karmaşık nesneler birkaç taneden oluşmaktadır. Nesne ne kadar karmaşıksa, o kadar bileşik figürlere sahiptir. Yüzün figürlere ayrıştırılması makyajın temel prensibidir. Yüzdeki düzlemlerin oranlarının anlaşılmasına bağlı olarak, ışık gölgeleme yönü seçilmektedir. Biri açık, diğeri koyu olan iki düzlemin (kenarda) ya da sınırda birleşiminde, gölgeleme köşeden seçilmektedir. Küresel formlarda, ışıktan gölgeye geçişler yumuşak ve kademelidir. Makyajda ise yok gibi gölgeleme yardımı ile aktarılmaktadırlar. Ek olarak, bu tür gölgeleme teknikleri, bir nesnenin şeklini optik olarak bozabilmektedir. Örneğin, köşeden gölgeli yuvarlak bir şekil kesin ve tam tersi, gölgeleme ile keskin bir şekli sifira yuvarlandığında, yüzdeki yükselen ve düşen çizgilerin yönü de makyajla değiştirilebilmektedir. Bir nesnenin (yüzün) böyle bir dönüşümü, bir perspektif ihlali, istenen genel görsel formu oluşturmanıza olanak tanımaktadır. Hacim ve düzlem ile bu tür çalışmalar, bunların yıkılması ve dönüştürülmesi, kübizmin analitik aşamasıyla ilgili makyaj yaratmaktadır.

4.4. 21. Yüzyılın Başında Sanat

Yaratıcı makyaj sanatının sınırında vardır. Yaratıcı makyajda, makyaj sanatçıları yüzün ve (veya) vücudun tüm düzleminde kozmetik kullanmaktadır, güzel sanatlarda olduğu gibi benzer sanatsal ifade araçları kullanmaktadır. Dijital makyaj, fiziksel ve dijitali birleştirmektedir. Dijital makyajda her zaman bir miktar temiz cilt (doğallık) vardır. Görüntünün geri kalanı, çeşitli ek öğeler, standart olmayan şekiller, dokular, makyaj için alışılmadık öğeler kullanılarak oluşturulmaktadır. Yaratıcı makyajın kompozisyonu, sanatsal bir ifade aracı olarak kullanılsa da, dijital makyaj da sanal gerçeklik üzerine oturtulmuş araçlar üzerinden bu ifade oluşturulabilmektedir. Fiziksel ve dijitalin bu birleşimi, sanat ve makyajda modern bir trend oluşturmuştur. Dijital ortam, sanatçıların ve makyaj sanatçılarının, sanat ve makyaj kavramlarını yeniden düşünebilecekleri bir alandır.

Dijital makyaj için ilham, bir fikir veya bir modelin görünüşü, doğal güzelliği olabilmektedir. Ancak çağdaş sanatta olduğu gibi dijital makyajda da ihtiyaç duyulan en temel şey hayal gücüdür.

SONUÇ

Sanatın uzun bir gelişim tarihi vardır. Çeşitli sanat okulları, akımları ve üslupları tarihsel olarak etkileşim içinde, ortak gelenek ve biçimlerle karşılıklı olarak zenginleşmiştir. Sanatçılar ve makyaj sanatçısı benzer malzemeleri, teknikleri, benzer sanatsal ifade araçlarını kullanmaktadır, ancak tuvalin, yüzün ve (veya) vücudun özelliklerini dikkate almaktadır.

Makyajın görsel sanatlarla (resim, heykel, grafik, sanat fotoğrafçılığı) ortak bir yanı vardır ve tiyatro da olduğu gibi dramatik sanatın da önemli bir parçasıdır. Makyaj, sanat biçimlerinin iç içe geçmesi ve tamamlayıcılığının doğasında vardır.

Sanat gibi makyaj da bir tür insan sanatsal faaliyetidir. Makyaj, insana varoluş tarihi boyunca eşlik etmiş ve ayrılmaz bir sanat anlayışının parçası haline gelmiştir.

İlkel zamanlarda, bir kişi vücuda sembolik bir anlamı olan, tılsım ve ritüel unsuru görevi gören görüntüler uygulamıştır. Sanat gibi antik dünyanın makyajı da bir tür taklitti - gerçekliğin, doğanın taklidi. Eski Yunanlılara göre kozmetik, kelimenin tam anlamıyla “dekorasyon bilimi” dünyaya bir düzen getirmiştir.

Orta Çağ'da sanat ve makyaj, “bedensel olmayan” dini içeriği yansıtmıştır.

Gelecekte sanat kavramı geliştirilmiştir ve asıl görevi dünyayı anlamaktır. Sanat, Rönesans döneminde bilim mertebesini kazanmıştır. Makyaj toplumda ilgi konusu haline gelmiş, makyaj ilmi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Sanat gibi makyaj da sanatçı ile doğa arasındaki bir “yarışmanın” konusu haline gelmiştir.

17. yüzyılda sanat gibi makyaj da semboller ve alegoriler kullanmıştır. 18. yüzyılda makyaj ve kozmetik, yüksek resim sanatı için bir metafor haline gelmiştir. Sahne makyajı moda trendlerini takip etmiştir.

19. yüzyıl, sanata bilgi olarak yaklaşımın hakim olduğu bir dönemdi. Sanat, zamanın gerçekliğini yansıtan özel bir figüratif biçim kazanmıştır. Makyaj, siyasi durumu, toplumdaki eğilimleri yansıtmıştır. Makyaj, tiyatrodaki üslup kazanmıştır.

Objektif olmayan sanatın gelişile birlikte sanat modeli de değişmiştir. Sanatın genel rolü ve sınırları hakkında soru ortaya çıkmıştır.

20. yüzyılda makyaj sanatın sınırlarını genişletmiştir, sanatın bir parçası olmuştur. 20. yüzyılın başlarından ve psikolojinin gelişmesinden itibaren makyaj unsurları sembolistler ve gerçeküstücüler tarafından libidonun yüceltilmesi olarak anlaşılmaya başlanmıştır. Sanatçılar, makyajı sanatta kendilerini ifade etmenin bir yolu olarak kullanmışlardır. Sahne makyaj, modernist fikirlerden etkilendi ve yeni biçimler

ararmıştır. 20. yüzyılda sanat ve makyajın sınırları genişlemiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında makyaj ve sanat, insanın etik seçimlerinin bir yansıması haline gelmiştir.

20. yüzyılın ortalarından günümüze kadar makyajdaki estetik vurgu, etki gücüne kaymıştır. Makyaj, sanat gibi, tek bir sosyo-kültürel dünyanın alt sistemidir, makyaj yeni bir gerçeklik yaratma fırsatı bulmuştur. Makyaj, doğayı taklit etmekten kültürü taklit etmeye geçmiştir. Makyaj, 1960'larda sanatçılar tarafından popüler kültürün bir yansıması olarak kullanılmıştır. 1970'lerden beri makyaj, kültürel kalıpları karıştırmaya başlamıştır. 1980'lerde makyaj sanatçılar için bir sanat ifadesi haline gelmiştir. Makyaj, toplum tarafından okunan ve sanatçılar tarafından kullanılan özel bir dil haline gelmiştir. Kozmetik, sanatçılar sayesinde sanat objelerine dönüşmüştür. Sanat objeleri de kozmetik olabilmektedir. Makyaj, makyaj konusundan bağımsız, bireysel bir yaratıcılıktır. Zamanımızın makyaj sanatçısı, tıpkı bir sanatçı gibi, bir sanatsal imgeler sistemine sahiptir, bireysel bir düşünce sürecine sahiptir, figüratif formları kendi yansıyan sanatsal gerçekliğine - makyajına birleştirmektedir. Hem sanat hem de makyaj, insan yaşamının estetik olan veya olmayan çeşitli yönlerini yansıtmaktadır.

Çağımızda dijital sanat, duyuşsal olanla renk, şekil, semboller, hikayeler, sesler, hareketler aracılığıyla etkileşime girmiştir. Makyajda dijital teknoloji, öncelikle makyaj sanatçısı için bir araçtır. Dijital sanat ve makyajdaki sanatsal ifade araçları, geleneksel olanlara benzer, ancak bunlara dijital estetik eklenmektedir. Teknolojinin kullanımı, geçici makyaj biçimine maddi bir düzenleme vermektedir. Dijital teknolojiler makyaj sanatçısı için sadece bir araç değil, aynı zamanda sanat gibi makyajı da içinde barındırmakta, eritmektedir.

Sanatın ve makyajın çok yönlülüğü, onlara M.M. Bahtin felsefesinin sanatsal polifonizmi açısından bakmamızı sağlamaktadır. Bahtin'e göre çok seslilik, “tek bir ideolojik paydaya - bilinçlere - indirgenmemiş çok sayıda merkezdir.” (Bahtin, 1963, s.22)

Birden fazla sesi bitmiş bir sanat eserine dönüştürmek, sanatçının ve makyaj sanatçısının yaratıcı sürecinin konusu. Hayal gücü, bitmiş sanat eserini anlamak için gerekli bir unsurdur. Böylece, sanatta olduğu gibi, makyajdaki ana bağlantılar şunlardır: makyajın sanatsal yaratıcılığı; sanat eseri - makyaj; sanatsal algı makyaj - hayal gücü.

KAYNAKÇA

- About brand* [Marka hakkında]. Prabalgurung.com. Erişim adresi:
<https://prabalgurung.com/pages/about>. Erişim tarihi 24.09.2022
- About-lancome* [Hakkında-lancome]. Lancome-usa.com. Erişim adresi:
<https://www.lancome-usa.com/about-lancome.html>. Erişim tarihi: 20.09.2022
- About us* [Hakkımızda]. Kevynaucoinbeauty.com. Erişim adresi:
<https://kevynaucoinbeauty.com/pages/about-kevyn-aucoin-beauty>. Erişim tarihi: 14.09.2022
- Amon. (tarih yok). Bigenc Online Ansiklopedi’de.
https://bigenc.ru/world_history/text/1818676. Erişim tarihi 21.03.2022
- Architecture. (tarih yok). *Brokgauz ve Efron Online Sözlük*’te. <https://rus-brokgauz-efron.slovaronline.com/8186>. Erişim tarihi: 10.01.2022
- Aysenştayn, S. M. (1997). *Memuary* [Anılar]. Moskva: Muzey kino.
- Aysenştayn, S. M. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*’de.
https://bigenc.ru/theatre_and_cinema/text/4940121. Erişim tarihi: 24.09.2022
- Bahtin, M.M. (1963). *Problemy poetiki Dostoyevskogo* [Dostoyevski Poetikasının Sorunları]. Moskva:Sovetskiy pisatel.
- Baudelaire, C. (1986). *Ob iskusstve* [Sanat hakkında]. (Perevod s frantsuzskogo N.I. Stolarovoy i L.D. Lipman). Moskva: Iskusstvo.
- Baudelaire Charles. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*’de.
<https://bigenc.ru/literature/text/1869255>. Erişim tarihi 25.08.2022
- Benyamin, V. (2013). *Kratkaya istoriya fotografii* [Fotoğrafın kısa tarihi]. (Perevod s nemetskogo S.A. Romashko), Moskva: Garaj, Ad Marginem. Erişim adresi:
<https://avidreaders.ru/book/kratkaya-istoriya-fotografii.html> Erişim tarihi: 24.09.2022
- Bowie, D. (tarih yok). *Britannica Online Ansiklopedi*’de.
<https://www.britannica.com/biography/David-Bowie>. Erişim tarihi: 05.09.2022
- Brokgauz ve Efron (1901). *Enciklopedicheskiy slovar*. Sudohodniye sbory - Tayitsy. Tom 32. Sankt-Peterburg: Tipografiya aktsionernogo obshestva “Izdatelskoe delo”
- Caldwell, G. *Nyx Launchers Diverse Avatars In The Sandbox Metaverse* [Nyx Başlatıcıları Sandbox Meta Evreninde Çeşitli Avatarlar].

- Globalcosmeticsnews.com. 2022, 8 Haziran. Erişim adresi:
<https://www.globalcosmeticsnews.com/nyx-launchers-diverse-avatars-in-the-sandbox-metaverse>. Erişim tarihi: 26.09.2022
- Chiu, E. *Mutating beauty* [Mutasyona uğrayan güzellik]. Wundermanthompson.com. 2018, 11 Aralık. Erişim adresi:
<https://www.wundermanthompson.com/insight/mutating-beauty>. Erişim tarihi: 24.09.2022
- Corneille, P., Racine, Z. ve Moliere. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de.
<https://bigenc.ru/literature/text/4201467>. Erişim tarihi 05.06.2022
- Coulson, G. (2016). *Caterina Sforza's Gli Experimenti*. [Caterina Sforza'nın Gli Deneyi] Scotts Valley, California: CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Da Vinci, L. (2010). *Traktat o zhivopisi* [Resim üzerine inceleme]. (Perevod Gubarev A.A.). Moskva: Gruppa "Azbuka-Klassika". Erişim adresi:
<https://iknigi.net/avtor-leonardo-da-vinchi/77652-traktat-o-zhivopisi-leonardo-da-vinchi.html>. Erişim tarihi: 21.03.2022
- De Piles, R. (1708) *Cours de peinture par principes* [İlkelere göre resim dersleri]. Paris: Chez Jacques Estienne.
- Dunlop Latex Development Laboratories made foam rubber in 1929 [Dunlop Latex Development Laboratories, 1929'da köpük kauçuk üretti]. World Creativity Science Academy. 2018, 3 Temmuz. Erişim adresi:
<https://wcsa.world/news/world-almanac-event-academy/wcsa-on-this-day-july-03-2018-dunlop-latex-development-laboratories-made-foam-rubber-in-1929>. Erişim tarihi: 12.08.2022
- Ehninger, E. (2018) *Bruce Nauman: A contemporary* [Bruce Nauman: Çağdaş]. Basel: Laurenz Foundation, Schaulauger.
- Eldridge, L. (2015). *Kraski* [Boyalar]. Moskva: Eksmo.
- Elizabeth-Arden-Cosmetics. *Vintage Advertisement*. Hprints.com. Erişim adresi:
<https://hprints.com/en/item/34066/Elizabeth-Arden-Cosmetics-1945-Winged-Victory-Lipstick-Nail-Polish-Rene-Bouche>. Erişim tarihi: 28.08.2022
- Estetik. (tarih yok). *Ozhegov Online Sözlük*'te.
<https://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=36412>. Erişim tarihi: 06.01.2022
- Ffrench, I. *İsamaya*. İsamaya.com. Erişim adresi: isamaya.com/pages/about. Erişim tarihi 26.09.2022

Flapper. (tarih yok). *Dictionary Online Sözlük*'te.

<https://www.dictionary.com/browse/flapper>. Erişim tarihi 15.07.2022

Fotoğraf editörü, animasyon ve tasarım. Pixlr.com. Erişim adresi:

<https://pixlr.com/tr/editor>. Erişim tarihi 26.09.2022

Freud, Z. (2016) *Vvedeniye v psichoanaliz* [Psikanalize giriş]. Sankt-Peterburg: AST.

Garrick, D. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de.

https://bigenc.ru/theatre_and_cinema/text/2345250. Erişim tarihi: 11.06.2022

Gasparov, M. L. (2000). *Zanimatel'naya Gretsiya: Rasskazy o drevnegrecheskoy*

kulture [Eğlenceli Yunanistan: Antik Yunan Kültürü Masalları]. Moskva:

Novoye literaturnoye obozreniye.

Gilmartin, B. *Richard Sharah*. laudmagazine.com.au. Erişim adresi:

<https://www.laudmagazine.com.au/project/feature-richard-sharah>. Erişim tarihi: 10.09.2022

Gilyarovskiy, V. (2010). *Vsye o Moskve* [Moskova hakkında her şey]. Moskva:

Astrel. Erişim adresi: http://loveread.ec/read_book.php?id=53644&p=124.

Erişim tarihi: 24.06.2022

Grafik. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de

https://bigenc.ru/fine_art/text/2376596. Erişim tarihi 10.01.2022

Green, M. H. (2002). *"The Trotula" A Medieval Compendium of Women's Medicine*

["Trotula" Kadın Tıbbının Orta Çağ Özeti]. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Gusarova, K. (2019, 14 Nisan). *Kosmetika i dekadans: kak nakrashenniye zhenschiny*

priblizhali zakat Evropy? [Kozmetik ve dekadans: Boyalı kadınlar Avrupa'nın düşüşünü nasıl yaklaştırdı?]. [Video]. Erişim adresi:

https://www.youtube.com/watch?v=_fKNDaNmbCo&t=3s Erişim tarihi: 25.08.2022

Halbreich, K., Nauman, B. (2012) An excerpt of a conversation between

MoMA's associate director, Kathy Halbreich, and Bruce Nauman

[MoMA'nın müdür yardımcısı Kathy Halbreich ve Bruce Nauman arasındaki bir konuşmadan bir alıntı]. [Video]. Moma.org. Erişim adresi:

https://assets.moma.org/momaorg/shared/video_file/video_file/1323/REV_NAUMAN_rc6_1.mp4. Erişim tarihi: 05.09.2022

III. Henry. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de.

https://bigenc.ru/world_history/text/2351040. Erişim tarihi 05.05.2022

Hollywood. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de.

<https://bigenc.ru/geography/text/2367040>. Erişim tarihi 17.07.2022

Jagger, M. (tarih yok). *Britannica Online Ansiklopedi*'de.

<https://www.britannica.com/topic/the-Rolling-Stones#ref667215>. Erişim tarihi 05.09.2022

Jones, A. *Ezra Miller Is the Gender-Bending, Goat-Delivering Hollywood Star of the*

Future [A. Ezra Miller, Geleceğin Cinsiyet Değiştiren, Keçi Doğuran Hollywood Yıldızı]. GQ Style. 2018, Kasım 5. Erişim adresi:

<https://www.gq.com/story/ezra-miller-gq-style-cover-story>. Erişim tarihi: 26.09.2022

Kandinskiy, V. (1992). *O duhovnom v iskusstve* [Sanatta maneviyat üzerine]. Moskva:

Mashmir. Erişim adresi: <https://topreading.ru/bookread/252692-vasilii-kandinskii-o-duhovnom-v-iskusstve> Erişim tarihi: 02.07.2022

Kiplik, D.I. (2018). *Tehnika zhivopisi* [Boyama tekniği]. Sankt-Peterburg: Lan, Planeta Muziky.

Kovalev, F,V (1989). *Zolotoye secheniye v zhivopisi* [Resimde altın oran]. Kiyev: Vysha shkola.

Kulikova, I. (2013, 8 Mayıs). Sindi Sherman – Sofy Kall [Video]. Erişim adresi:

<https://www.youtube.com/watch?v=A2yMk8dsh9c&t=2701s>. Erişim tarihi: 14.09.2022

Kübizm. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de.

https://bigenc.ru/fine_art/text/2118251#. Erişim tarihi 15.07.2022

Twiggy. (tarih yok). *Britannica Online Ansiklopedi*'de.

<https://www.britannica.com/biography/Twiggy-British-fashion-model>. Erişim tarihi: 02.09.2022

Ma, F. *Sylvie Fleury hosts solo exhibition showcasing makeup-inspired installations*

[Sylvie Fleury, makyajdan ilham alan enstalasyonların sergilendiği kişisel sergiye ev sahipliği yapıyor]. Woman wears daily. 2019, 5 Nisan. Erişim adresi: <https://wwd.com/eye/people/sylvie-fleury-hosts-solo-exhibition-showcasing-makeup-inspired-installations-1203099959>. Erişim tarihi: 24.09.2022

Make-up. (tarih yok). *Etymology Online Sözlük*'te.

<https://www.etymonline.com/word/make-up>. Erişim tarihi 17.01.2022

Makyaj. (tarih yok). *Herzena Online Sözlük*'te.

<https://herzena.ru/index.php/words/show/9076>. Erişim tarihi 16.01.2022

Makyaj. (tarih yok). *Ozhegov Online Sözlük*'te.

<https://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=13712>. Erişim tarihi 17.01.2022

Mimari. (tarih yok). *Ozhegov Online Sözlük*'te.

<https://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=735>. Erişim tarihi 10.01.2022

Morag, M. (2009). *Selling Beauty: Cosmetics, Commerce, and French Society, 1750–1830* [Güzelliği Satmak: Kozmetik, Ticaret ve Fransız Topluluğu, 1750–1830]. Baltimore, Maryland: Johns Hopkins University Press. Project MUSE.

Our history [Tarihimiz]. Conde nast. Erişim

adres: <https://www.condenast.com/about#our-history>. Erişim tarihi 10.01.2022

Our-story [Bizim hikayemiz]. Maccosmetics.com. Erişim adresi:

<https://www.maccosmetics.com/our-story>. Erişim tarihi: 20.09.2022

Ovidius (1994). *Sobraniye sochineniy: "Nauka lyubvi"* [Derleme: "Aşk Sanatı"].

(Perevod i kommentarii M.L. Gasparova). Tom 1., kniga 3. Sankt-Peterburg: Biograficheskiy institut "Studia Biografika". Erişim adresi:

<http://ancientrome.ru/antlittr/t.htm?a=1303004003#150> Erişim tarihi: 25.03.2022

Ovidius (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de.

<https://bigenc.ru/literature/text/2287263> Erişim tarihi: 25.03.2022

Peter, S. *How conceptual makeup artist Phyllis Cohen infiltrated the 80s beauty scene*

[Kavramsal makyaj sanatçısı Phyllis Cohen, 80'lerin güzellik sahnesine nasıl sızdı?]. I-D. 2018, 12 Kasım. Erişim adresi:

<https://id.vice.com/en/article/gy7gxj/phyllis-cohen-make-up-artist-interview>. Erişim tarihi: 10.09.2022

Prince, R. N. (tarih yok). *Britannica Online Ansiklopedi*'de.

<https://www.britannica.com/biography/Prince-singer-and-songwriter>. Erişim tarihi: 05.09.2022

Pterneas, V. *How to use kinect HD face* [Kinect HD yüzü nasıl kullanılır?].

Pterneas.com. 2015, Haziran 6. Erişim adresi:

<https://pterneas.com/2015/06/06/kinect-hd-face>. Erişim tarihi: 26.09.2022

- Regensdorf, L. *This subversive artist's new exhibition takes cues from the makeup counter* [Bu yıkıcı sanatçının yeni sergisi makyaj tezgahından ipuçları alıyor]. Vogue. 2017, 17 Kasım. Erişim adresi: <https://www.vogue.com/article/artist-sylvie-fleury-eye-shadows-paintings-makeup-inspiration-salon-94-new-york-exhibition>. Erişim tarihi: 24.09.2022
- Rosler, M. *Body Beautiful, or Beauty Knows No Pain* [Vücut Güzel mi, Güzellik Acı Bilmiyor]. Martharosler.net. Erişim adresi: <https://www.martharosler.net/body-beautiful-or-beauty-knows-no-pain-carousel>. Erişim tarihi 05.09.2022
- Sculpture. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de. https://bigenc.ru/fine_art/text/3624720. Erişim tarihi 06.01.2022
- Serge Lutens, *a visionary in many ways* [Serge Lutens, birçok yönden bir vizyoner]. Agnautacouture.com. 2016, 28 Ağustos. Erişim adresi: <https://agnautacouture.com/2016/08/28/serge-lutens-a-visionaire-in-many-ways>. Erişim tarihi: 30.08.2022
- Shmid, G. (1934). *Tehnika antichnoy freski i enkaustiki* [Antika fresk ve enkaustik tekniği]. Moskva: Gosudarstvennoye izdatelstvo izobrazitelnyh iskusstv.
- Stanislavskaya, E. (2014). *Izobraziyelnaya telesnost hudozhestvenno-zrelishnyh form postmoderna* [Postmodern sanatsal ve gösterişli biçimlerin figüratif bedenselliği]. Vestnik Polotskogo gosudarstvennogo universiteta, 15, 87.
- Stanislavskiy, K. C. (1954). *Sobraniye sochineniy* [Derleme]. Moskva: Iskusstvo. Tom 1.
- Stanislavsky, K. S. ve Nemirovich-Danchenko, V. I. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de. https://bigenc.ru/theatre_and_cinema/text/3503260. Erişim tarihi 22.06.2022
- Syromyatnikova, I. (2005). *Iskusstvo grima i makiyaja* [Sahne makyaj sanatı ve makyaj]. Moskva: Ripol Klassik.
- Talma, F. Z. (1931). *Memuary* [Anılar]. Moskva, Leningrad: Academia.
- Technicolor*. Widescreenmuseum.com. Erişim adresi: <http://www.widescreenmuseum.com/oldcolor/technicolor1.htm>. Erişim tarihi 15.07.2022
- The Cueva de las Manos*. Whc.unesco.com. Erişim adresi: <https://whc.unesco.org/ru/list/936>. Erişim tarihi 24.10.2022

- Theophrastus, (2005). *O kamnyah* [Taşlar hakkında]. (Perevod Rossius A.A.). Moskva: Vestnik Drevney Istorii, 3, 56. Erişim adresi: <https://facetia.ru/node/3723>. Erişim tarihi: 23.03.2022
- Aquinas, T. (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de. <https://bigenc.ru/philosophy/text/4716780>. Erişim tarihi 30.03.2022
- Turayev, B. A. (1935) *İstoriya Drevnego Vostoka* [Eski Doğu Tarihi]. Leningrad: Lensotsekgiz.
- Venkataramanan, M. *How make-up artist Alex Box is mixing art wit tech* [Makyaj sanatçısı Alex Box, sanatı teknolojiyle nasıl karıştırıyor?]. 2014, 30 Nisan. Erişim adresi: <https://www.wired.co.uk/article/made-up>. Erişim tarihi: 26.09.2022
- Volkov, N. N. (1965). *Tsvet v zhivopisi* [Resimdeki renk]. Moskva: Iskustvo.
- Yönetmen sanatı (tarih yok). *Bigenc Online Ansiklopedi*'de. https://bigenc.ru/theatre_and_cinema/text/3503260. Erişim tarihi 20.08.2022
- Zdanevich, I. ve Larionov, M. (1913). *Manifest futuristov "Pochemu my rasskrashivayemsa"* [Fütürist Manifesto "Neden Renklendiriyoruz"]. Sankt-Peterburg: Argus, 12.
- Quant, M. (tarih yok). *Britannica Online Ansiklopedi*'de. <https://www.britannica.com/biography/Mary-Quant>. Erişim tarihi 02.09.2022
- Welcome to our fierce community* [Şiddetli topluluğumuza hoş geldiniz]. Nyxcosmetics.com. Erişim adresi: <https://www.nyxcosmetics.com/about-us.html>. Erişim tarihi: 26.09.2022
- What is perfect?* [Mükemmel nedir?]. Perfect365.com. Erişim adresi: <https://www.perfect365.com/press-material/> Erişim tarihi: 26.09.2022